

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa

**Partnerstwo
dla rozwoju Kraju**

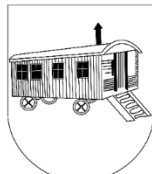
GINA
BIAŁOŚLIWIE

GINA
LIPKA

MIASTO I GMINA
ŁOBŻENICA

GINA
MIASTECZKO KRAJEŃSKIE

MIASTO I GMINA
WYSOKA

GINA
WYRZYSK

GINA
ZAKRZEWO

POWIAT
PIŁSKI

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa

**Partnerstwo
dla rozwoju Krajny**

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa: Partnerstwo dla Rozwoju Kraju

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

Anna Chuchła, Monika Czemko-Kowalska, Paulina Goździeewska, Karolina Graj,
Tomasz Łukowski, Mirosław Mękowski, Natalia Michalska, Magdalena Paciorek,
Justyna Pietrzykowska, Karolina Szambelańczyk, Bogumiła Romaniec, Monika Wala.

Kierownik projektu CWD

Jarosław Komża

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” poprzez bezpośrednie doradztwo ZMP w strategicznym planowaniu rozwoju 38 partnerstw samorządowych, ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego, wzmocnienie zdolności gmin i powiatów do podejmowania przemyślanej i celowej współpracy oraz planowania kompleksowych przedsięwzięć aktywizujących potencjał obszaru partnerstwa i budujących jego rozwój.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dla ponad 370 partnerskich gmin i powiatów z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie strategie terytorialne oraz pakiety przedsięwzięć podnoszące jakość życia mieszkańców.

Projekt „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” realizowany jest w okresie od września 2020 do marca 2022 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2021 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

Powiat Pilski, Gmina Białosłowie, Gmina Lipka, Miasto i Gmina Łobżenica, Gmina Miasteczko Krajeńskie, Gmina Wyrzysk, Miasto i Gmina Wysoka, Gmina Zakrzewo.

Skład Rady Partnerstwa

- Eligiusz Komarowski — Przewodniczący Rady Partnerstwa - Starosta Pilski,
- Krzysztof Rutkowski – Gmina Białosłowie - Wójt,
- Przemysław Kurdzieko - Gmina Lipka – Wójt,
- Piotr Łosoś - Miasto i Gmina Łobżenica – Burmistrz,
- Marek Buława - Gmina Zakrzewo – Wójt,
- Bogusława Jagodzińska - Gmina Wyrzysk - Burmistrz,
- Artur Kłysz - Miasto i Gmina Wysoka – Burmistrz,
- Krzysztof Jacek Oświecimski – Gmina Miasteczko Krajeńskie – Wójt,

Zastępstwa:

- Karolina Szambelańczyk – Powiat Pilski,
- Natalia Michalska – Gmina Białosłowie
- Anna Orzechowska – Gmina Lipka,
- Józef Lewandowski – Miasto i Gmina Łobżenica,
- Dorota Murach - Gmina Zakrzewo,
- Jacek Wiśniewski – Gmina Wyrzysk,
- Czesław Pająk – Miasto i Gmina Wysoka,
- Anna Chuchła – Gmina Miasteczko Krajeńskie.

Skład Grupy Roboczej

- Karolina Szambelańczyk – Powiat Pilski – Koordynator, Dyrektor Wydziału Funduszy Pomocowych i Rozwoju,
- Natalia Michalska - Gmina Białosłowie - Dyrektor Gminny Ośrodek Kultury,
- Bogumiła Romaniec – Gmina Lipka, Inspektor ds. pozyskiwania funduszy pomocowych,
- Karolina Graj – Miasto i Gmina Łobżenica - Podinspektor ds. Biura Obsługi Klienta,
- Tomasz Łykowski – Gmina Wyrzysk - Podinspektor ds. funduszy zewnętrznych i oświetlenia gminy,
- Monika Czemko-Kowska – Miasto i Gmina Wysoka - Inspektor ds. funduszy unijnych i promocji gminy,
- Magdalena Paciorek – Gmina Zakrzewo - Inspektor ds. gospodarki nieruchomościami i mieniem gminy, rolnictwa, leśnictwa i statystyki,

- Monika Wala – Gmina Miasteczko Krajeńskie - Podinspektor ds. inwestycji i zamówień publicznych,

Zastępstwa:

- Anna Ligenza - Powiat Piliński - Główny Specjalista w Wydziale Funduszy Pomocowych i Rozwoju,
- Ewa Niemczyńska - Gmina Białosław - Referent,
- Joanna Jarmołowicz - Podinspektor ds. Obsługi Inwestora i Projektów - Miasto i Gmina Łobżenica
- Iwona Firlej Wachowska - Inspektor ds. planowania przestrzennego - Miasto i Gmina Wysoka
- Kamila Bąk - Kierownik Biura ds. oświaty, zdrowia, kultury, sportu i promocji gminy - Gmina Wyrzysk
- Jadwiga Kierzk - Podinspektor ds. OC - Gmina Lipka
- Joanna Szreder - Młodszy referent do spraw pozyskiwania Funduszy Europejskich i innych środków zewnętrznych, współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz ewidencji ludności - Gmina Zakrzewo
- Anna Chuchla - Sekretarz Gminy - Gmina Miasteczko Krajeńskie

Spis treści

1.	Charakterystyka „Partnerstwa dla rozwoju Krajny”	10
1.1.	Położenie „Partnerstwa dla rozwoju Krajny”	10
1.2.	Obszar Partnerstwa – krajobrazowa nota geograficzna	11
1.3.	Struktura ludnościowa gmin obszaru Partnerstwa	13
1.4.	Obszar Partnerstwa – struktura komunikacyjna	16
1.5.	Rolniczy charakter obszaru Partnerstwa	18
1.6.	Partnerstwo – lasy i obszary chronione	21
1.7.	Partnerstwo – tożsamość i historia Krajny	26
1.8.	Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze partnerstwa oraz określenie wiodących funkcji na obszarze	32
1.8.1.	Identyfikowanie powiązań funkcjonalnych na obszarze partnerstwa	32
1.8.2.	Wiodące funkcje obszaru partnerstwa	40
1.8.3.	Podsumowanie	42
1.9.	Współpraca z kluczowymi partnerami instytucjonalnymi dysponującymi zasobami, które mogą powiększyć potencjał rozwojowy partnerstw	43
1.9.1.	Wymiar instytucjonalny	43
1.9.2.	Wymiar społeczny	45
1.10.	Analiza aktualnych polityk rozwoju gmin/partnerów	48
2.	Portret statystyczny obszaru partnerstwa – charakterystyka wskaźnikowa	56
2.1.	Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym	56
2.1.1.	Partnerstwo według metodologii zaproponowanej przez zespół pod kierownictwem prof. Śleszyńskiego	56
2.1.2.	Analiza Partnerstwa w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym	59
2.1.3.	Podsumowanie	67
2.2.	Analiza wskaźnikowa pogłębiona dla obszaru partnerstwa	70
2.2.1.	Sytuacja demograficzna	70
2.2.2.	Popyt na usługi (publiczne i rynkowe) oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną w kontekście zmian demograficznych	76

2.2.3.	Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności na terenie partnerstwa, potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych, potencjał partnerów.....	80
2.2.4.	Rynek pracy, potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki.....	93
2.2.5.	Stan i jakość środowiska na obszarze Partnerstwa oraz zagospodarowanie przestrzenne.....	98
2.2.6.	Turystyka na obszarze Partnerstwa	102
3.	Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa	105
3.1.	Potencjał obszaru partnerstwa.....	105
3.1.1.	Produkty i zasoby Partnerstwa.....	105
3.1.2.	Podsumowanie	108
3.2.	Bariery, problemy, deficyty obszaru partnerstwa	108
3.2.1.	Problemy i deficyty na obszarze Partnerstwa	108
3.2.2.	Negatywne następstwa nierozwiązania problemów	109
3.2.3.	Drzewo problemów	109
3.3.	Determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa	111
3.4.	Kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy	112

1. Charakterystyka „Partnerstwa dla rozwoju Krajny”

1.1. Położenie „Partnerstwa dla rozwoju Krajny”

W dwu najdalej na północ wysuniętych powiatach województwa wielkopolskiego, w powiecie pilskim i powiecie złotowskim położonych jest 7 gmin, które wraz z Powiatem Pilskim podpisały **list intencyjny**, w sprawie utworzenia „**Partnerstwa dla rozwoju Krajny**”.

Nazwa partnerstwa wywodzi się wprost z nazwy obszaru historycznego „Krajny”, oznaczającej rubież, posadowioną na krańcach państwa Polan. Nasze „Partnerstwo dla rozwoju Krajny” położone jest właśnie na części ziem przynależnych do tego obszaru, dzisiaj rozdzielonych pomiędzy trzy sąsiadujące województwa: wielkopolskie, kujawsko-pomorskie i pomorskie.

W skład „Partnerstwa dla rozwoju Krajny”¹ wchodzi:

- **Powiat Pilski**,
- **Gmina Białośliwie** (powiat pilski),
- **Gmina Lipka** (powiat złotowski),
- **Gmina Miasteczko Krajeńskie** (powiat pilski),
- **Gmina Wyrzysk** (powiat pilski),
- **Gmina Zakrzewo** (powiat złotowski),
- **Miasto i Gmina Łobżenica** (powiat pilski),
- **Miasto i Gmina Wysoka** (powiat pilski).

Położenie na mapie obszaru Partnerstwa, ukazuje jego „przygraniczne” wydłużone kształty. Ze wschodu granicą gmin należących do Partnerstwa jest granica województw wielkopolskiego i kujawsko – pomorskiego, z północy granica oddziela województwa wielkopolskie i pomorskie. Nasze Partnerstwo od najbliższego

---

¹ Nazwą Partnerstwa, pisanego wielką literą, nazywać będziemy wyłącznie partnerstwo „Partnerstwo dla rozwoju Krajny”.

ośrodka wojewódzkiego² – **Bydgoszczy** dzielą **54 kilometry**, natomiast od **Poznania** – **stolicy województwa** położenia Partnerstwa – **97 kilometrów**.

1.2. Obszar Partnerstwa – krajobrazowa nota geograficzna

Rozpięty z północy na południe obszar Partnerstwa charakteryzuje krajobraz, którego dominanty zmieniają się prawie niezauważalnie: obszerne połacie lasów, pozostałości dawnych borów i duże przestrzenie upraw rolnych, liczne małe, większe i naprawdę duże jeziora rynnowe, doliny rzek i rzeczek płynące na południe, ustępujące polom i sadom drzew owocowych, a na samym południu już w **Dolinie Noteci** wielkim obszarem łąk i nadrzecznych zarośli. Na południu Partnerstwa - gminy: **Wyrzysk, Białośliwie i Miasteczko Krajeńskie** opierają swoje południowe granice o **Noteć**.

Znaczące obszary gmin położone są w jej dolinie. **Dolina Noteci** jest obszarem użytkowanym rolniczo, choć znaczne jej części zajmują torfowiska pokryte przez zalewowe łąki i trzcinowiska. Teren przecinają kanały i rowy odwadniające. Na większości obszaru występują jednak intensywnie użytkowane łąki. A w pobliżu rzeki odnajdziemy liczne i duże hodowlane stawy rybne.

Od północy graniczy dolina z wysoczyzną **Pojezierza Krajeńskiego**. Różnica wysokości pomiędzy dnem doliny a skrajem wysoczyzny zwykle wynosi około 40–50 m. Dno doliny położone jest na wysokości 52–54 m n.p.m., ale najwyższe wzniesienia moren czołowych na krawędzi doliny mogą dochodzić, tak jak na przykład położona w **Gminie Wyrzysk - Dębowa Góra** do 193 m n.p.m..

Pojezierze Krajeńskie, na obszarze którego położona jest największa część gmin naszego Partnerstwa, to fragment Pojezierza Południowopomorskiego.

O krajobrazie pojezierza stanowią faliste równiny i wzniesienia wysoczyzny morenowej. Pojezierze poprzecinane jest biegnącymi ciągami moren czołowych. Liczne jeziora mają w większości układ południkowych bądź równoleżnikowych rynien zgodnych z przebiegiem pofałdowania morenowego. Do największych leżących w obszarze Partnerstwa jezior należą: **Sławianowskie Wielkie** (277 ha), **Borówno** (207 ha), **Ostrowite** (47 ha), **Falmierowskie** (52 – 60 ha).

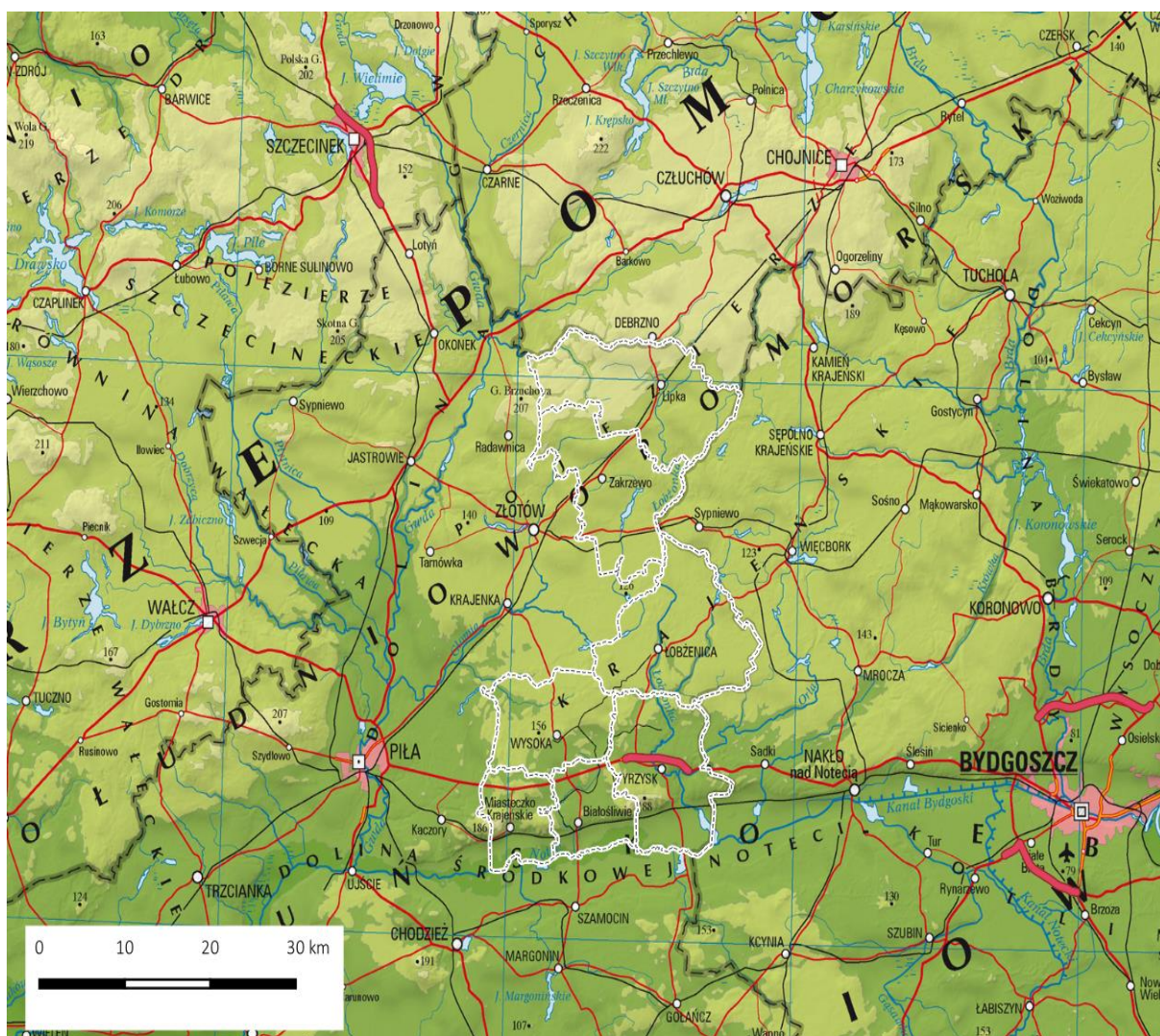
---

² Odległość określona liczbą kilometrów pokonywanych drogami od miejscowości gminnej, położonej najbliżej miasta wojewódzkiego do tego miasta.

Największą rzeką w całości leżącą na obszarze pojezierza jest **Łobżonka** dawniej nazywana Kaszubką – rzeka o długości 76 km, przepływająca przez obszar Partnerstwa, prawy dopływ Noteci. W górnym biegu Łobżonka przecina duże kompleksy leśne (Bory Kujańskie). Ma tu stosunkowo niewielki spadek. W swym środkowym biegu płynie doliną, by stworzyć przełom w miejscu, gdzie schodzi do Doliny Noteci, jednocześnie opuszczając przy tym tereny morenowe. W swym dolnym biegu rzeka płynie przez równinne i podmokłe tereny tej doliny. Położenie Partnerstwa prezentuje poniższa ryc.1.

Ryc. 1. Położenie „Partnerstwa dla rozwoju Krajny”

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

1.3. Struktura ludnościowa gmin obszaru Partnerstwa

Wśród partnerów gminą najdalej wysuniętą na północ jest **Lipka**, gmina wiejska położona w powiecie złotowskim o **największej powierzchni**³ w Partnerstwie i najmniejszej gęstości zaludnienia (dane zbiorcze w zakresie powierzchni i liczby ludności zawiera poniższa Tabela 1).

Bardziej na południe od Gminy Lipka, także w powiecie złotowskim, położna jest **Gmina Zakrzewo**. Również gmina wiejska z siedzibą gminy umiejscowioną w **Zakrzewie**. Cała gmina obejmuje obszar 162,39 km², który zamieszkuje 4.905 osób.

Do powiatu pilskiego należą kolejne gminy wiejskie Partnerstwa, są to dwie gminy o najmniejszej powierzchni: **Gmina Miasteczko Krajeńskie** i **Gmina Białośliwie**. Pierwsza o powierzchni 70,91 km², druga 75,57 km². W **Gminie Białośliwie** mieszka 4.852 osób, liczba porównywalna z gminami wiejskimi powiatu złotowskiego, jednak przy mniejszej zdecydowanie powierzchni gęstość zaludnienia jest tu ponad dwukrotnie większa niż w gminach Partnerstwa należących do powiatu złotowskiego. Zdecydowanie najmniejszą gminą Partnerstwa jest **Gmina Miasteczko Krajeńskie** nie tylko za sprawą swej powierzchni, lecz także liczby mieszkańców, która wynosi 3.171 osób.

Pozostałe gminy Partnerstwa leżące w powiecie pilskim są gminami miejsko – wiejskimi, ich obszar w zdecydowanej części jest obszarem wiejskim, ale gminnym centrum, ośrodkiem administracyjnym jest niewielkie miasto.

Taką gminą miejsko – wiejską jest **Łobżenica**. **Miasto i Gmina Łobżenica** mają znaczącą powierzchnię 190,78 km². A mieszkańcy obszaru gminy są drugą co do wielkości społecznością Partnerstwa. Przy czym mieszkańcy **miasta Łobżenicy** liczący 2.952 osób, stanowią **31,1% mieszkańców gminy**.

Gmina Wyrzysk, także posiadająca miejsko – wiejską strukturę, położona jest w południowo-wschodnim krańcu Partnerstwa, którego południową granicę stanowi rzeka Noteć. Gmina jest najliczniej i najgęściej zamieszkałym obszarem w Partnerstwie, a mieszkańcy **miasta Wyrzysk**, stanowiąc 5.123 osobową społeczność, reprezentują **36,8% społeczności gminnej**.

Miasto i Gmina Wysoka jest gminą **najbliżej położoną** jednocześnie obu ośrodków powiatowych. Od siedziby partnerskiego samorządu powiatu pilskiego – Piły i od

---

³ Dane dotyczące powierzchni zostały pobrane w hektarach i zamienione na km². Oprac. ZMP – dane GUS BDL.

Złotowa dzieli ją niemal ta sama odległość 25 - 26 kilometrów. Mieszkańcy **miasta Wysoka** stanowią niemal **39,9%** społeczności całej gminy.

Tabela 1. Powierzchnia, liczba mieszkańców i gęstość zaludnienia⁴

Nazwa gminy Partnerstwa	Powierzchnia w km ²	Ludność			Ludność na km ²
		w gminie	w tym w miastach	w tym na wsi	
Białośliwie	75,57	4 852		4 852	64
Łobżenica	190,78	9 495			50
Łobżenica - miasto	3,25		2 952		908
Łobżenica - obszar wiejski	187,53			6 543	35
Miasteczko Krajeńskie	70,91	3 171		3 171	45
Wyrzysk	159,05	13 926			88
Wyrzysk - miasto	4,12		5 123		1 243
Wyrzysk - obszar wiejski	154,93			8 803	57
Wysoka	122,99	6 516			53
Wysoka - miasto	4,82		2 598		539
Wysoka - obszar wiejski	118,17			3 918	33
Lipka	191,18	5 509		5 509	29
Zakrzewo	162,39	4 905		4 905	30
Partnerstwo	972,87	48 374	10 673	37 701	49,72

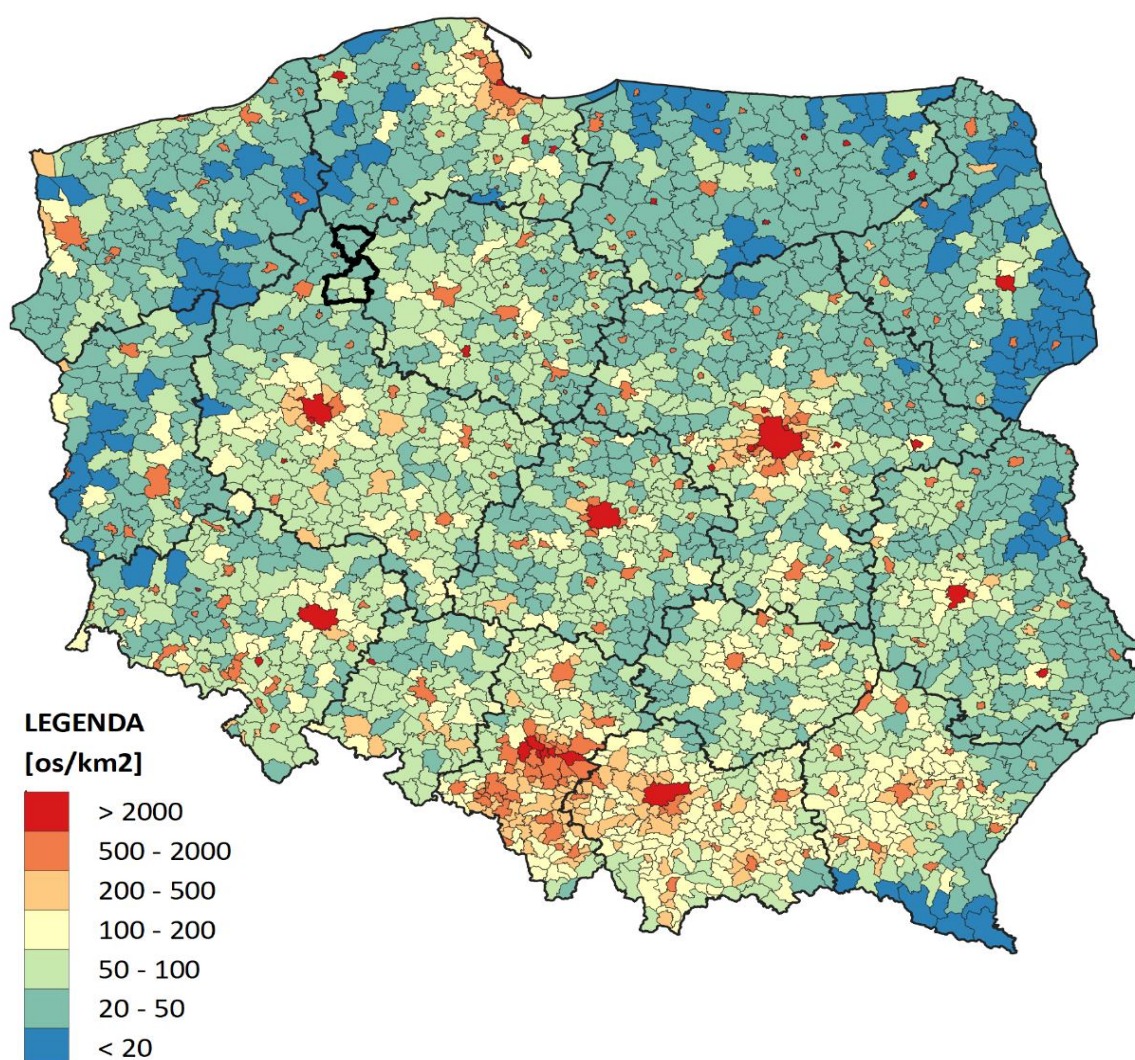
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS-BDL 2019

„Partnerstwo dla rozwoju Krajny” to obszar **972,87 km²** zamieszkały przez **48.374** mieszkańców, z czego **10.673 osoby zamieszkują trzy miasta** znajdujące się na jego obszarze, stanowiąc **22,06%** mieszkańców Partnerstwa. Obszar „Partnerstwa dla rozwoju Krajny” rozciąga się niemal południkowo wzdłuż wschodnich granic powiatu pilskiego i złotowskiego. Znaczne są też odległości pomiędzy skrajnie położonymi miejscami obszaru Partnerstwa. Prawie 66 kilometrów dzieli najdalej wysunięty na północ punkt na mapie drogowej w gminie Lipka od najdalej na

⁴ Dane dotyczące powierzchni, liczby ludności i gęstości zaludnienia pochodzą z GUS BDL – 31.12.2019 r.

południe wysuniętego punktu w gminie Miasteczko Krajeńskie. Załączona poniżej mapa (ryc.2) obrazuje gęstość zaludnienia gmin w Polsce. Gminy należące do obszaru Partnerstwa nie należą do gęsto zaludnionych terytoriów. Przy czym nie różnią się znacznie liczbą mieszkańców zamieszkujących 1 km² obszaru od sąsiadujących z nimi gmin, także z innych powiatów i województw. W gminach północy Partnerstwa oraz w gminie Miasteczko Krajeńskie gęstość zaludnienia nie przekracza 50 osób na kilometr kwadratowy, nieco większą gęstość zaludnienia posiadają gminy położone w pasie komunikacyjnym drogi krajowej nr 10 (DK10) oraz zbliżonej do niej przebiegiem linii kolejowej nr 18. Partnerstwo łączy także droga wojewódzka nr 242 (DW242) przebiegającą przez Wyrzysk do Łobżenicy, a stamtąd drogą powiatową 1038P do Lipki

Ryc. 2. Gęstość zaludnienia

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS za 2019 rok

Obszar Partnerstwa znajduje się w bliskim sąsiedztwie gmin w województwach zachodniopomorskim i pomorskim, w których wskaźnik gęstości zaludnienia nie przekracza 20 osób na kilometr kwadratowy. Gęstość zaludnienia jest tylko jednym z czynników potencjału demograficznego, jednak sąsiedztwo obszarów, które dotknięte zostały przyspieszonymi procesami depopulacyjnymi, sygnalizuje potencjalne zagrożenia dla obszaru Partnerstwa.

1.4. Obszar Partnerstwa – struktura komunikacyjna

Wśród tworzących Partnerstwo gmin nie znajdziemy stolic obu powiatów – **Piły** i **Złotowa** – które leżą w bliskiej odległości od granic jego obszaru, ale odległości od poszczególnych ośrodków gminnych są już bardziej zróżnicowane. Fakt „granicznego” położenie Partnerstwa sprawia, że stolice sąsiednich powiatów znajdują się niekiedy bliżej niż własny miejski ośrodek powiatowy.

Białośliwie i Miasteczko Krajeńskie dzieli od **Chodzieży** – 24-25 kilometrów, gdy z Białośliwia do **Piły** trzeba pokonać odległość 30 kilometrów. Z Wyrzyska do **Nakła nad Notecią** mamy 24 kilometry, gdy odległość do **Piły** wynosi 37 kilometrów. Łobżenicę od **Nakła** – dzieli 29 kilometrów, gdy odległość do **Piły** wynosi tych kilometrów 45. Z położonej w powiecie złotowskim Lipki do **Złotowa** mamy 21 kilometrów i podobne odległości dzielą tę gminę od **Sępólna Krajeńskiego** – 21 kilometrów i **Człuchowa** – 25 kilometrów. Tylko **Zakrzewo** i **Wysoka** mają zdecydowanie bliżej do własnych ośrodków powiatowych.

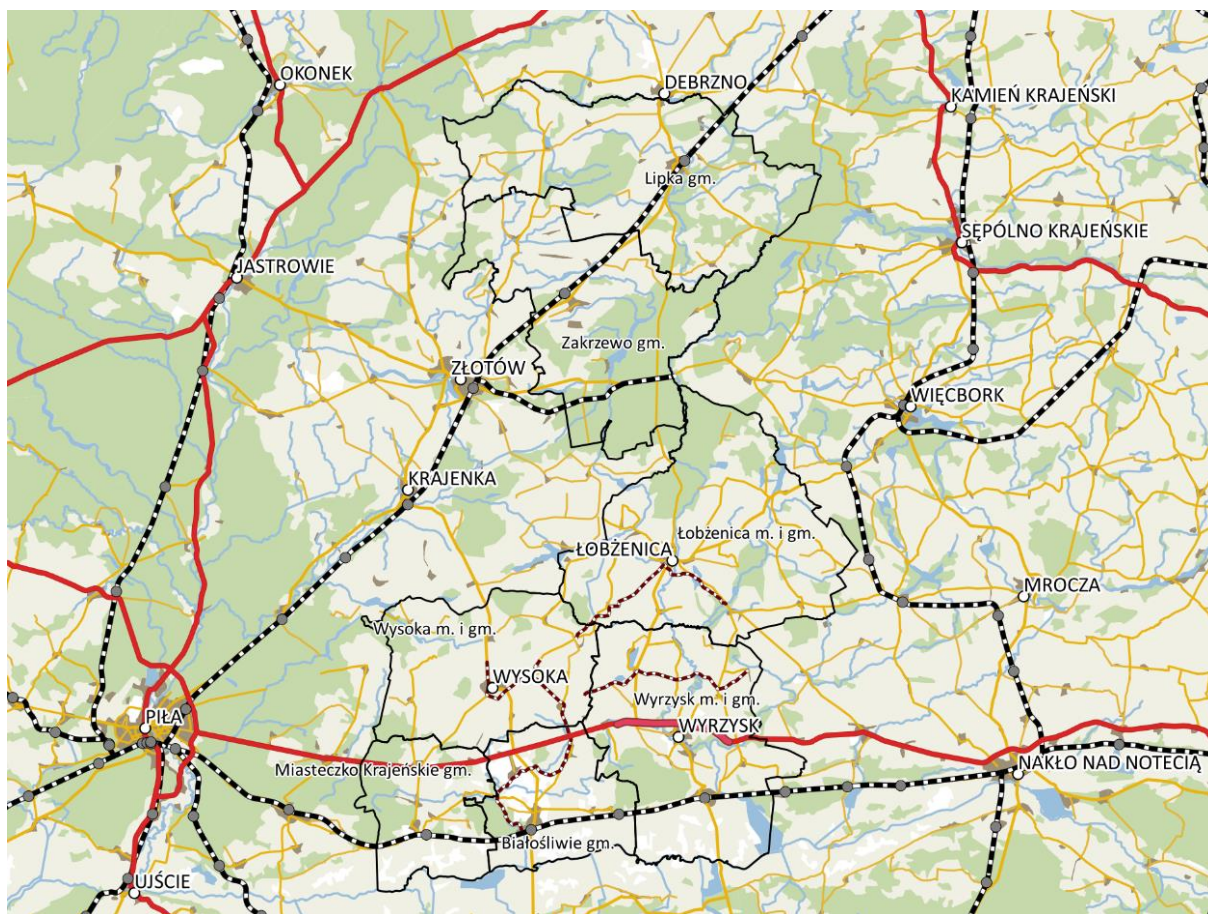
Ze wschodu na zachód obszar Partnerstwa przecina **droga krajowa nr 10 (DK10)**, przebudowywana fragmentami na drogę ekspresową S10. Na odcinku przechodzącym przez powiat pilski jest ona główną osią komunikacyjną ruchu tranzytowego pomiędzy Bydgoszczą i Szczecinem. Łączy także cztery położone na południu gminy naszego Partnerstwa z Piłą, jest również w części drogą do stolicy powiatu dla mieszkańców gminy Łobżenica. Inne równolegle położone do DK10 drogi są drogami powiatowymi (**1180P** oraz **1179P**) lub gminnymi o lokalnych funkcjach.

Z południa na północ Partnerstwo łączą w zasadzie dwie drogi wojewódzkie. Droga **nr 190 (DW190)** przebiegająca przez Białośliwie do Wysokiej i dalej do Krajenki, skąd drogą wojewódzką **nr 188 (DW188)** możemy dotrzeć do Złotowa i przez Zakrzewo do Lipki. Możemy łączyć nasze Partnerstwo w tym kierunku także drogą wojewódzką **nr 242 (DW242)** przebiegającą przez Wyrzysk i łączącą się z Łobżenicą a stamtąd drogą powiatową **1038P** do Lipki.

Sieć dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych buduje zasadnicze powiązania komunikacyjne pomiędzy gminami Partnerstwa. O ile sieć dróg w powiecie pilińskim pozwala na sprawne przemieszczanie się pomiędzy gminami partnerskimi leżącymi w tym powiecie, to powiązania komunikacyjne tego obszaru z gminami partnerskimi położonymi w powiecie złotowskim są zapewne wystarczające do obsługi obecnego ruchu drogowego odbywającego się w tych kierunkach. Sieć drogową i kolejową obszaru Partnerstwa prezentuje poniższa ryc.3.

Ryc. 3. Szkielet układu komunikacyjnego obszaru Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

Największym regionalnym **węzłem kolejowym** położonym w pobliżu Partnerstwa jest **Piła**. Tu spotyka się 6 linii kolejowych, z których dwie przebiegają przez obszar Partnerstwa. Są to **linie kolejowe nr 18 i nr 203**.

Pierwsza z nich biegnie przez Piłę do Bydgoszczy, a dalej do Torunia i Kutna. Przecina ona Partnerstwo z zachodu na wschód a przystanki kolejowe zlokalizowane są w **Miasteczku Krajeńskim, Białosłiwie, Krostkowie i Osieku nad Notecią**. Przy czym pierwsze trzy obsługują regionalne linie kolejowe (Polregio), łączące Piłę

i Bydgoszcz. Natomiast lokalnym dworcem kolejowym, jest już stacja **Wyrzysk Osiek** (zlokalizowana w Osieku n. Notecią), z której połączenia są liczniejsze, a do regionalnych linii dołączają TLK (Tanie Linie Kolejowe), IC (PKP Inter City). Z tego dworca można dojechać także do Gorzowa Wielkopolskiego, Warszawy, Gdyni, Hrubieszowa, Szczecina, Lublina i Kołobrzegu.

Linia **kolejowa nr 203** jest linią przebiegająca z Kostrzyna przez Piłę, Złotów do Chojnic i Tczewa. Na odcinku przebiegającym przez powiat złotowski posiada dwa przystanki położone w obszarze Partnerstwa: **Zakrzewo** (stacja Zakrzewo Złotowskie) oraz **Lipkę** (stacja Lipka Krajeńska). Liniami regionalnymi można z nich podjąć podróż do Piły (a dalej do Krzyża) oraz do Chojnic. Na stacji w Lipce zatrzymują się także składy do Krzyża, Kostrzyna i Gdyni.

Obie linie kolejowe położone w obszarze Partnerstwa spotykają się w pilskim węźle kolejowym. Łączą przede wszystkim położone przy nich gminy z miejscowościami położonymi w powiecie i regionie, umożliwiając także komunikację z odleglejszymi centrami wojewódzkimi w Polsce.

Interesującym aspektem obrazu sieci komunikacyjnej obszaru Partnerstwa jest **Wyrzyska Kolej Powiatowa (WKP)**, której budowę uchwalili radni wyrzyskiego sejmiku w styczniu 1894 roku. Budowę rozpoczęto od stacji w Białośliwiu w maju roku następnego, a oficjalne otwarcie sieci połączeń wąskotorowych nastąpiło 5 lutego 1895 roku, gdy uruchomiono przewozy towarowe na linii: Białośliwie – Kocik Młyn – Pobórka – Czajcze – Kijaszkowo – Szczerbin – Łobżenica. Przewozy pasażerskie uruchomiono na tych liniach 14 maja 1895.

Obecnie WKP funkcjonuje nie w wymiarze czysto transportowym i komunikacyjnym, ale turystycznym. Stało się to za sprawą wielu pasjonatów, którzy w 2001 roku powołali Towarzystwo Wyrzyska Kolejka Powiatowa z siedzibą w Białośliwiu. Wspólne działania zaowocowały, mimo licznych przeszkód, reaktywacją działalności kolei.

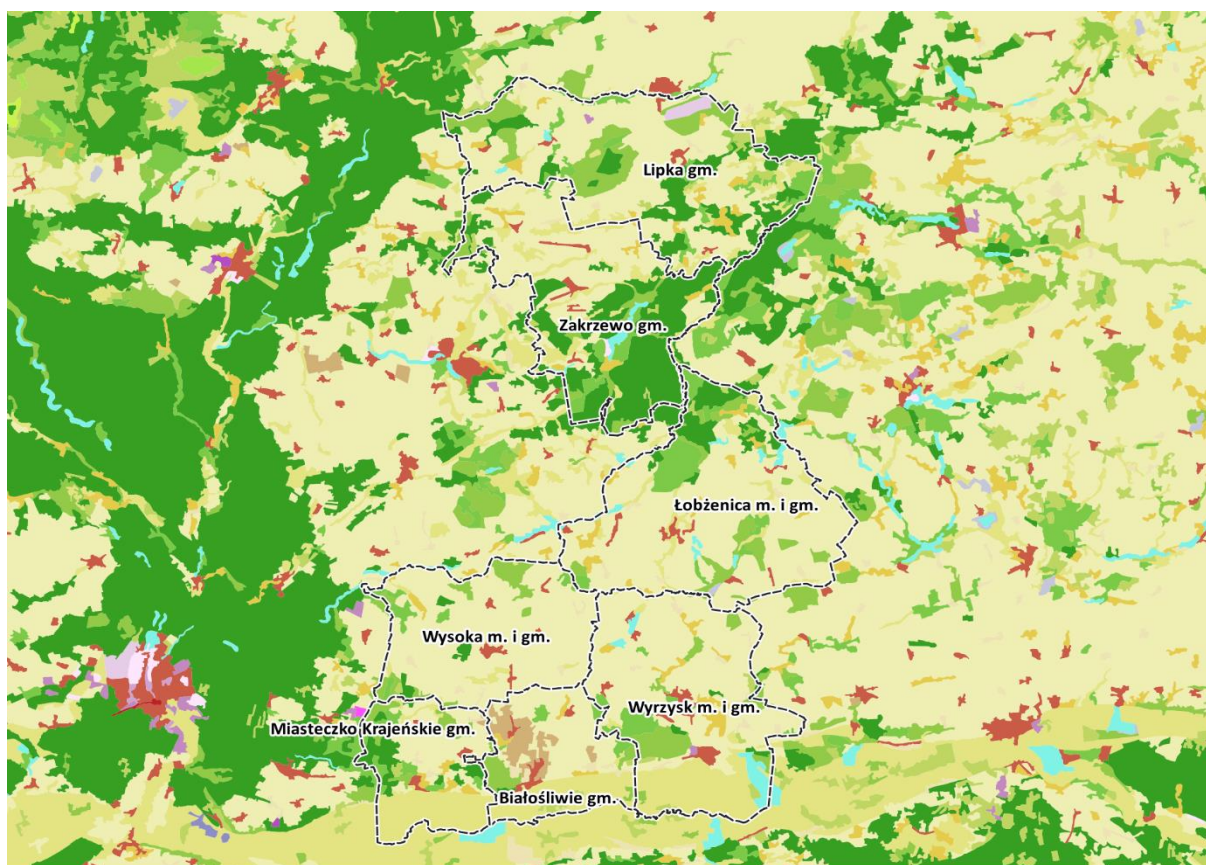
1.5. Rolniczy charakter obszaru Partnerstwa

Wiele o obszarze Partnerstwa dowiemy się spoglądając na mapę obrazującą klasy pokrycia terenu Partnerstwa, czyli mapę elektroniczną przekształconą ze zdjęć

lotniczych i satelitarnych obszaru, pokazująca przeznaczenie i sposób wykorzystania poszczególnych części powierzchni gmin należących do OP⁵.

Ryc. 4. Klasy pokrycia terenu obszaru Partnerstwa

Legenda

CLC_2018		
Zabudowa luźna	Sady i plantacje	Murawy i pastwiska naturalne
Tereny przemysłowe lub handlowe	Łąki, pastwiska	Wrzosowiska i zakrzaczenia
Tereny kolejowe i drogi	Tereny rolnicze / naturalne	Lasy w stanie zmian
Lotniska	Lasy liściaste	Bagna śródlądowe
Grunty orne	Lasy iglaste	Torfowiska
	Lasy mieszane	Zbiorniki wodne

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych CLC_2018. Projekt Corine Land Cover 2018 w Polsce został zrealizowany przez Instytut Geodezji i Kartografii i sfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Wyniki projektu zostały pozyskane ze strony internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska clc.gios.gov.pl

⁵ Skrótom OP oznaczać będziemy wyłącznie obszar „Partnerstwa dla rozwoju Krajny”.

Na wyżej zaprezentowanej mapie (ryc.4) dostrzeżemy gminy: **Lipkę, Zakrzewo i Łobżenicę** jako obszary o dominujących powierzchniach upraw rolnych i równie dużych powierzchniach lasów. Lasom iglastym przy tym towarzyszą często równie duże obszary lasów mieszanych i liściastych. Tworzą one w południowo-wschodniej części gminy Lipka, wschodniej części gminy Zakrzewo i północnej części gminy Łobżenica duży kompleks leśny, sercem którego jest **jezioro Borówno**, a krwioobiegiem małe rzeczki i strumienie. Kompleks ten wraz z lasami leżącymi w sąsiednich powiatach województwa kujawsko-pomorskiego nazywany jest **Borami Kujańskimi**.

Zauważymy również obszerne połacie gruntów ornych, naturalnych terenów rolniczych i sadów. Teren lotniska w północnej części gminy Lipka i niewielkie powierzchnie terenów luźnej zabudowy.

W południowej części gminy **Łobżenica**, w gminach: **Wysoka, Wyrzysk, Miasteczko Krajeńskie i Białośliwie** zmieniają się proporcje pomiędzy obszarami leśnymi, których jest mniej a areałami gruntów ornych, łąk i naturalnych terenów rolniczych. Te ostatnie zaczynają dominować. Na mapie widać również olbrzymie połacie nadnoteckich łąk i pastwisk, wielohektarowe powierzchnie zbiorników wodnych, które są stawami hodowlanymi ryb w gminie **Wyrzysk** oraz zdecydowanie mocno zaznaczające swą obecność obszary sadów w gminie **Białośliwie**.

W obszarze Partnerstwa nie dostrzeżemy istotnych obszarów zabudowy i terenów przemysłowych.

Weryfikacją tych informacji może być zestawienie sumy powierzchni użytków rolnych z powierzchnią każdej z gmin zaprezentowane w poniższej tabeli nr 2. W gminie **Zakrzewo** tereny upraw rolnych zajmują 46% powierzchni gminy, natomiast najwyższy odsetek powierzchni gminy przeznaczonej pod uprawy rolne notuje gmina **Wysoka** i jest to 80% jej powierzchni, choć największą nominalnie przestrzeń upraw rolnych odnajdziemy w gminie **Łobżenica** – gdzie rolnictwu dedykowane było 13 627 ha ziemi.

Tabela 2. Powierzchnie użytków rolnych w obszarze Partnerstwa⁶ w hektarach

Nazwa gminy	Pow. ogółem gminy	Powierzchnia						Pow. użytków rolnych % pow. ogółem
		grunty orne	sady	łąki trwałe	pastwiska trwałe	grunty pod stawami	rolne razem	
Białośliwie	7 557	3 037	841	1 628	54	4	5 760	76%
Łobżenica	19 078	11 667	157	950	494	1	13 627	71%
Miasteczko Krajeńskie	7 091	2 166	294	1 632	238	2	4 478	63%
Wyrzysk	15 905	8 402	208	2 493	274	361	12 099	76%
Wysoka	12 299	8 479	253	391	481	4	9 853	80%
Lipka	19 118	9 505	119	948	651	19	11 505	60%
Zakrzewo	16 239	5 778	21	1 153	419	4	7 549	46%
Partnerstwo	97 287	49 034	1 893	9 195	2 611	395	64 871	67%

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS-BDL 2019

1.6. Partnerstwo – lasy i obszary chronione

Dopełnieniem wcześniejszego podrozdziału przywołującego wielkość i strukturę obszarów użytków rolnych w OP są informacje o powierzchni lasów w poszczególnych gminach obszaru przywołane w tabeli nr 3 znajdującej się poniżej.

Powierzchnia lasów i obszarów zadrzewionych dla Polski wynosi 9 462 883,32 ha, co stanowi 29,6% powierzchni naszego kraju. Na obszarze Partnerstwa odsetek lasów jest o 3,9% niższy od tej średniej.

⁶ Dane dotyczące powierzchni użytków rolnych pochodzą z GUS – BDL z ostatniej edycji danych agregowanych dla gmin z roku 2014.

Największe obszary leśne w Partnerstwie odnajdziemy w gminie **Zakrzewo**, obszar której w 47% pokryty jest lasami i terenami zadrzewionymi. Także wielkość obszarów leśnych w tej gminie jest największa i wynosi bowiem 7 612 ha. Spośród gmin, które posiadają najmniejsze areal lasów, w przedziale pomiędzy 14% a 16% powierzchni znajdują się aż 3 gminy: **Wysoka, Wyrzysk i Białosławie**.

Staje się to bardziej zrozumiałe, gdy przywołamy tu informacje o odsetku powierzchni upraw rolnych dla tych gmin, który wynosi od 76% do 80%.

Ciekawą, choć w kontekście dominujących w OP terenów rolnych małoważną, jest informacja, że wszystkie obszary miejskie w Partnerstwie posiadają powierzchnię (1 219 ha) i są większe niż powierzchnia lasów w gminie Białosławie (1 188 ha).

Tabela 3. Powierzchnia lasów w obszarze Partnerstwa w hektarach

Nazwa gminy	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – razem	W tym lasy	Procent powierzchni gminy zajmowany przez grunty leśne i zadrzewione
Białosławie	1 188	922	16%
Łobżenica	3 839	3 800	20%
Miasteczko Krajeńskie	2 163	1 975	30%
Wyrzysk	2 427	2 032	15%
Wysoka	1 783	1 754	14%
Lipka	6 518	6 398	34%
Zakrzewo	7 612	7 592	47%
Partnerstwo	25 530	24 473	26%

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS-BDL 2019

Istotną bowiem informacją, pozwalającą spojrzeć na obszar Partnerstwa jeszcze z innej perspektywy jest konstatacja dotycząca liczby, rodzajów i wielkości obszarów ochrony przyrody znajdujących się w przestrzeni Partnerstwa.

Poniżej prezentowany kartogram (ryc.5) wizualizuje obszary objęte ochroną i wskazuje formy tej ochrony.

Gminy obszaru Partnerstwa południowego, nadnoteckiego pasa posiadają obszary leżące w Dolinie Noteci i na jej północnej skarpie należące jednocześnie do trzech

typów obszarów chronionych: obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków – Natura 2000 PLB utworzonych zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Ptasiej - „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” oraz obszary Ochrony Siedlisk – Natura 2000 PLH - wyznaczone zgodnie z Dyrektywą Siedliskową - „Dolina Noteci”. Ponadto obszary te znajdują się w przestrzeni Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Noteci”.

W bezpośrednim nadnoteckim obszarze chronione są jeszcze obszary: Strugi Białośliwskiej, Dębowej Góry oraz rezerwatu przyrody - Zielona Góra.

W kierunku północnym Obszarem Ochrony Siedlisk – Natura 2000 PLH i obszarem Chronionego Krajobrazu objęta została Dolina Łobzonki oraz Bory Kujańskie, Uroczyska Kujańskie i Dolina Debrzynki.

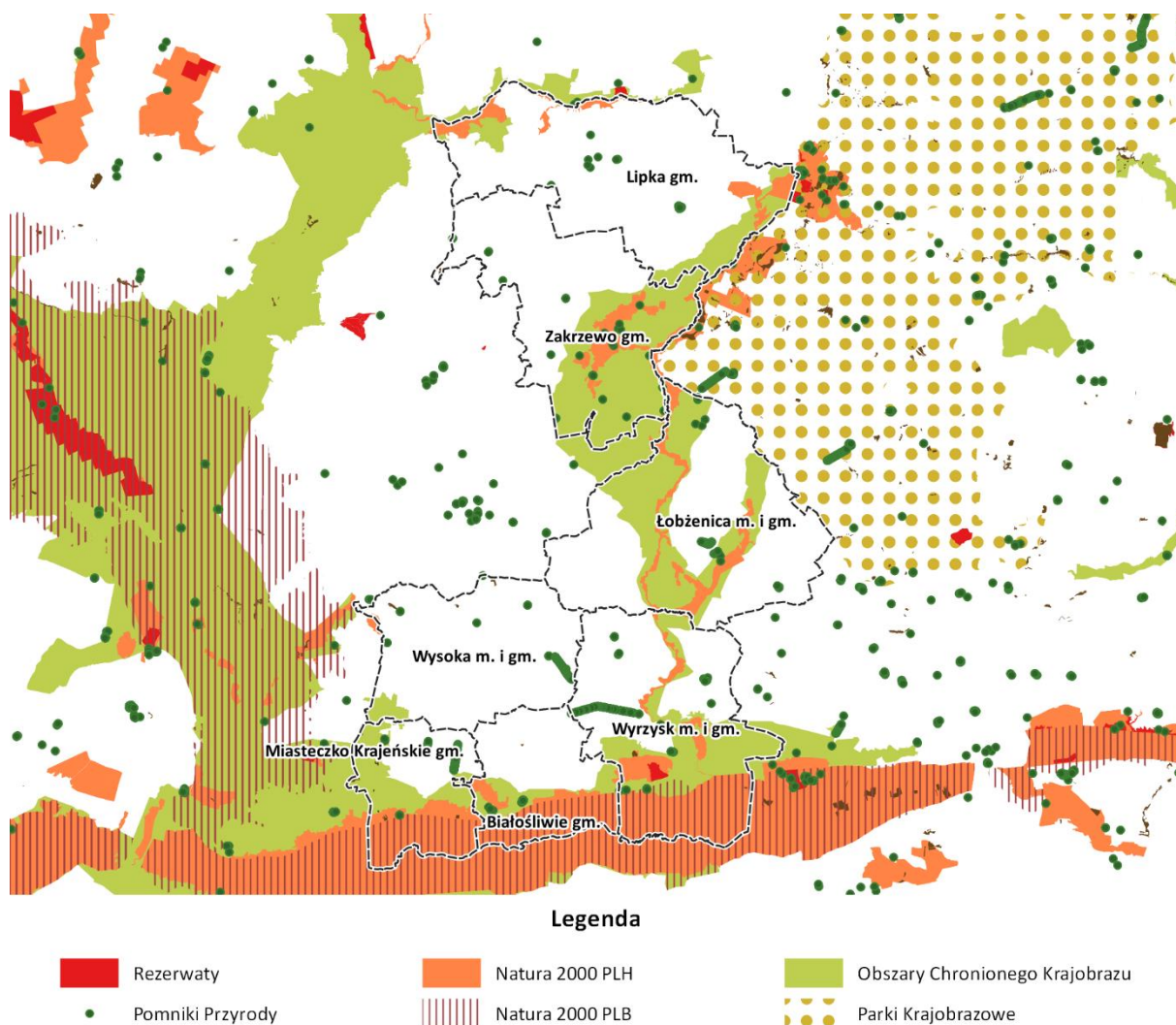
Fragmenty obszarów chronionych wkraczają w obszar Partnerstwa od strony zachodniej i północnej: Ostoja Pilska, Puszcza nad Gwdą, Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy.

Ponadto na obszarze Partnerstwa zarejestrowanych zostało kilkadziesiąt pomników przyrody i użytków ekologicznych objętych ochroną indywidualną.

Obszary Natura 2000 zostały utworzone w celu ochrony cennych przyrodniczo siedlisk i obszarów lęgowych. Z tego powodu pewne aspekty działalności człowieka na terenach Natury 2000 zostały ograniczone. Restrykcjom podlega głównie działalność inwestycyjna, która może znacząco negatywnie oddziaływać na siedlisko. Oznacza to, że ograniczeniu lub wykluczeniu podlegają wszelkiego rodzaju projekty budowlane, których realizacja może znacząco zniszczyć siedlisko lub zagrozić populacji żyjących na danym obszarze chronionych zwierząt i roślin.

Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa również zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części, wybrane spośród zakazów wymienionych w ustawie o ochronie przyrody. Zatem zakazy te nie muszą być wspólne dla całego obszaru chronionego krajobrazu, ale różne ograniczenia mogą obowiązywać w różnych jego częściach.

Ryc. 5. Formy ochrony przyrody obszaru Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Powierzchnia obszarów ochrony przyrody na terenie Partnerstwa obejmuje 32% powierzchni całego Partnerstwa. Z pokazanej poniżej tabeli nr. 4 widać również, że wskaźnik ten waha się od 62% dla gminy Miasteczko Krajeńskie do 3% dla gminy Wysoka. Największe przestrzenie chronione przyrodniczo odnajdziemy w gminach: Wyrzysk, Zakrzewo i Łobżenica, choć wielkość powierzchni tych gmin jest na tyle duża, że obszary te nie dominują w strukturze ich gminnego obszaru. Dla wszystkich gmin OP są jednak istotnym komponentem i trwałym punktem odniesienia przy podejmowaniu działań planistycznych, inwestycyjnych, czy dyskusjach o strategiach rozwoju.

Tabela 4. Powierzchnie obszarów chronionych na terenie Partnerstwa w hektarach

Nazwa gminy	Pow. Obszarów chronionych ogółem	Pow. obszarów chronionych - w tym:				Pow. gminy	Obszary chronione jako procent pow. gminy
		rezerw. przyrody	obszary chronionego krajobrazu – Razem	rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu	użytki ekologiczne		
Białośliwie	3 521,13		3 519,39	0,57	2,31	7 557	47%
Łobżenica	6 281,86		6 281,86			19 078	33%
Miasteczko Krajeńskie	4 421,18		4 421,18	32,22	32,22	7 091	62%
Wyrzysk	7 126,05	96,09	7 126,05	107,55	11,46	15 905	45%
Wysoka	396,97		373,12		23,85	12 299	3%
Lipka	2 577,92		2 577,92			19 118	13%
Zakrzewo	6 764,41		6 755,71		8,70	16 239	42%
Partnerstwo	31 089,52	96,09	31 055,23	140,34	78,54	97 287	32%

Źródło: ZMP – GUS-BDL 2019

W wielu klasyfikacjach polskich gmin, z reguły przygotowywanych na potrzeby planowania przestrzennego i strategii rozwoju kraju, gminy należące do OP są klasyfikowane jako gminy o dominującej funkcji rolniczej. Także w „Klasyfikacji funkcjonalnej gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego”⁷ Śleszyńskiego i Komornickiego 5 z naszych 7 gmin zostało sklasyfikowanych, jako gminy z intensywnie rozwiniętą funkcją rolniczą. Należą do nich: **Białośliwie, Lipka,**

⁷ P. Śleszyński i T. Komornicki „Przegląd Geograficzny” 2016, 88, 4, s. 469-488 Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, IGiPP, PAN

Łobżenica, Wyrzysk i Wysoka. Dwie natomiast zostały sklasyfikowane, jako gminy o umiarkowanie rozwiniętej funkcji rolniczej: **Miasteczko Krajeńskie i Zakrzewo.**

1.7. Partnerstwo – tożsamość i historia Krajny

Nieprzypadkowo Partnerstwo położone w dwóch najdalej na północ wysuniętych powiatach Wielkopolski już w nazwie partnerstwa identyfikuje się z Krajną. Z jednej strony podejmując niełatwe dziedzictwo historyczne, z drugiej poszukując tożsamości w odtwarzanej z pieczołowitością kulturze krajeńskiej.

W całym okresie powstawania i trwania polskiej państwowości Krajna, postrzegana jako odrębny obszar geograficzny, przechodziła zmienne, charakterystyczne dla obszarów leżących na granicach różnych wpływów losy.

Nazwę Krajny zwykło wywodzić się z określenia odnoszącego się do krańca państwa Polan. W tym bowiem czasie obszar ten znalazł się w granicach Polski. W kolejnych jednak wiekach na przemian znajdując się w strefach wpływów Polski, państwa Zakonu Krzyżackiego, Nowej Marchii i Królestwa Prus.

W okresach silniejszych związków z Polską administracyjnie wiązano Krajnę z Wielkopolską i województwem kaliskim, archidiecezją gnieźnieńską, Pomorzem, Kujawami i Kaszubami.

Krajna będąc obszarem granicznym i przygranicznym cierpieła podczas licznych wojen, lokalnych konfliktów i najazdów. Miasta i wsie były palone i plądrowane. Okresy pokoju pozwalały jednak na rozwój i ożywienie gospodarcze, osiedlanie się przybyszów. Nieustannie też trwała walka o zachowanie polskości Krajny.

Krajna posiada własną, niepowtarzalną kulturę, choć poddaną znacznym wpływom Wielkopolski i Kaszub. Trochę zapomnianą i rozproszoną. Gwara krajeńska – dziś trudna do odtworzenia - powstała przez nałożenie się na pomorski (kaszubski) język pierwotny cech dialektu wielkopolskiego oraz zapożyczeń z języka dolnoniemieckiego. Muzeum Kultury Ludowej w Osieku nad Notecią, udostępnia eksponaty związane z kulturą regionu, zwłaszcza zabytki architektury wiejskiej z Krajny, Pałuk i Puszczy Noteckiej. Prezentowane są regionalne tańce ludowe. Dokonano rekonstrukcji XIX – wiecznego stroju krajeńskiego. Mieszkańców Krajny nazywa się Krajniakami. A mieszkańcy Krajny dostrzegają w kultywowaniu swojej kultury i tradycji wartości niebagatelne: tożsamości, spójności i integracji.

Spójrzmy na gminy wchodzące w skład Partnerstwa, jak same postrzegają siebie w wypowiedziach, które mają je prezentować i identyfikować.

BIAŁOŚLIWIE

Tereny położone wokół Białosłiwia cechują się długą historią, co pozostaje nie bez znaczenia na istniejące tu walory kulturowe. Sama nazwa „Białosłiwie” jest wzmiankowana już od początku XIII w, kiedy to po raz pierwszy pojawia się w źródle historycznym w testamencie Świętosława I z rodu Pałuków, sygnowanym datą 1216 roku. Dokument ten, pisany w języku łacińskim, podaje nazwę wsi pisanej jako - Balosliw.

Gmina Białosłiwie pomimo rolniczego charakteru posiada również pewne walory turystyczno-rekreacyjne, przede wszystkim w zakresie walorów przyrodniczych, chociaż znajdziemy tu także walory antropogeniczne (...) Gmina umożliwia turystom możliwość bliskiego kontaktu z naturą, ciszę, spokój, zdrowe środowisko i czyste powietrze. Do najważniejszych elementów przyrodniczych zalicza się Dolinę Noteci wraz z terenem przystani przy rzece, która posiada duży potencjał turystyczny. Rzeka umożliwia organizację spływów kajakowych. Noteć od Krostkowa w stronę Ujścia to ciekawa propozycja dla osób, które cenią bogatą przyrodę i spokój oraz bezpieczną wyprawę w kajak. Rzeka na tym odcinku jest nazywana Notecią Leniwą, z uwagi na powolny przepływ wody i liczne zakola. Noteć na tym odcinku przypomina Biebrzę (...) Z walorów antropogenicznych największą atrakcją jest istniejąca tu od końca XIX w. kolejka wąskotorowa, która jednak przestała być eksploatowana. W 2001 r. zawiązało się stowarzyszenie pod nazwą "Wyrzyska Kolejka Powiatowa", które czyni starania, aby wąskotorówka była eksploatowana choćby w minimalnym zakresie (...) Utrzymywane są wagonownia, lokomotywnia i warsztaty w Białosłiwie, które po wcześniejszym uzgodnieniu można zwiedzać. Z ciekawych obiektów architektonicznych wart uwagi jest również zobaczenia XIX - wieczny zabytkowy spichlerz „Wacek” o konstrukcji ryglowej, gdzie gromadzone są zbiory archiwalne i regionalne przedmioty użytkowe . Warte uwzględnienia są również dwa obiekty sakralne z bogatym wyposażeniem: neogotycki kościół parafialny z 1869 roku w Krostkowie oraz kościół parafialny z lat 1927-29 w Białosłiwie. Na uwagę zasługuje również, znajdujący się w centrum Białosłiwia Park Dworski Raczyńskich w Białosłiwie Park Dworski Raczyńskich w Białosłiwie ze skupiskiem zabytkowych cisów oraz potężnym polodowcowym głazem narzutowym, który owiany jest lokalną legendą.

LIPKA

Gmina Lipka jest położona na Pojezierzu Krajeńskim, w północno - wschodniej części województwa wielkopolskiego, w północnej części powiatu złotowskiego (...) Północna granica gminy, będąca jednocześnie granicą województwa, biegnie wzdłuż rzeki Debrzynki, fragment wschodniej – wzdłuż rzeki Łobzonki. Nazwa miejscowości, zmieniała się na przestrzeni wieków –od łacińskiej Lyppa,

poprzez Lypka, Lipka, Lipca lub Lipa aż po niemiecką Linde i wywodzi się od rozłożystych lip porastających wieś i okolice. Pierwsze dostępne dokumenty historyczne wskazują, że historia Lipki rozpoczyna się w 1376 r. W tamtych czasach Lipka istniała jako osada, założona prawdopodobnie w czasach kolonizacji za Kazimierza Wielkiego.

W Gminie Lipka występują obiekty zabytkowe, które zachęcają zwiedzających do obejrzenia, m.in. pałace i kościoły wraz z dzwonniami przykościelnymi.

Postawiony na wzgórzu, malowniczy kościół szachulcowy w Wielkim Buczku, typowy dla tego terenu został wzniesiony w latach 1729-1734 przez Adama Stanisława Grabowskiego.(...) Dodatkową atrakcją jest drewniana dzwonnica, która stoi w Wielkim Buczku nieprzerwanie od 1739 roku. Dzwon, który znajduje się w jej wnętrzu został odlany w 1625r. (...) Pomiędzy miejscowościami Debrzno-Wieś a Scholastykowem znajduje się wieś Laskowo. Jak nigdzie zachował się tu szachulcowy styl domostw. Na 17 budynków wybudowanych tą metodą 14 wygląda identycznie. Mury domostw mają grubość przekraczającą 80 cm. Taka izolacja pozwalała utrzymywać ciepło we wnętrzu, zapewniała dobrą wentylację (...) Terenami w gminie Lipka, które zachęcają swym urokiem do zwiedzania, jest Dolina Dobrzynki przebiegająca wzdłuż północnej granicy gminy z Debrzną Wsi w kierunku Kiełpina obejmująca tzw. Małą i Dużą Górę Zamkową oraz jary nad jeziorem. Ciekawe i urozmaicone obszary zajmują również zachodnią część gminy a są nimi jeziora Łąkie, Kiełpin, Gogolin i Świdnik.

ŁOBŻENICA

Najdawniejsze dzieje miasta spisane są w „Księgach miasta Łobżenicy”. Księgi pisane były w języku polskim i łacińskim. W nich spotyka się nazwę miasta, której pochodzenie do dzisiaj ma kilka wy tłumaczeń: Łobżenica, Lobzenica, Łobżenice, Lobzenice. W aktach grodzkich nakielskich wymieniona jest również nazwa Lobzencza i Lobzenicza. Historia Łobżenicy sięga XI wieku. Dokumenty historyczne podkreślają, że miasteczko to leżało wówczas na szlaku handlowym, który to łączył układ Krzyżaków z miastem Toruń i Gdańsk (...). Znajdowała się tutaj również, jedna z wielkopolskich, komora celna. Historia podaje, że Łobżenica przed 1438 rokiem otrzymała prawa miejskie i była miastem prywatnym. Rok uzyskania praw miejskich jest w historii wskazywany na dwie daty. Pierwsza z nich to 1314 rok, kiedy to, zgodnie z materiałami historycznymi 9 lutego Łokietek nadał Pałuce Wincentemu Piotrowiczowi prawo lokacji w Łobżenicy miasta na prawie magdeburskim. Druga data związana jest z rokiem 1356. Poruszona jest ona w przywileju Jana Korzboka Łąckiego z 1639 roku, i tam wspomniane jest o tym, że Łobżenica otrzymała prawo magdeburskie od króla Kazimierza Wielkiego. (..) W XVI wieku stało się największym miastem Krajny. W 1606 roku osiedlili się w Łobżenicy kupcy szkoccy, którzy

utworzyli tzw. Nowe Miasto, zwane wówczas Małym Gdańskiem. W latach 1612-1630 istniała w Łobżenicy prywatna mennica, w której bito drobne monety miedziane tzw. Denary Krotoskich, oznaczone herbem Bróg. Pamiątką po mennicy są nazwy ulic w południowej części miasta: Złota, Srebrna, Mennicza. Cechą charakterystyczną było to, że mieszkańcy Łobżenicy należeli do grupy osób aktywnych gospodarczo. Najbardziej popularnym rzemiosłem było piwowarstwo, sukiennictwo i handel. Mieszkańcy zajmowali się również uprawą ziemi, hodowlą trzody chlewnej, bydła i owiec. Struktura rzemiosła znana jest dopiero po XVI wieku. Ludność trudniła się rolnictwem i sukiennictwem. Dalszy rozwój miasta, umożliwiający Łobżenicy uzyskanie statusu jednego z największych miast Polski, nie nastąpił.

MIASTECZKO KRAJEŃSKIE

Gmina Miasteczko Krajeńskie położona jest na północnym skraju Doliny Noteci. Z racji ukształtowania terenu: rozległe łąki, spore wzniesienia oraz liczne źródła nazywana jest często Kazimierzem Dolnym Północy. Gmina posiada liczne walory turystyczne: krajobraz polodowcowy, szeroki pas łąk i pas wzniesień. Centrum Gminy jest Miasteczko Krajeńskie miejscowość położona w malowniczym wąwozie, otoczona pasem wzgórz i rozległymi łąkami w pradolinie Noteci. Warto wspomnieć, że w samym Miasteczku Krajeńskim jak i w miejscowości Wolsko można zobaczyć pozostałości po wczesnośredniowiecznych grodziskach.

Historyczna zabudowa występuje najliczniej na terenie wsi Miasteczko Krajeńskie. Najokazalszą budowlą jest kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego usytuowany na zboczu wzgórza (dawne grodzisko średniowieczne) na północny-wschód od rynku. Jest to kościół wzniesiony w latach 1898 – 99, po pożarze poprzedniej szachulcowej świątyni. Popularne w tym czasie formy neogotyckie widoczne są w postaci zdobień, charakterystycznych ceglanych elewacji ozdobnymi fryzami i profilowanymi gzymsami. Zespół kościoła uzupełniają ceglane budynki plebani z 1911 roku i organistówki z 1905 roku.

Dziedzictwo kulturowe gminy Miasteczko Krajeńskie stanowią również dawne cmentarze. Na cmentarzu w Miasteczku Krajeńskim znajdują się groby osób zasłużonych dla Miasteczka i okolicy, m.in. grób Michała i Józefy Drzymałów.

WYSOKA

Gmina Wysoka to przede wszystkim poszukująca i utrwalająca swoją przynależność lokalna społeczność, która utożsamia się z miejscowością najchętniej poprzez działania w organizacjach i stowarzyszeniach (...)

Wysoka należy do najstarszych osad na terenie historycznej Krajny. Wymieniona jest w dokumencie z 1260 roku, a prawa miejskie posiada od 1521 r. (...)

Pod względem gospodarczym gmina ma typowo rolniczy charakter. Istnieje tu

ponad 450 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni 17 ha. W Bądeczu i Jeziorkach Kosztowskich działają rolnicze spółdzielnie. RKS w Bądeczu w produkcji mleka osiąga wyniki, które stawiają go w ścisłej czołówce Wielkopolski.(...) Gmina posiada dobrą infrastrukturę. Władze samorządowe starają się przyciągnąć inwestorów skłonnych wykorzystać rolniczy potencjał gminy, tworząc tutaj zakłady przetwórstwa rolno – spożywczego, specjalizujące się zwłaszcza w przetwórstwie ziemniaków i mięsa.

Miejscowości gminy mają długą i ciekawą historię. Jej odzwierciedleniem są liczne zabytki. W Wysokiej pięknym zabytkiem jest kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Różańcowej (konsekrowany w 1729 r.), który jest pozostałością zespołu klasztorowego. Ciekawe świątynie spotkamy również w Bądeczu, Tłukomach i Rudnej. Wędrując po gminie w kilku miejscach spotkamy wielkopolską rzeczywistość przełomu XIX i XX wieku – świat majątków ziemskich i wsi chłopskich. W Gmurowie, Mościskach i Czajczu podziwiać można piękne szlacheckie pałace, a w Młotkowie dworek szlachecki. W centrum miasta uwagę zwraca trójkątny Plac Wolności i rynek, przy którym stoją zabytkowe kamienice i oddany do użytku w 2010 r. budynek urzędu miejskiego. Jest to jedyny w Wielkopolsce nowy ratusz, który powstał w ostatnich latach. Za tę inwestycję gmina otrzymała nagrodę w ogólnopolskim konkursie „Modernizacja Roku 2010”.

WYRZYSK

Pierwsza zachowana wzmianka o miejscowości Wyrzysk pochodzi z roku 1326 i występuje w tzw. Kodeksie Wielkopolskim. Data lokalizacji miasta nie jest pewna, jednak księgi grodzkie poznańskie informują o sprzedaży czwartej części miasta Wyrzysk dokonanej w 1450 roku, ale miastem na prawach magdeburskich został w 1565 roku. W latach 1744 – 1768 istniały w Wyrzysku dwa place targowe, młyn, tartak i folusz, co było zasługą rodu Rydzyńskich ...)

W Wyrzysku przez stulecia przeplatają się losy narodu polskiego i niemieckiego. Zaczynając od obrony Krajny w średniowieczu przez polskich chłopów przed rycerzami Zakonu Krzyżackiego w zwycięskiej bitwie pod Dąbkami. Poprzez zabór pruski i widoczne w mieście duże wpływy niemieckie w szczególności w obszarze architektury i urbanistyki, najbardziej charakterystyczne budynki i budowle w Wyrzysku, które wówczas powstały to budynek Urzędu Miejskiego w Wyrzysku (w którym urodził się Werner von Braun – postać kontrowersyjna: oficer SS i wielki wizjoner podboju kosmosu), budynek sądu, budynek energetyki (stacja transformatorowa) czy też linia kolejowa biegnąca z Bydgoszczy do Piły. W późniejszym czasie (okres II wojny światowej) w Wyrzysku został wybudowany efektowny amfiteatr, budowniczymi obiektu byli jeńcy angielscy i włoscy pod nadzorem hitlerowców.(...)

Na terenie Gminy Wyrzysk doskonale można uprawiać wszelkie formy turystyki. Szlaki kajakowe, piesze i rowerowe zapewniają podziwiane pięknych krajobrazów.

ZAKRZEWO

Zakrzewo (kaszb. Zakrzewo, niem Buschdorf) – duża wieś krajeńska w Polsce położona w województwie wielkopolskim, w powiecie złotowskim, w gminie Zakrzewo przy drodze wojewódzkiej nr 188. Miejscowość leży przy strategicznie ważnej do 1945 r. magistrali kolejowej (dawnej "Ostbahn" z Królewca) Tczew-Küstrin Kietz, a dokładniej na jej odcinku Chojnice-Piła (...) W okresie średniowiecza nad ziemią zakrzewską w latach 1432-1544 patronat sprawował Erazm z Zakrzewa. W roku 1491 zbudowano pierwszy kościół, który był obiektem drewnianym. 20 lat po budowie kościoła, w roku 1511, powołana została parafia w Zakrzewie. Kolejnymi właścicielami Zakrzewa byli Albert i Jan Zakrzewscy, a po nich dobra te przejęła rodzina Królikowskich (...).

Gmina Zakrzewo położona jest w północno – wschodniej części Powiatu Złotowskiego. Od południa i zachodu graniczy z Gminą Złotów, od północy z Gminą Lipka, a od wschodu z Województwem Kujawsko – Pomorskim. Niemal połowę obszaru gminy zajmują lasy i jeziora. Takie ukształtowanie terenu jest olbrzymim atutem. Na sporym obszarze rozciągają się zasobne w grzyby i owoce leśne Bory Kujańskie, jak również stanowiące ich część Uroczyska Kujańskie, które charakteryzują się przepięknym, leśno-jeziorno-łąkowym krajobrazem. Konferencja w Wersalu ustaliła granice Polski wg prawa własności ziem – Ziemia Złotowska należąc do Hohenzollernów nie została włączona do Polski – nie pomogła interwencja mieszkańców Zakrzewa (A. Jasiek i J. Brzostowicz) u Piłsudskiego.

Gmina posiada unikatową regionalną instytucję kultury o walorze historycznym, jaką jest „Dom Polski” - Centrum Idei Rodła, która wspiera nowe inicjatywy kulturalne w wymiarze zarówno regionalnym, krajowym jak i europejskim. Przez gminę przejeżdża także jedyny w swoim rodzaju Express napędzany muzyką bluesową.

KRAJNA OBSZARU PARTNERSTWA – FRAGMENT WIĘKSZEJ CAŁOŚCI

Krajna to obszar pograniczny między Wielkopolską i Kaszubami, zaliczany bądź do Wielkopolski północnej, bądź do Pomorza. (...) Od północy graniczy ona z Kaszubami, od wschodu z Borami Tucholskimi, a od południa z Pałukami. Zawarta jest między rzekami Debrzynką i Kamionką, Orlą (od północy), Notecią (od południa), Gwdą (od zachodu) i Brdą (od wschodu). Pod względem administracyjnym nie tworzy ona żadnej jednostki, gdyż należy do trzech

województw: kujawsko-pomorskiego (Kamień Krajeński, Sępólno Krajeńskie, Więcbork, Nakło nad Notecią), pomorskiego (Debrzno) i wielkopolskiego (Złotów, Piła). Na Krajnie nie ma większych miast. Do największych i najważniejszych miejscowości należą: Nakło nad Notecią (19.295 mieszkańców) – historyczna stolica Krajny, Złotów (18.430 mieszkańców), Sępólno Krajeńskie (9.368 mieszkańców), Więcbork (5.973 mieszkańców), Wyrzysk (5263).⁸

1.8. Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze partnerstwa oraz określenie wiodących funkcji na obszarze

1.8.1. Identyfikowanie powiązań funkcjonalnych na obszarze partnerstwa

Identyfikacja granic obszaru funkcjonalnego i wewnętrznych powiązań między gminami na obszarze partnerstwa została przeprowadzona za pomocą narzędzia pn. „Matryca badania bilansu popytu i podaży usług publicznych i prywatnych na terenie partnerstwa”⁹. Została ona wypełniona przez Grupę Roboczą, która konsultowała jej treść z szerszym gronem przedstawicieli gminy, w tym z członkami Rady Partnerstwa.

Powiązania funkcjonalne analizowane były w następujących obszarach:

- Usługi publiczne, w tym edukacja i wychowanie, opieka zdrowotna, pomoc społeczna, kultura, rozrywka i rekreacja, ochrona środowiska, bezpieczeństwo, transport, administracja i inne usługi publiczne
- Usługi rynkowe,
- Rynek pracy.

Narzędziem wspierającym badanie były pytania zawarte w dwu spośród trzech realizowanych w Partnerstwie ankiet¹⁰. W ankiecie skierowanej do mieszkańców i

---

⁸ Informacja cytowana za Wikipedia z dn.10.03.2021 dla hasła Krajna.
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Krajna>

⁹ Narzędzie Związku Miast Polskich

¹⁰ Badania ankietowe przeprowadzono w grudniu 2020 i styczniu-lutym 2021. Badania liderów zostały przeprowadzone dla całego Partnerstwa, natomiast badania mieszkańców i

ankiecie dedykowanej lokalnym liderom. W każdej z nich pojawiło się pytanie lub pytania dotyczące miejsca, w którym realizujemy swoje potrzeby i poszukujemy usług. Kategorie potrzeb i usług w każdej z ankietach zdefiniowanych zostało ok. 26. Na każde pytanie można było odpowiedzieć zaznaczając, że usługa jest realizowana w gminie miejscu zamieszkania; gminie poza miejscem zamieszkania, ale leżącej w obszarze Partnerstwa; w gminie poza obszarem Partnerstwa i mieście wojewódzkim. Dodatkowo respondent mógł zaznaczyć, że z danej usługi nie korzysta.

W ankiecie skierowanej do liderów, te same kategorie usług oraz możliwości odpowiedzi dotyczyły nie realizowanych przez respondenta usług, ale wiedzy gdzie mieszkańcy lokalnej społeczności daną aktywność lub usługę realizują.

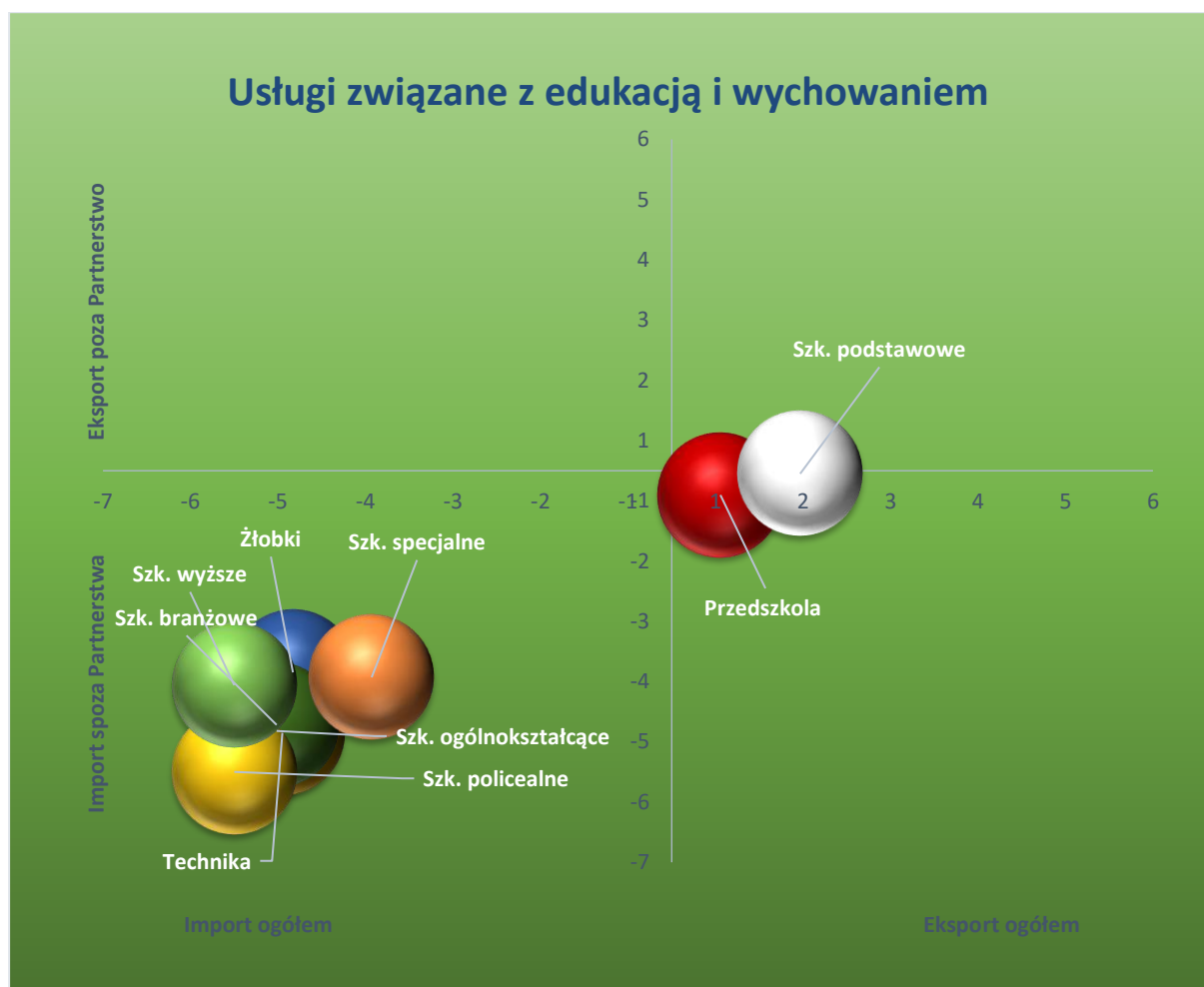
Poniższa rycina nr 6 obrazuje, iż edukacja przedszkolna i szkolna na poziomie podstawowym jest usługą świadczoną przez wszystkich partnerów na poziomie zaspokajającym potrzeby mieszkańców partnerstwa. Natomiast edukacja na poziomie szkół średnich, specjalnych czy żłobków jest usługą deficytową, występującą nielicznie i wymagającą od mieszkańców poszukiwania jej poza terenem partnerstwa. To samo dotyczy możliwości korzystania z usług szkolnictwa wyższego, które zlokalizowane jest w większych miastach regionalnych i wojewódzkich. Mówią o tym respondenci ankiety dla mieszkańców, wskazując że edukacja podstawowa i opieka przedszkolna nad dziećmi realizowana jest przez 65% zainteresowanych mieszkańców w ich gminie zamieszkania (opinia 88% liderów), edukacja na poziomie ponadpodstawowym – 14% w gminie, 25% w innej gminie OP, 20% w gminie poza obszarem Partnerstwa (opinie liderów: 12% - 32% - 42%).¹¹

---

uczniów nie objęły Gminy Miasteczka Krajeńskiego, z uwagi na jego przyłączenie w lutym 2021.

¹¹ Podawane wyniki są zaokrąglane do pełnych procentów. Sumują się do 100% wraz z odpowiedziami respondentów, którzy nie korzystają z określonych usług.

Ryc. 6. Matryca bilansu usług publicznych związanych z edukacją i wychowaniem

Źródło: Związek Miast Polskich

Usługi z zakresu opieki zdrowotnej, pomijając podstawową opiekę zdrowotną, są produktami deficytowymi na terenie Partnerstwa. Usługi z zakresu pomocy społecznej również. Szczególnie usługi polityki senioralnej są widoczne jako realizowane w niedostatecznym stopniu, a rosnące zapotrzebowanie na tego typu usługi sprawia, że mieszkańcy zmuszeni są poszukiwać ich w gminach poza partnerstwem, czasem bardzo odległych. W podobny sposób tę sytuację widzą również ankietowani mieszkańcy OP. Jeśli 70% mieszkańców twierdzi, że usługi podstawowe służby zdrowia realizuje we własnej gminie (opinie liderów: 77%), to po usługi lekarzy specjalistów sięga u siebie w gminie i innej gminie OP łącznie 38% mieszkańców, a wyjeżdża po nie do gmin spoza obszaru Partnerstwa i do miasta wojewódzkiego 56% ankietowanych (opinie liderów: 39% - 51%). Natomiast po usługi rehabilitacyjne i opiekuńcze sięga w gminie 15% respondentów, w obszarze Partnerstwa 18% ankietowanych, a poza obszarem szuka ich łącznie 19% (49% nie korzysta). Sytuację ww. obrazuje ryc. 7

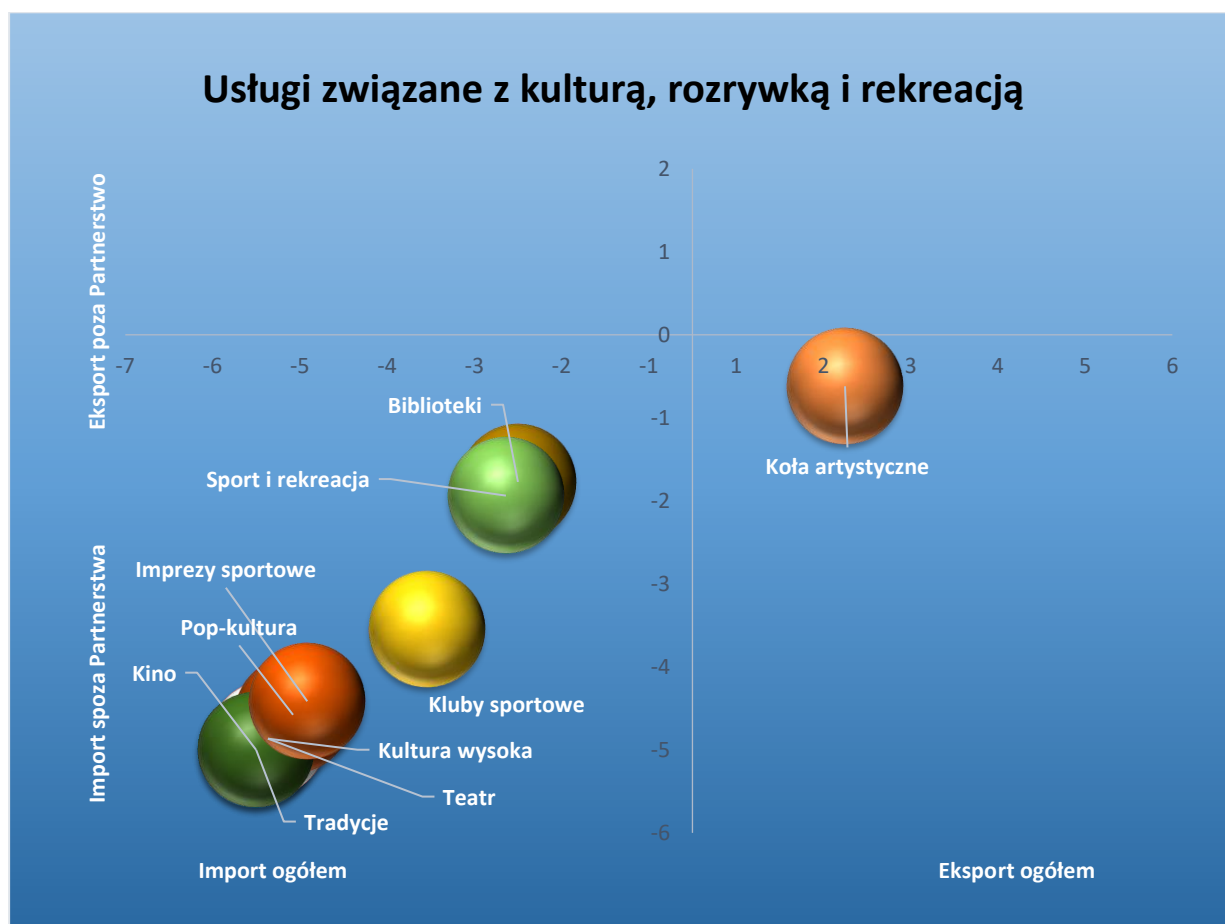
Ryc. 7. Matryca bilansu usług publicznych związanych z ochroną zdrowia i pomocą społeczną

Źródło: Związek Miast Polskich

Ryc. nr 8 ilustruje, iż większość usług związanych z kulturą, rozrywką i rekreacją nie jest zaspokajana na terenie partnerstwa. Są one realizowane poza obszarem partnerstwa w dużych ośrodkach miejskich o randze województwa (Poznań, Bydgoszcz), średnich ośrodkach subregionalnych (Piła), bądź też miastach powiatowych (Złotów, Nakło nad Notecią). Szczególnie jest to widoczne w przypadku kultury wysokiej (teatry, opery, filharmonie), ale i kultury popularnej (kina, koncerty). Jednakże na terenie partnerstwa można realizować pasje i hobby, chociaż już w sferze wydarzeń sportowych, jak i klubów i sekcji sportowych mieszkańcy wybierają większe ośrodki – zazwyczaj miasta powiatowe, gdzie oferta jest znacznie szersza.

Ryc. 8. Matryca bilansu usług publicznych związanych z kulturą, rozrywką i rekreacją

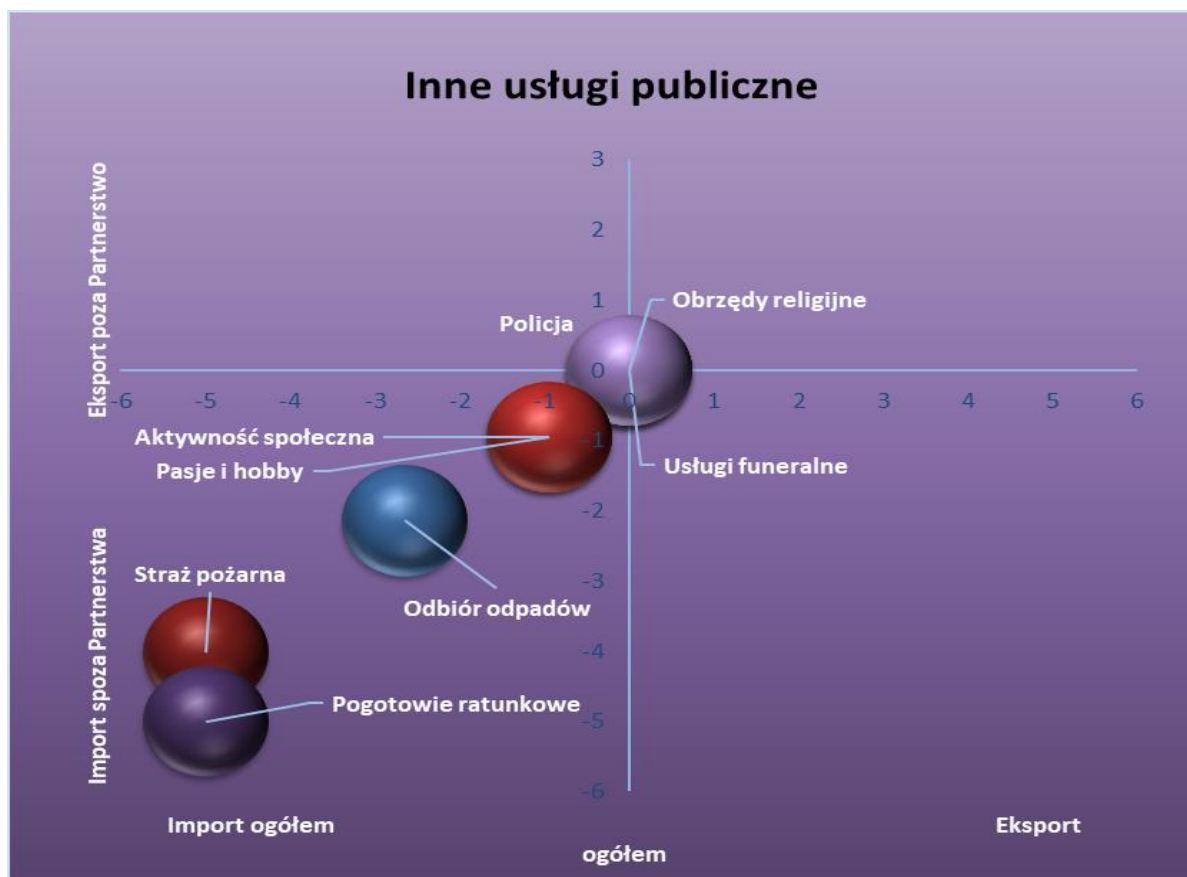
Źródło: Związek Miast Polskich

Mieszkańcy w ankiecie wyraźnie wskazują, że aktywności mieszkańców w postaci realizacji własnych pasji artystycznych i zainteresowań realizowane są w przestrzeni gminy, w której zamieszkują. Tak twierdzi 33% ankietowanych. W gminie OP realizuje się 14% mieszkańców. W poszukiwaniu tych usług poza obszar Partnerstwa wyrusza 19% respondentów. Zatem obszar gminy i gmin z obszaru Partnerstwa wyraźnie dominuje. Nieco inaczej jest już w przypadku imprez kultury popularnej. Tutaj ankietowani stwierdzają, że w gminie realizowanych jest 31% ich oczekiwań, poza gminę miejsca zamieszkania wyjeżdża: 19% - do gmin z OP, 25% do gmin spoza OP i 9% do miasta wojewódzkiego (opinie liderów: 50% - 14% - 19% - 6%). Natomiast usługi z zakresu kultury wysokiej to już domena dużych ośrodków. Ankietowani wskazują, że w gminach poza obszarem Partnerstwa korzysta z tych usług 34% respondentów, zaś do miast wojewódzkich trafia 21% ankietowanych (opinie liderów: 35% - 16%).

Poniższe ryc.nr 9 i 10 ilustrują, że spośród przywołanych usług publicznych tylko te, które dotyczą obrzędów religijnych, usług funeralnych oraz gminnych usług

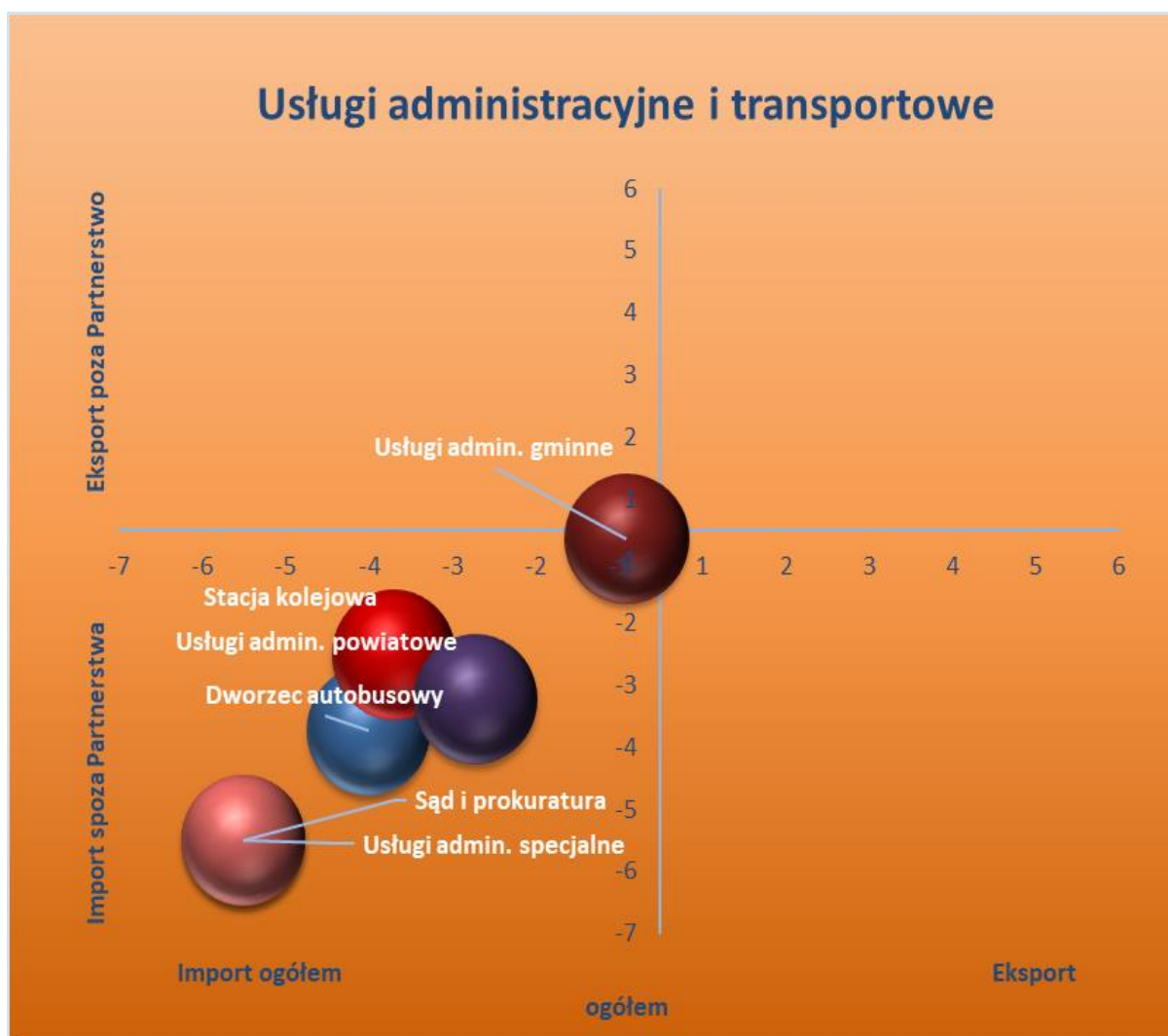
administracyjnych są zaspokajane na terenie Partnerstwa. Na terenie partnerstwa zdecydowana większość mieszkańców może realizować swoje pasje i hobby oraz realizować się w organizacjach społecznych. Po pozostałe usługi publiczne i administracyjne mieszkańcy muszą się udać poza partnerstwo, głównie do miast powiatowych tj. Piły i Złotowa. W ankietach na pytanie dotyczące udziału w obrzędach religijnych 74% mieszkańców odpowiedziało, że uczestniczy w nich w gminach, w których zamieszkują.

Ryc. 9. Matryca bilansu usług publicznych dotycząca innych usług publicznych

Źródło: Związek Miast Polskich

Ryc. 10. Matryca bilansu usług publicznych administracyjnych i transportowych

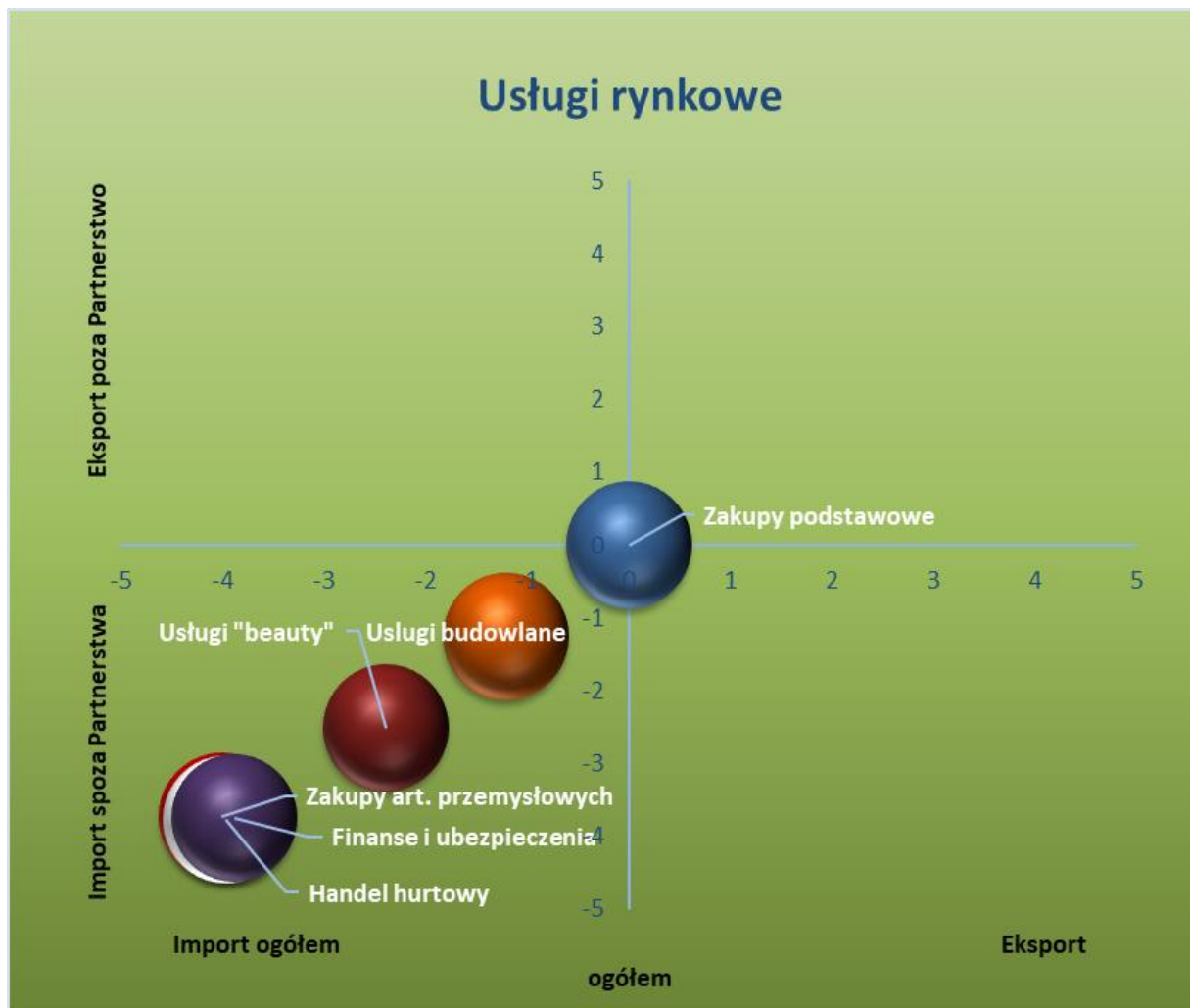

Źródło: Związek Miast Polskich

Analiza powiązań funkcjonalnych w zakresie usług rynkowych oraz rynku pracy wskazuje, iż tylko zakupy podstawowych artykułów spożywczo-przemysłowych są realizowane w gminach na terenie partnerstwa. Pozostałe usługi rynkowe oraz miejsca pracy i instytucje mające wpływ na rynek pracy znajdują zainteresowani poza obszarem partnerstwa – obrazują to zamieszczone poniżej ryc. 11 i 12. Mieszkańcy pytani o to w ankietach odpowiadali niemal tak samo. Zakupy podstawowych artykułów żywnościowych i gospodarstwa domowego, to domena zakupów wykonywanych w gminie, miejscu zamieszkania – tak twierdzi 85% respondentów (opinie liderów: 84%). Usługi „beaty” w gminie, miejscu zamieszkania wybierało 61% respondentów (opinia liderów: 77%), a usługi budowlane, remontowe 49% (opinia liderów – 67%). Najczęściej, choć to wskazywało 51% mieszkańców pracę podejmujemy w gminie, w której mieszkamy. Nieco mniej osób realizowało we własnej gminie usługi bankowe i ubezpieczeniowe – 49% (opinia

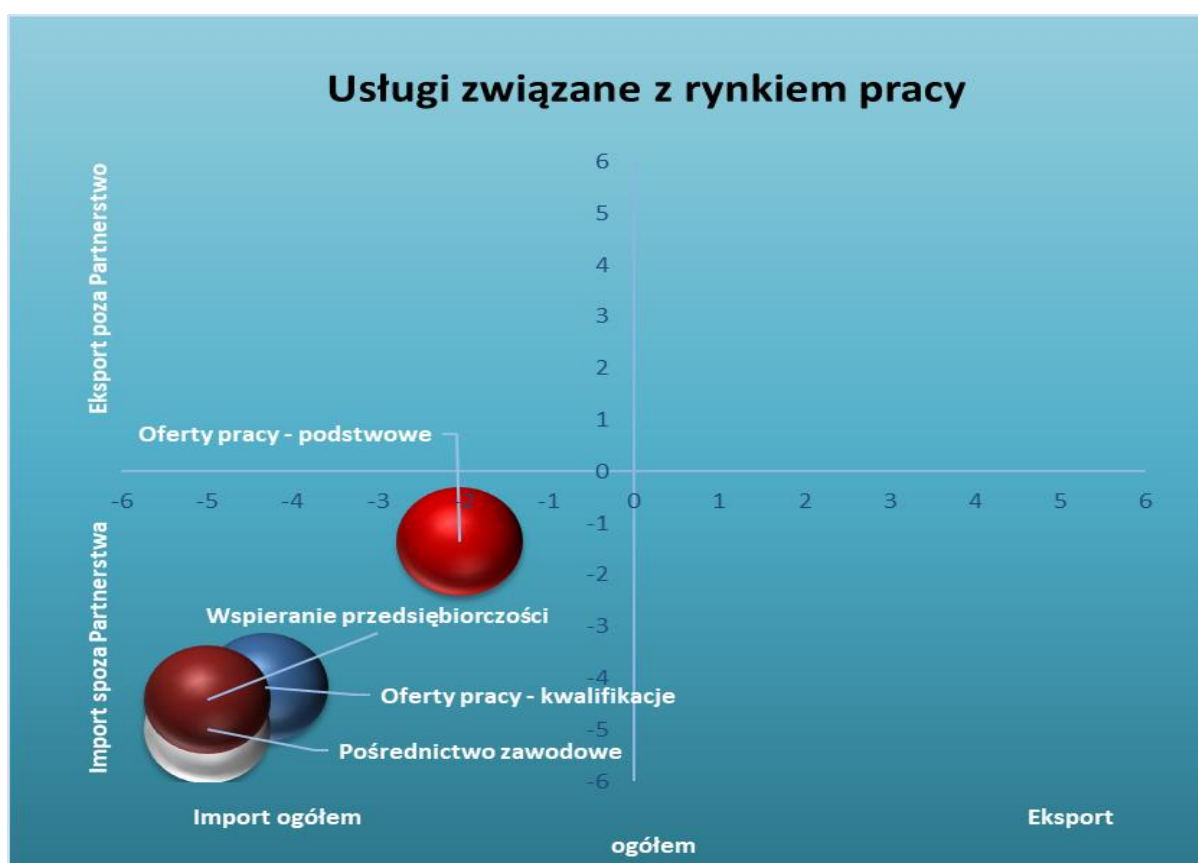
liderów:57%). Ale już zakupy artykułów przemysłowych realizowało we własnej gminie 21% respondentów, natomiast z usług doradztwa, pośrednictwa pracy korzystało we własnej gminie 15% mieszkańców (opinia liderów: 10%).

Ryc. 11. Matryca bilansu usług rynkowych na terenie partnerstwa

Źródło: Związek Miast Polskich

Ryc. 12. Matryca bilansu usług związanych z rynkiem pracy

Źródło: Związek Miast Polskich

1.8.2. Wiodące funkcje obszaru partnerstwa

Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze Partnerstwa wykazała, iż tym, co łączy jednostki tworzące Partnerstwo jest względna samowystarczalność partnerów i Partnerstwa w obszarze edukacji przedszkolnej i podstawowej, podstawowej opieki społecznej, usług Policji, dostępu do obrzędów religijnych i usług funeralnych a także realizacja podstawowych zakupów artykułów spożywczo-przemysłowych. Na terenie Partnerstwa żadna gmina nie jest ośrodkiem dominującym, centrum usług, ponieważ mieszkańcy większość usług poza podstawowymi realizują najczęściej w swoich miastach powiatowych, czyli w Pile i Złotowie, które członkami Partnerstwa nie są. Znaczne odległości dzielące gminy obszaru Partnerstwa od ośrodków powiatowych, a szczególnie od Piły, sprawiają, że część mieszkańców poszukuje usług w bliżej położonych miastach powiatowych innych województw. Zatem edukacja ponadpodstawowa lub zakupy w Nakle nad Notecią nie są czymś wyjątkowym. Nie ma również specjalizacji określonych ośrodków, poza Gminą Wyrzysk, w której znajduje się szpital i zawodowe szkoły ponadpodstawowe oraz

czynne targowisko i duże zakłady pracy, Łobżenicą z Zespołem Szkół¹², targowiskiem oraz z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym, Miasteczkiem Krajeńskim z Zespołem Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Brzostowie.

Zestawienie wyników ankiet dla mieszkańców i dla liderów obszaru Partnerstwa w części dotyczącej odpowiedzi na pytania o miejsce realizacji usług pozwala dostrzec, że nawet usługi, które mogą być w pełni realizowane w miejscu zamieszkania nie są z różnych powodów tam realizowane (obrazuje to poniższa tabela nr 5).

Tabela 5. Zintegrowane wyniki ankiet – rodzaje usług świadczonych w gminie OP (cz.1)

	NAZWA USŁUGI	NAZWA ANKIETY	USŁUGI W PARTNERSTWIE KRAJNA - KORZYSTAM Z USŁUG:					
			W SWOJEJ GMINIE				W GMINIE OP	W GMINIE POZA OP
								NIE KORZYSTAM
			≥ 85%	≥ 70%	≥ 50%	%	%	%
W ŚWIADCZENIU USŁUG DOMINUJE POZYCJA GMINY	Zakupy podstawowe - żywność	A.M.	85,07%				8,12%	4,72%
		A.L.	83,72%					
	Uroczystości religijne	A.M.		74,20%			6,48%	4,17%
		A.L.						
	Podstawowa opieka zdrowotna	A.M.			69,81%		15,48%	11,31%
		A.L.			77,52%		6,98%	6,20%
	Edukacja podstawowa i przedszkole	A.M.			65,42%		4,61%	3,07%
		A.L.			88,37%			25,58
	Usługi typu "beauty"	A.M.			60,70%		16,68%	12,07%
		A.L.			77,52%		8,53%	6,98%
	Praca zawodowa - miejsce pracy	A.M.			51,15%		15,15%	19,76%
		A.L.						
	Usługi rolnicze i obsługi rolnictwa	A.M.				39,96%	9,33%	4,39%
		A.L.				69,77%	3,10%	0,78%

Źródło: ZMP

Przyczynami tych zjawisk mogą być: niski poziom oferowanej usługi, miejsca pracy usytuowane poza gminą zamieszkania, układ komunikacyjny – transport zbiorowy uniemożliwiający skorzystanie z usługi, administracyjna niedostępność usług, ograniczona dostępność usług – reglamentacja, zapisy, kolejki, konkurencyjność – kompleksowa oferta usługi oferowanej na zewnątrz Partnerstwa. Rzeczą oczywistą jest, iż obszar Partnerstwa spójny i funkcjonalny nie musi być samowystarczalny, ale

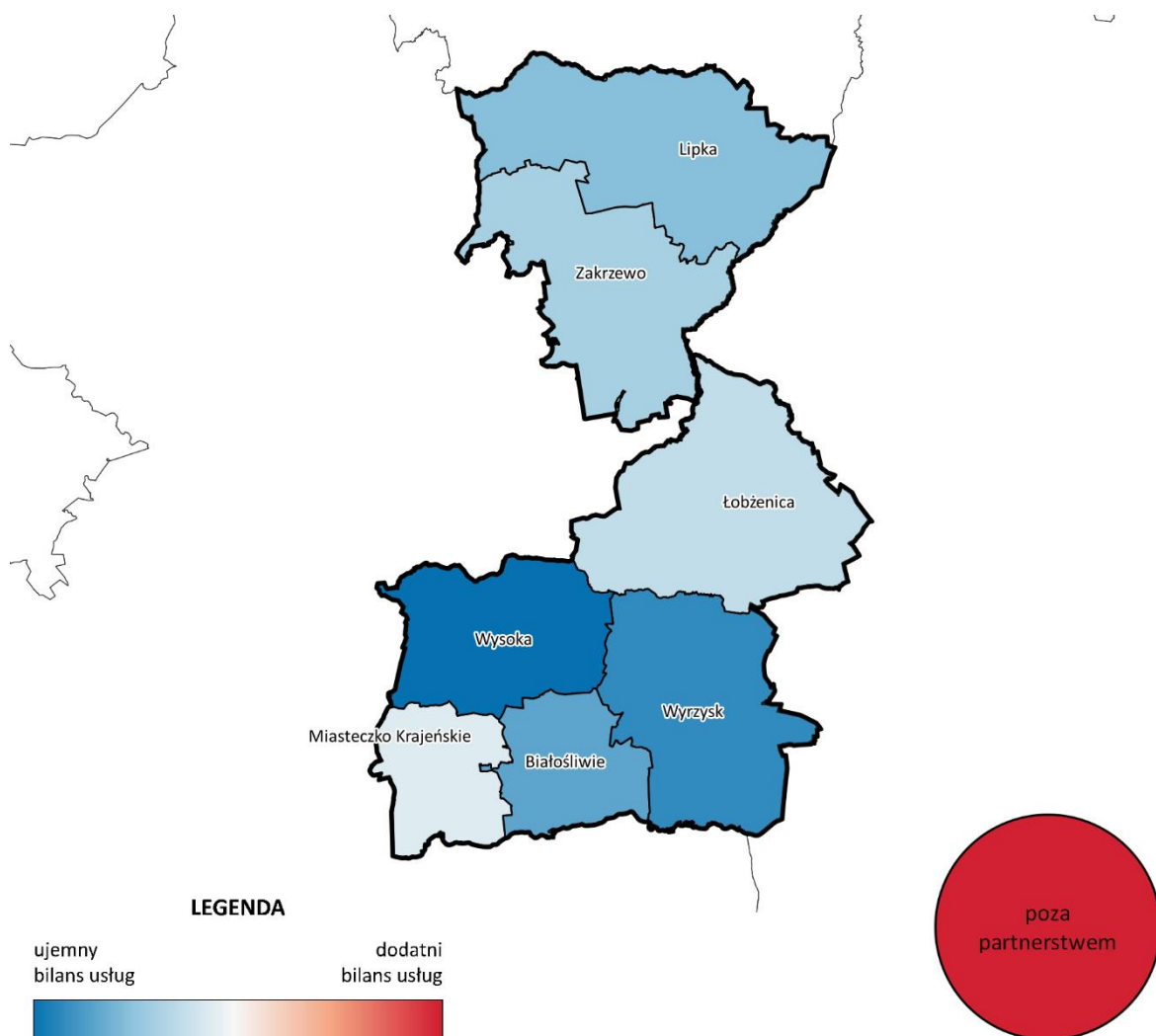
¹² Więcej w rozdziale 3 niniejszego Raportu diagnostycznego

oferenci usług komunalnych i społecznych powinni ten proces monitorować, aby nie doprowadzić do odpływu mieszkańców.

1.8.3. Podsumowanie

Miasta powiatowe Piła i Złotów determinują najważniejsze powiązania i zależności między partnerami, przepływ ludzi, powiązania organizacyjne i funkcjonalne partnerów. Analiza bilansu usług została zobrazowana w formie poniższej ryc. 13 i potwierdza, iż Partnerstwo nie jest samowystarczalne i importuje szereg usług z gmin i miast ościennych.

Ryc. 13. Bilans popytu i podaży usług na terenie Partnerstwa

Źródło: ZMP

Szereg dyskusji i warsztatów przeprowadzonych w ostatnich trzech miesiącach skłaniają do zastanowienia, czy część potrzeb mieszkańców na terenie partnerstwa można realizować wspólnie. Z pewnością zintegrowanie działań i stworzenie wspólnych platform w dziedzinie wsparcia przedsiębiorczości, poprawienia jakości pośrednictwa zawodowego, wewnętrznej sieci komunikacyjnej, gospodarki odpadami, oferty sportu, rekreacji i turystyki oraz usług skierowanych do seniorów pozwoliłoby lepiej spełniać potrzeby mieszkańców i stanowić jednocześnie dalszy kierunek rozwoju partnerstwa.

1.9. Współpraca z kluczowymi partnerami instytucjonalnymi dysponującymi zasobami, które mogą powiększyć potencjał rozwojowy partnerstw

1.9.1. Wymiar instytucjonalny

We wrześniu 2020 r. z inicjatywy kilku samorządów powiatu pilskiego i złotowskiego powstało „Partnerstwo dla rozwoju Krajny”. Gminy należące do partnerstwa tj. Wysoka, Wyrzysk, Łobżenica, Białosłowie, Lipka i Zakrzewo oraz Powiat Pilski współpracowały ze sobą wcześniej przy realizacji wielu innych inicjatyw, ale po raz pierwszy ta współpraca ma tak profesjonalny charakter. W lutym br. Partnerstwo zostało poszerzone o Miateczko Krajeńskie.

Wspólna praca gmin i Powiatu skoncentrowana była dotychczas wokół wspólnej realizacji projektów drogowych, projektów z zakresu usług społecznych, działalności lokalnych grup działania funkcjonujących na obszarze. Przykładami wspólnych aktywności były następujące inicjatywy:

1. Gmina Białosłowie współpracowała z Powiatem Pilskim przy organizacji „VII Festiwal Tradycyjnej Kuchni Wielkopolskiej” oraz organizując corocznie wraz z Towarzystwem Przyjaciół Kolejki Wyrzyskiej obchody powstania kolejki i zloty miłośników kolejek wąskotorowych. Wspólnym przedsięwzięciem było także Powiatowe Święto Plonów w roku 2017.
2. Miasto i Gmina Wysoka/Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wysokiej współpracuje z Powiatem Pilskim przy realizacji projektu pn. „Wsparcie dla osób starszych, niesamodzielnych, w tym niepełnosprawnych z terenu Powiatu Pilskiego”, dofinansowanego ze środków WRPO, w wyniku którego między innymi na terenie gminy Wysoka powstał klub seniora o zasięgu gminnym, a w Pile klub

seniora o zasięgu powiatowym. Realizacja projektu została poprzedzona zawarciem tzw. umowy partnerskiej.

3. Propozycja modyfikacji zapisu w pkt.3: W ramach dwóch projektów realizowanych przez Powiat Pilski tj. „Promocja gospodarcza powiatu pilskiego” i „Promocja gospodarcza powiatu pilskiego - etap II” dofinansowanych ze środków WRPO przedstawiciele urzędów gmin w Łobżenicy, Białosławiu, Wysokiej, Wyrzyska wezmą udział w 2021 r. w szkoleniach z zakresu przygotowywania ofert inwestycyjnych, a przedsiębiorcy z tych gmin będą mogli wziąć udział w 2022 r. w targach wielobranżowych w USA i targach meblarskich w Niemczech. Planowana jest wspólna kontynuacja działań w zakresie promocji gospodarczej i realizacja wspólnych misji gospodarczych w Dubaju i w Chinach (udział w targach). Planowane jest udostępnienie platformy internetowej utworzonej w ramach projektu, także przedsiębiorcom z gmin Zakrzwa i Lipki. Platforma stanowi system komunikacji poświęconej internacjonalizacji, promocji gospodarczej i inwestycyjnej regionu;¹³

4. W 2017 r. Powiat Pilski wspólnie z Gminą Łobżenica zrealizował projekt pn. „Przebudowa drogi powiatowej nr 1197 P na odcinku Kruszki – Kijaszkowo”, pozyskując na ten cel środki z PROW; warto podkreślić jest to, że mieszkańcy czekali na tę drogę ponad 20 lat. Dzięki współpracy dwóch samorządów udało się ją zrealizować.

5. W 2020 porozumienie pomiędzy Powiatem a Gminą Łobżenica i Miastem i Gminą Wysoka w celu realizacji projektu z rządowego programu „Razem Bezpieczniej”, w wyniku którego zmodernizowane zostaną przejścia dla pieszych znajdujące się w bliskim sąsiedztwie szkół.

6. Współpraca w Związku Gmin Krajna – „Polityka Śmieciowa”.

Obecnie pracownicy urzędów jak i włodarze gmin spotykają się cyklicznie i wspólnie wypracowują różne rozwiązania na rzecz przyszłego rozwoju Krajny. W strukturach Partnerstwa działają dwa organy – Grupa Robocza i Rada Partnerstwa. Partnerstwo ma plany dalszego rozwoju, poszerzania grona członków czego przykładem było dołączenie w lutym br. Miasteczka Krajeńskiego. Strategia, która powstanie w wyniku realizacji pilotażu CWD z pewnością będzie także aktualizowana.

Podsumowanie:

„Partnerstwo dla Rozwoju Krajny” jest nowym partnerstwem, ale z uwagi na bardzo dobrą obecnie współpracę zarówno Grupy Roboczej jak i Rady Partnerstwa oraz

---

¹³ adres portalu: biznes.powiat.pila.pl

realizowane w przeszłości projekty, zostały rozpoczęte prace na formalną instytucjonalizację Partnerstwa - w formie stowarzyszenia.

1.9.2. Wymiar społeczny

Gminy z obszaru partnerstwa współpracują ze sobą zrzeszając się w ramach Lokalnych Grup Działania, które są pewnego rodzaju partnerstwami terytorialnymi, tworzonymi na obszarach wiejskich. Gminy Białosłowie, Łobżenica, Miasteczko Krajeńskie, Wyrzysk i Wysoka zrzeszone są w ramach Stowarzyszenia LGD „Krajna nad Notecią”, a gminy Lipka i Zakrzewo działają w stowarzyszeniu LGD „Krajna Złotowska”. Organizacje te zrzeszają przedstawicieli sektora publicznego (gminy), prywatnego (mieszkańcy), gospodarczego (przedsiębiorcy) oraz społecznego (organizacje pozarządowe). LGD są stowarzyszeniami działającym w oparciu o ustawę o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz przepisy ustawy Prawo o Stowarzyszeniach. W ramach swojej działalności organizacje te przygotowują i wdrażają Lokalną Strategię Rozwoju dla danego obszaru. LGD korzystają ze środków finansowych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – oś 4 Leader. Działalność pozostałych organizacji pozarządowych u poszczególnych członków Partnerstwa przedstawia poniższa tabela nr 6.

Tabela 6. Przegląd organizacji pozarządowych na terenie Partnerstwa

Nazwa JST	Nazwa organizacji pozarządowej
Białosłowie	Kółko Rolnicze w Tomaszewie; Ochotnicza Straż Pożarna w Dworzakowie, w Krostkowie, Dębówku Nowym, Nieżychowie, Białosłowie, Pobórcie Wielkiej; Kółko Rolnicze w Pobórcie Wielkiej; Towarzystwo Wyrzyska Kolejka Powiatowa; Krostkowskie Stowarzyszenie Trzeźwości "MICHAŁ"; Kółko Rolnicze w Białosłowie; Klub Sportowy "Błyskawica-Niezychowo"; Uczniowski Klub Sportowy "Iskra" przy Szkole Podstawowej im. Wiktora Kaji w Białosłowie; Uczniowski Klub Sportowy "Orlik" w Białosłowie; Gminny Ludowy Klub Sportowy "Stella" Białosłowie; Parafialny Klub Sportowy Michał; Klub Sportu i Rekreacji Sportico; Kółko Rolnicze w Tomaszewie; KGW Krostkowo; STOWARZYSZENIE OCHRONY ZIEMI I SADÓW; Związek Sadowników Rzeczypospolitej Polskiej Oddział Terenowy Pobórka Wielka,
Łobżenica	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Bractwo Kurkowe, Towarzystwo Miłośników Łobżenicy, Koło Łowieckie Nr 14 „Dzik”, Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych, Zarząd Miejsko-Gminny OSP RP Łobżenica (Kościerzyn Mały, Liszkowo, Luchowo, Dźwierszno, Wiktorówko, Piesna, Walentynowo, Izdebki), Polski Związek Wędkarski, Stowarzyszenie Gminna Rada Kobiet w Łobżenicy - Koła Gospodyń Wiejskich, Uczniowski Klub Sportowy „Łobzonka” przy szkole podstawowej w Łobżenicy, Klub Sportowy „Pogoń” Łobżenica, Towarzystwo Sportowe „Korona” Dębno, Grupa Motorowa Krajna Motors Team Łobżenica, Stowarzyszenie Nasz Gródek, Stowarzyszenie Śpiewacze Magnificat, Polski Związek Działkowców, Rodzinny Ogród Działkowy im. Tadeusza Kościuszki, Koło Pszczelarzy w Łobżenicy, Łobżenicki Klub Morsów.

Miasteczko Krajeńskie	Akademia Piłkarska "Ryś", Polski Związek Wędkarski Koło w Miasteczku Krajeńskim, Uczniowski Klub Sportowy "Sokół", Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Środowiskowe w Miasteczku Krajeńskim, Stowarzyszenie Zjednoczeni dla Gminy Miasteczko Krajeńskie, Ognisko Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej "Noteć" w Miasteczku Krajeńskim
Wyrzysk	Ochotnicza Straż Pożarna w Wyrzysku, Ochotnicza Straż Pożarna w Osieku nad Notecią, Towarzystwo Sportowo-Kulturalne Orzeł Osiek, Wyrzyski Ludowy Klub Sportowy Łobzonka, Towarzystwo Przyjaciół Wyrzyska.
Wysoka	Stowarzyszenie na rzecz odnowy sołectwa Bądecz; Stowarzyszenie Dziedzictwa Kulturowego i Sportu Wielkopolski Powiatu Pilskiego Gminy Wysoka z siedzibą w Mościskach; Koła Gospodyń Wiejskich m.in. w Czajczu, Wysocze, Bądeczu, Kijaszkanie, Stem i Tłukomach;OSP m.in. Wysoka, Czajcze, Tłukomy, Bądecz.
Lipka	Koła Gospodyń Wiejskich (w Batorowie, Batorówku, Białobłociu, Czyżkowie, Kiełpinie, Lipce, Nowych Potulicach, Wielkim Buczku, Debrznie Wsi, Scholastykowie), OSP (w Batorowie, Lipce, Łąkie, Osowie, Wielkim Buczku), Stowarzyszenie Centrum Inicjatyw Lokalnych "Tilia" w Lipce, Stowarzyszenie Pozytywnie Zakręconych Kobiety w Lipce, Fundacja Kultury Fizycznej i Przyjaciół Sportu Marta Gluła Wielki Buczek, Lipieckie Stowarzyszenie Kulturalne w Lipce, Stowarzyszenie Miłośników Krajny "Tribus" w Osowie, Stowarzyszenie Miłośników Kultury Tradycji Wsi Krajeńskiej, Gminne Towarzystwo Sportowe Orzeł w Lipce, Uczniowskie Kluby Sportowe (Nike, Iskra, Sokół)
Zakrzewo	Stowarzyszenie Chór „Teczka”, Stowarzyszenie Dla Rozwoju Starej Wiśniewki „Gromada”, Stowarzyszenie „Królewska Wieś”, Stowarzyszenie „Strefa Kultury”, Koło Środowiskowe Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Czernicach, Ludowy Klub Sportowy „Jedność” w Zakrzewie, Uczniowski Klub sportowy „GIMZAK” w Zakrzewie, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Zakrzewie, Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich.

Źródło: opracowanie ZMP

Podsumowanie:

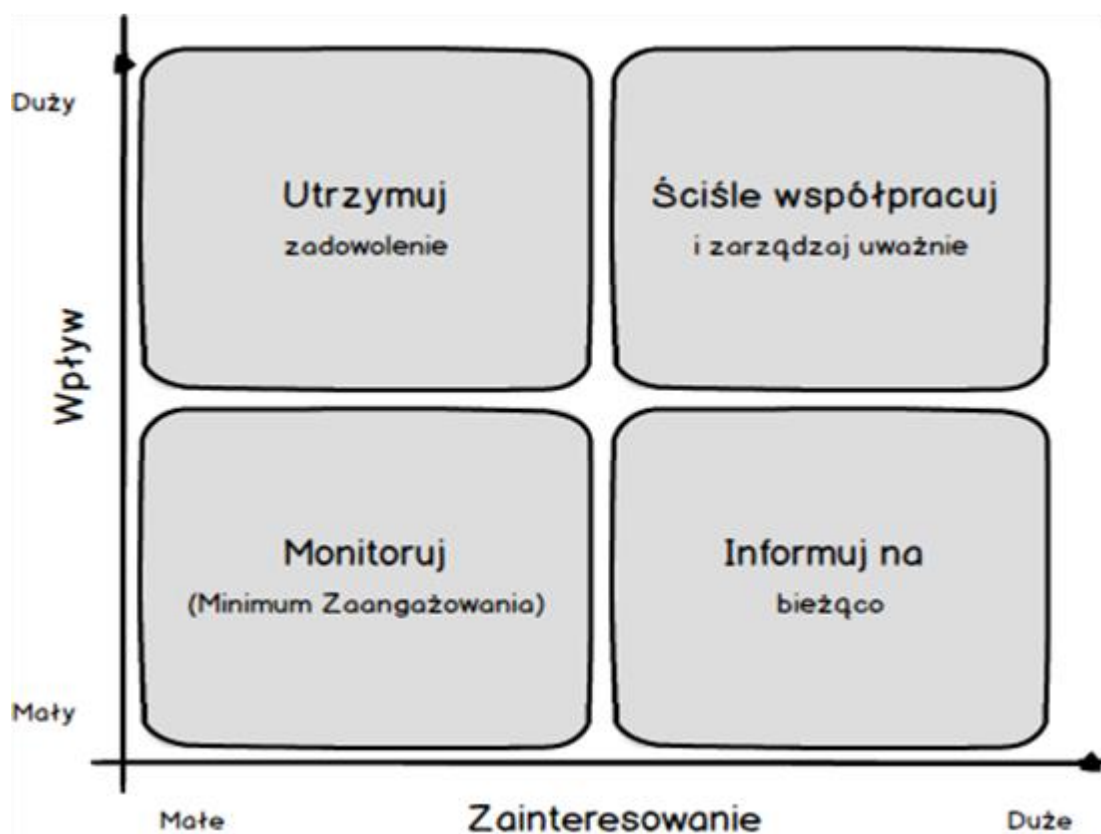
Na terenie partnerstwa działa szereg organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, zrzeszających osoby realizujących oddolne inicjatywy, które mogą być podstawą jeszcze lepszej instytucjonalizacji partnerstwa w przyszłości i dawać naturalną podstawę budowania wspólnej siatki działań promujących produkty krajeńskie i budujących tożsamość z regionem Krajny¹⁴. Szczególnie warto zwrócić uwagę na oddolne inicjatywy mieszkańców, a szczególnie lokalnych liderów (osób dobrze poinformowanych, opiniotwórczych, pełniących formalne i nieformalne funkcje przywódcze, a także mających wpływ na atmosferę i szeroko rozumianą

¹⁴ O zasobach i produktach Krajny więcej w rozdziale 3 niniejszego raportu diagnostycznego

aktywność na terenie Gminy i Partnerstwa). Grupa Robocza w trakcie prac nad projektem CWD zidentyfikowała na terenie Partnerstwa około 300 kluczowych interesariuszy, co pozwoliło na stworzenie Bazy Liderów¹⁵. Baza ta zawiera nie tylko ich dane kontaktowe, ale także obszar działania z podziałem na sektor społeczny, gospodarczy, instytucjonalny oraz kreowania opinii publicznej. Istotnym faktem jest, iż baza ta również kategoryzuje liderów na tych, którzy są zaangażowani w sprawy Gminy i Partnerstwa oraz na tych, którzy mają wpływ na rozwój gminy, dzięki czemu wiemy w jaki sposób powinniśmy się komunikować się z Liderami i jakimi metodami angażować ich w procesie partycypacji. Metody zarządzania komunikacją z interesariuszami zawiera ryc. 14.

Ryc. 14. Mapa interesariuszy - Formy komunikacji z Liderami na terenie Partnerstwa

Źródło:

<https://productvision.pl/2016/mapa-interesariuszy/>

¹⁵ Narzędzie zaproponowane przez ZMP. Z uwagi na RODO dane nie są upublicznione.

1.10. Analiza aktualnych polityk rozwoju gmin/partnerów

Dokumenty strategiczne gmin starając się być uniwersalnymi, często wskazują wszystkie obszary funkcjonowania jednostki jako obszary rozwojowe. Ich analiza, a w szczególności celów operacyjnych wskazuje, iż poszczególne gminy w Partnerstwie mają wiele wspólnych kierunków rozwoju. Poniższa tabela 7 - matryca ilustruje, iż obszarami, które łączą Partnerstwo, a które zostały oznaczone kolorem zielonym są zdecydowanie infrastruktura i transport, bezpieczeństwo publiczne, szeroko rozumiana turystyka i promocja (Przemysły Czasu Wolnego), ochrona środowiska, gospodarka, oświata i wychowanie, polityka senioralna. Niniejsza matryca pokazuje również w formie „białych plam”, które obszary do tej pory nie wybrzmiały w polityce rozwoju wszystkich gmin, a należą do nich głównie rozwój instytucjonalny (administracja i e-administracja), budownictwo socjalne i mieszkalnictwo, profilaktyka zdrowia, rynek pracy i planowanie przestrzenne.

Mimo faktu, iż Partnerstwo jest młodą formą, w dokumentach strategicznych poszczególnych gmin możemy znaleźć cele operacyjne i działania, które wprost mówią o planowanej współpracy nie tylko z sąsiednimi gminami, ale również na arenie krajowej i międzynarodowej. Wybrzmiewają następujące wspólne cele, programy i działania wymagające szeroko pojętej współpracy:

- Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej,
- Rozwój i promocja turystyki w oparciu o istniejące atrakcje,
- Kreowanie oferty innowacyjnych usług skierowanych na aktywne formy wypoczynku (nowe atrakcje rekreacyjno-wypoczynkowe) wraz z działaniami promocyjno-informacyjnymi,
- Poprawa współpracy i promocji gminy w regionie, kraju, Europie,
- Rozwój kapitału społecznego i usprawnianie zarządzanie gminą,
- Współpraca międzynarodowa,
- Wzmocnienie potencjału turystycznego gminy,
- Lobbing na rzecz infrastruktury komunikacyjnej i usług mającej znaczenie dla gminy,
- Współpraca międzyregionalna,
- Rozwój współpracy terytorialnej.

Warto podkreślić, iż przedstawiciele Rady Partnerstwa zwracają uwagę, iż obszary wspólnych działań kluczowych z punktu widzenia wartości dodanej dla całego obszaru Partnerstwa, które już teraz są realizowane w formie konkretnych zadań to przede wszystkim współpraca w zakresie infrastruktury, transportu zbiorowego, wsparcia działalności organizacji pozarządowych oraz wspólnej oferty turystycznej.

Tabela 7. Matryca celów operacyjnych

Partner- stwo Obszar	Gmina Białośliwie	Gmina Lipka	Miasto i Gmina Łobżenica	Gmina Zakrzewo	Gmina Wyrzysk	Miasto i Gmina Wysoka ¹⁶	Miasteczko Krajeńskie
Admini- stracja	Wzmocnienie rozwoju gospodarczego opartego na wewnętrznym potencjale Gminy		Rozwój kapitału społecznego i usprawnianie zarządzania Gminą	1) Stworzenie płaszczyzny współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a władzami gminy 2) Wspieranie inicjatyw lokalnych tworzonych na poziomie sołectw przez administrację gminy we współpracy z organizacjami pozarządowymi. 3) Realizacja procesów przygotowawczych do absorpcji środków UE (przygotowanie projektów i pełnej dokumentacji). 4) Uruchomienie punktu doradczego dla przedsiębiorców i osób fizycznych dla zwiększenia poziomu absorpcji dotacji UE przez te podmioty wraz ze zwiększeniem pomocy w aktywnym pozyskiwaniu ww. środków 5) Organizacja szkoleń w zakresie tworzenia projektów	Zwiększenie konkurencyjności gospodarczej Gminy Wyrzysk	1. Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi 2. Rozwój zasobów ludzkich w sektorze samorządowym (Raport o stanie Gminy rozdz. XVI)	Wsparcie budowy kapitału społecznego

¹⁶ (dane na podstawie Raportu o stanie Gminy 2019)

				dla bezpośrednich beneficjentów środków UE			
Bezpieczeństwo publiczne	Zapewnienie spójności społecznej poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	1.Utworzenie lub poprawa jakości infrastruktury związanej z wodociągami i kanalizacją oraz ochroną środowiska 2.Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego miejscowości	1.Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców 2.Poprawa gospodarki wodno-ściekowej	Budowa i modernizacja publicznych obiektów oświaty, kultury, rekreacji, sportu i zdrowia. Ustalenie planu odnawiania i remontów budynków użyteczności publicznej. Budowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	Rozwój Infrastruktury Spójności i Bezpieczeństwa	1.Bezpieczeństwo Publiczne i ochrona PPOŻ 2.Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych 2016-2020	Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie zaopatrzenia w energię
Budownictwo socjalne	Zapewnienie spójności społecznej poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu		Poprawa warunków mieszkaniowych	Poprawa warunków mieszkaniowych			
E-administracja	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu poprzez rozbudowę internetowej sieci szerokopasmowej		Rozwój kapitału społecznego i usprawnianie zarządzania Gminą	Powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu. Wprowadzenie e- usług w administracji.	Rozwój Infrastruktury Spójności i Bezpieczeństwa	Projekt „ja w internecie”	Zapewnienie dostępu do Internetu wszystkim mieszkańcom gminy
Gospodarka	1.Wzmocnienie rozwoju gospodarczego opartego na wewnętrznym potencjale Gminy 2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Gminy 3. Poprawa konkurencyjności i rozwój nowoczesnego sektora rolnego	Wsparcie działań dla tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorczości , w szczególności w branżach rolno-spożywczej, drewna, energii odnawialnej i turystyki	Wspieranie rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości mieszkańców	Budowa infrastruktury w obszarach wiejskich w kierunkach wyznaczonych terenów pod nowe inwestycje gospodarcze i mieszkaniowe oraz turystyczne	Zwiększenie konkurencyjności gospodarczej Gminy Wyrzysk	Studium Uwarunkowań i kierunków rozwoju i zagospodarowania przestrzennego	1.Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy 2. Rozwój przedsiębiorczości

Mieszkal- nictwo	POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY		Poprawa warunków mieszkaniowych	Budowa infrastruktury w obszarach wiejskich w kierunkach wyznaczonych terenów pod nowe inwestycje gospodarcze i mieszkaniowe oraz turystyczne		Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem MiG Wysoka w latach 2018-2022	
Ochrona środowi- ska	1)Wdrażanie zasad gospodarki niskoemisyjnej oraz efektywnego gospodarowania energią 2) Poprawa jakości środowiska poprzez modernizację infrastruktury technicznej 3) Zachowanie i ochrona walorów środowiska przyrodniczego	Ochrona przyrody i środowiska naturalnego	Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	1)Promocja i wdrożenie alternatywnych źródeł energii. 2) Zwiększenie ilości pojemników na segregowane odpady w każdej wsi. 3) Zwiększenie asortymentu segregowanych odpadów oraz segregacja u źródła ich wytwarzania. 4) Budowa sieci gazowniczej na terenie całej gminy Zakrzewo i stworzenie systemu zachęt do korzystania z różnych form energii odnawialnej. 5) Edukacja mieszkańców gminy w zakresie zagrożeń wynikających z rosnącego zjawiska niskiej emisji. 6) Promocja nowych technologii opartych na biomasie, wiatrakach i solarach. 7) Tworzenie nowych form ochrony przyrody tj. park krajobrazowy	Zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	1.Zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska 2. Wykorzystanie ograniczeń dla rozwoju gminy
Oświata i wychowanie	Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz dostęp do wysokiej jakości oferty edukacyjnej	Tworzenie lub poprawa stanu infrastruktury oświatowo- kulturalnej	Poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji	1) Wykorzystanie bazy oświatowej dla organizacji zajęć pozaekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 2) Stworzenie systemu edukacji dorosłych (profilaktyka zdrowotna, edukacja ekologiczna, przekwalifikacje zawodowe) w oparciu o istniejące szkoły i świetlice	Wzmocnienie potencjału społecznego i ludzkiego	Zintegrowane wsparcie kompetencji kluczowych uczniów	Tworzenie warunków do rozwoju rodzin

				wiejskie. 3) Zwiększenie dostępu do nauki dzieci i rodzin o niskich dochodach 4) Edukacja ekologiczna na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych w zakresie segregacji odpadów najczęściej wytwarzanych. 5) Stworzenie „Klubu Młodzieży” – miejsca aktywności dla młodzieży szkolnej 6) poprawa infrastruktury oświatowo-przedszkolnej			
Planowanie przestrzenne	POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY		Wspieranie rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości mieszkańców	Pozyskiwanie terenów na potrzeby inwestycji (od Skarbu Państwa, Lasów Państwowych, właścicieli prywatnych)	Turystyczne zagospodarowanie przestrzeni w Gminie Wyrzysk	Studium Uwarunkowań i kierunków rozwoju i zagospodarowania przestrzennego	Rozwój przedsiębiorczości
Pomoc społeczna	Zapewnienie spójności społecznej poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Rozwój umiejętności pozyskiwania środków z zewnątrz	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i systemu pomocy społecznej	1) Utworzenie sprawnego systemu monitoringu środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. 2) Edukacja nt. potencjalnych zagrożeń (narkomania, alkoholizm) na poziomie ostatnich klas szkoły podstawowej i gimnazjum. 3) Organizacja grup wsparcia, w tym również przy udziale organizacji pozarządowych	Wzmocnienie potencjału społecznego i ludzkiego	1. Gminny Program Rewitalizacji 2. Nowa droga- integracja społeczna zawodowa w gminie Wysoka 3. Wsparcie osób starszych, niesamodzielnych, w tym niepełnosprawnych(..) 4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	1. Przeciwdziałanie uzależnieniu dużej grupy mieszkańców 2. Przeciwdziałanie problemowi przemocy
Kultura	1. Wsparcie kapitału społecznego poprzez budowę tożsamości lokalnej	Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	Wspieranie i utrwalanie dziedzictwa kulturowego		Rewitalizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej	1. Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2. Roczny program współpracy z	Ochrona dziedzictwa kulturowego

	2. Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego na rzecz poprawy konkurencyjności gminy					organizacjami pozarządowymi 3. działalność Ośrodka Upowszechniania Kultury	
Profilaktyka i ochrona zdrowia	Wzrost dostępności do dóbr i usług rehabilitacyjno-zdrowotnych		Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i systemu pomocy społecznej	Budowa i modernizacja publicznych obiektów oświaty, kultury, rekreacji, sportu i zdrowia. Ustalenie planu odnawiania i remontów budynków użyteczności publicznej		Wsparcie osób starszych, niesamodzielnych, w tym niepełnosprawnych (..)	Poprawa dostępu do specjalistycznych usług medycznych
Promocja	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej	Poprawa współpracy i promocji gminy w regionie, kraju, Europie	Wspieranie rozwoju turystyki i usług okołobiznesowych	1) Zwiększenie promocji miejscowości turystycznych 2) Utworzenie wydawnictwa promocyjnego gminy. 3) Promować potencjał gospodarczy i turystyczny gminy na arenie krajowej i międzynarodowej.	Wzmocnienie potencjału turystycznego Gminy	Promocja gminy i komunikacja społeczna (Raport o stanie gminy rozdz. XV)	Poprawa efektywności zarządzania gminą
Przemysł czasu wolnego	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej	Budowa lub remont małej infrastruktury turystycznej	1. Wspieranie sportu i rekreacji 2. Wspieranie rozwoju turystyki i usług okołobiznesowych	1) Poprawa walorów turystycznych poprzez inwestycje w tereny atrakcyjne 2) Rozbudowanie infrastruktury turystycznej wokół zbiorników wodnych. 3) Budowa szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, edukacyjnych). 4) Umożliwienie rozwoju inwestycji hotelowych (pensjonaty o średnim i wyższym standardzie).	1) Wzmocnienie potencjału turystycznego Gminy 2) Turystyczne zagospodarowanie przestrzeni w Gminie Wyrzysk	1. Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi 2. działalność ORLIK2012 3. Promocja gminy i komunikacja społeczna (Raport o stanie gminy rozdz. XV)	1. Tworzenie warunków dla rozwoju kultury i sportu 2. Wsparcie budowy kapitału społecznego
Rynek pracy	Wyrównanie szans edukacyjnych poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną oraz dostęp do wysokiej jakości oferty edukacyjnej	Wsparcie dla tworzenia i rozwoju usług dla mieszkańców i turystów	1. Wspieranie rozwoju turystyki i usług okołobiznesowych 2. Wspieranie rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości mieszkańców	1) wspieranie rozwoju turystyki i usług okołobiznesowych 2) wspieranie rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości mieszkańców	Zwiększenie konkurencyjności gospodarczej Gminy Wyrzysk	1. Nowa droga-integracja społeczna zawodowa w gminie Wysoka 2. Strategia Rozwiązywania	Obniżenie poziomu bezrobocia w gminie

						Problemów Społecznych	
Sport i rekreacja	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rozwój turystyki aktywnej	Budowa lub remont społecznej infrastruktury użyteczności publicznej w tym sportowo-rekreacyjnej	Wspieranie sportu i rekreacji	1)Odnowa obszarów wiejskich, rozwój świetlic wiejskich, współpraca w zakresie pozyskiwania środków dla mniejszych miejscowości. 2)Budowa i modernizacja publicznych obiektów oświaty, kultury, rekreacji, sportu i zdrowia. Ustalenie planu odnawiania i remontów budynków użyteczności publicznej 3)Wspieranie działalności PZD - zapewnienie aktywnego wypoczynku oraz możliwości prowadzenia własnych upraw ogrodnich. Zachowanie terenów działkowych do dotychczasowych celów	Rewitalizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej	1.Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi 2. działalność ORLIK2012	Tworzenie warunków dla rozwoju kultury i sportu
Transport publiczny i komunikacja	Zwiększenie efektywności systemu transportowo-komunikacyjnego	1. Poprawa infrastruktury drogowej lub/i związanej z drogami	Poprawa spójności i jakości sieci drogowej	1)Promocja położenia gminy w otoczeniu głównych ciągów komunikacyjnych, miejsc i obszarów inwestowania (SAG15) wraz ze stworzeniem listy obszarów inwestycyjnych. 2)Budowa i rozbudowa dróg gminnych łączących się z drogami wojewódzkimi i powiatowymi. 3) Budowa nowych utwardzonych dróg na nowych i istniejących osiedlach mieszkaniowych (ciągi pieszo - jezdne). 4) Stworzenie planu naprawy dróg gminnych i kontynuacja działań związanych z	Rewitalizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej	1.Remont i modernizacja dróg gminnych	1.Poprawa stanu infrastruktury komunikacyjnej 2. Lobbing na rzecz infrastruktury komunikacyjnej i usług mającej znaczenie dla gminy

				utrzymaniem dróg gminnych, łącznie z drogami dojazdowymi do posesji. 5) budowa ścieżek rowerowych			
Usługi senioralne	Wzrost dostępności do dóbr i usług rehabilitacyjno-zdrowotnych	1. Wzrost integracji i aktywizacji lokalnej społeczności	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i systemu pomocy społecznej	Wspieranie działalności PZD - zapewnienie aktywnego wypoczynku oraz możliwości prowadzenia własnych upraw ogrodniczych. Zachowanie terenów działkowych do dotychczasowych celów	Wzmocnienie potencjału społecznego i ludzkiego	1. „Centrum Usług Społecznych w gminie Wysoko” 2. Wsparcie osób starszych, niesamodzielnych, w tym niepełnosprawnych (..)	Zapewnienie opieki nad osobami starszymi

Źródło: opracowanie ZMP

2. Portret statystyczny obszaru partnerstwa – charakterystyka wskaźnikowa

2.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym

2.1.1. Partnerstwo według metodologii zaproponowanej przez zespół pod kierownictwem prof. Śleszyńskiego

Dla jednostek samorządu terytorialnego warunkiem udziału w projekcie p.n. „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego” było m.in. zawiązanie wraz z gminami, które zostały zidentyfikowane w dokumencie „Delimitacja obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych (...)”¹⁷ partnerstwa gmin.

Sam dokument został pierwotnie wykonany w 2016 r. w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN na zlecenie ówczesnego Ministerstwa Rozwoju i został wykorzystany w pracach nad *Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*. Dokument z 2019 roku aktualizuje delimitację obszarów problemowych wg stanu z 2018 roku.

W opracowanym dokumencie wskazano gminy przynależne do obszarów problemowych o charakterze społecznym (na podstawie 7 wskaźników) i charakterze ekonomicznym (również na podstawie 7 wskaźników). W wyniku przeprowadzonej delimitacji spośród 2.478 gmin, do gmin z problemami społecznymi zakwalifikowano 450 jednostek samorządu terytorialnego¹⁸ (18,2% ogółu jst w kraju), a do gmin z problemami ekonomicznymi – 447 (18,0% ogółu) jst. Przy czym 230 gmin, czyli 9,3% ich ogółu, należała jednocześnie do obu grup. Zatem wskazanych zostało 667 gmin, które należały do jednej z grup lub do obu

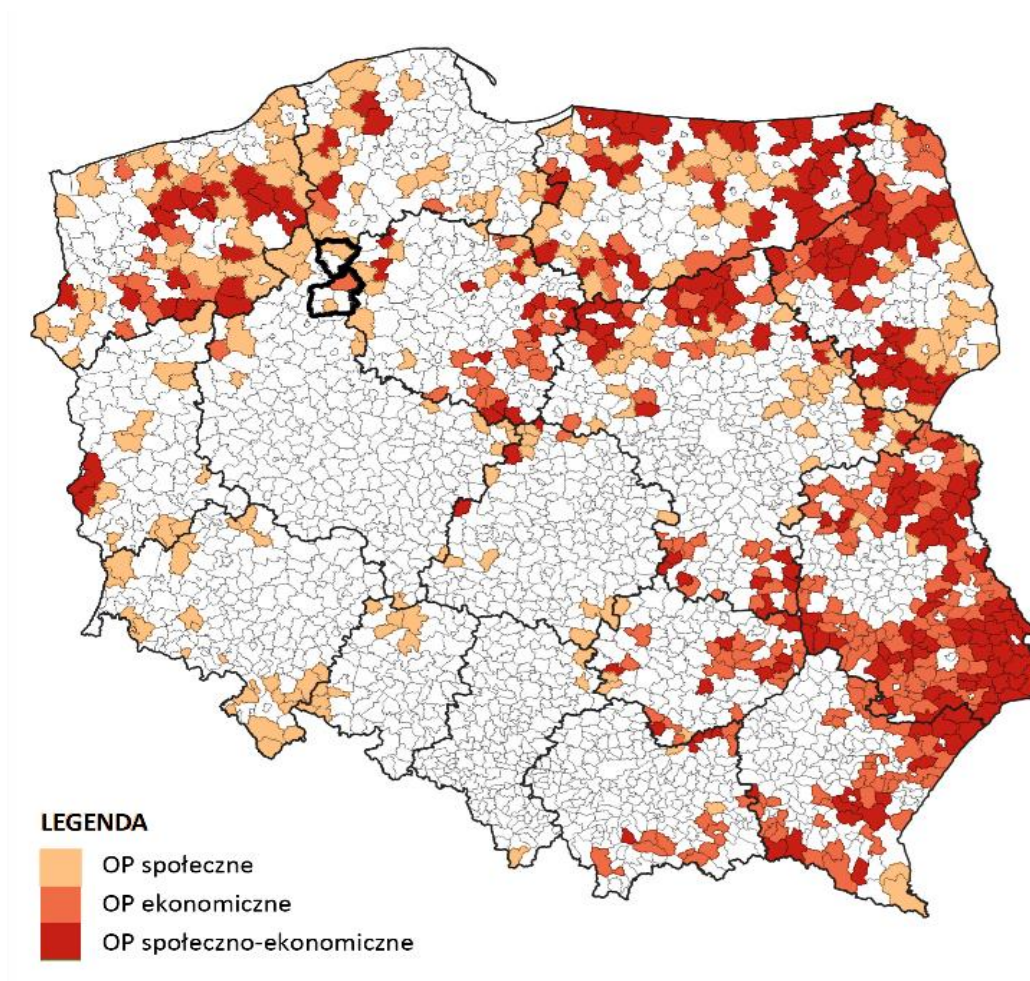
---

¹⁷ P. Śleszyński i inni, „Delimitacja obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych według metodologii z 2016 r. w zakresie społecznych i ekonomicznych obszarów problemowych. Aktualizacja delimitacji obszarów problemowych na 2018 rok”. Opracowano dla potrzeb programowania kolejnej perspektywy finansowej na lata 2021-2027. Warszawa, 2019 r.

¹⁸ Jednostki samorządu terytorialnego oznaczane będą skrótem: jst.

wskazanych grup problemowych jednocześnie. Ryc. 15 lokalizuje wszystkie wymienione wyżej grupy gmin w Polsce.

Ryc. 15. Partnerstwo na tle delimitacji obszarów problemowych

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Aktualizacji delimitacji obszarów problemowych w Polsce na 2018 rok. (P. Śleszyński z zespołem. Warszawa, 13 grudnia 2019 r.)

W „Partnerstwie dla rozwoju Krajny” składającym się z 7 gmin i powiatu pilskiego znalazły się 3 gminy należące do grupy gmin z obszarów problemowych (OP). Dwie z nich (**Białośliwie i Lipka**) są to gminy borykające się z problemami społecznymi. Natomiast u podstaw problemów **Łobżenicy** leżą przyczyny ekonomiczne. Nie ma wśród gmin Partnerstwa jednostek należących do obu tych grup jednocześnie.

Jeśli natomiast poszukiwać będziemy genezy obecnych problemów gmin, to w opracowaniu Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN zaproponowano 6 typów przyczyn obszarów problemowych, wynikających i określonych jako obszary:

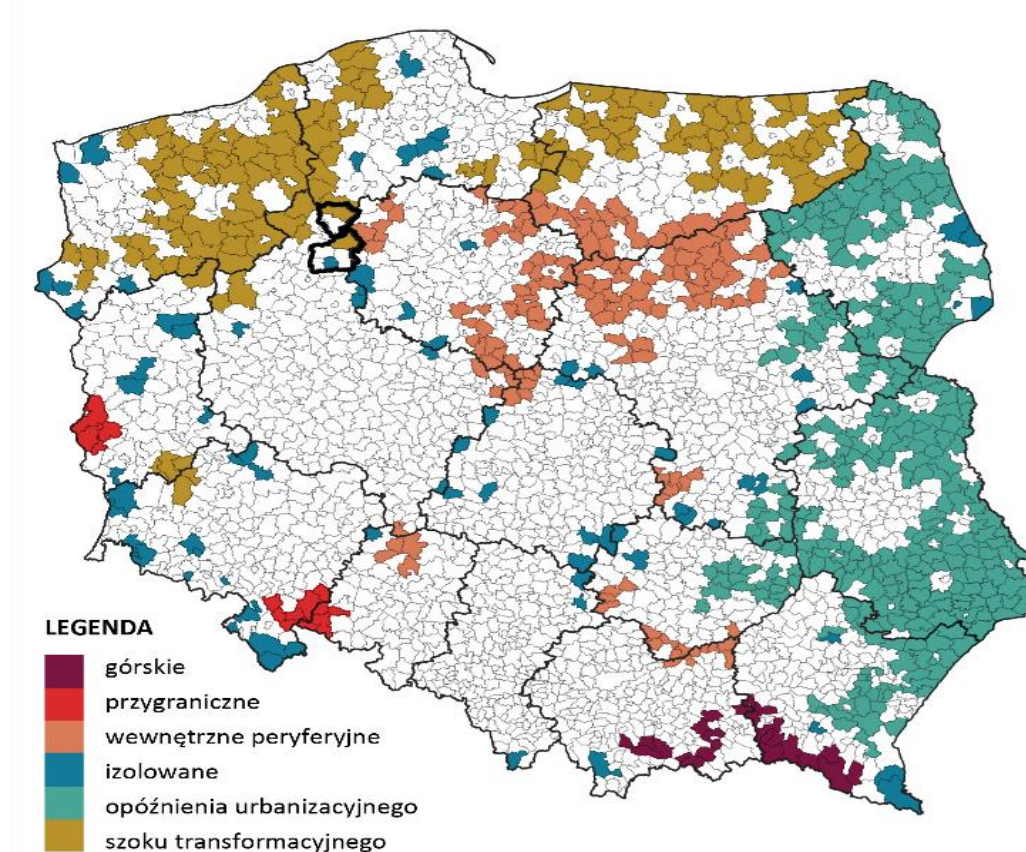
- opóźnienia urbanizacyjnego,

- szoku transformacyjnego,
- wewnętrzne peryferia,
- przygraniczne,
- górskie,
- izolowane (ekonomicznie i gospodarczo).

Wymienione wcześniej 3 gminy należące do Partnerstwa należą do dwóch różnych grup obszarów przyczyn problemów. **Łobżenica i Lipka** przypisane zostały do **obszarów szoku transformacyjnego** (131 gmin), które są położone głównie w zachodniej i północnej Polsce. W wyniku transformacji politycznej po 1989 r. przeszły one poważny kryzys społeczno-gospodarczy, związany m.in. z upadkiem rolnictwa uspołecznionego oraz powiązanego z nim przetwórstwa rolno-spożywczego.

Ryc. 16. Partnerstwo w typologii obszarów problemowych

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Aktualizacji delimitacji obszarów problemowych w Polsce na 2018 rok. (P. Śleszyński z zespołem. Warszawa, 13 grudnia 2019 r.)

Białośliwie wraz z innymi gminami określono jako gminę obszaru **izolowanego** (83 gminy). Większość z tych jest położona jest w Polsce zachodniej i centralnej, gdzie

poziom rozwoju ekonomicznego i społecznego jest wyższy, a tym samym problemy mają charakter bardziej lokalny. Lokalizację gmin ukazujących różną genezę typologiczną problemów widzimy na ryc. 16.

2.1.2. Analiza Partnerstwa w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym¹⁹

„Partnerstwo dla rozwoju Krajny” jest jednym z 38 partnerstw zakwalifikowanych do udziału w projekcie „Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego”. Skupia 7 z niemal 370 gmin w Polsce uczestniczących w tym projekcie. 3 spośród gmin Partnerstwa zostały wskazane w dokumencie aktualizującym opracowanie „Delimitacja obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych (...)”, jako gminy borykające się z problemami społecznymi lub ekonomicznymi. Do tej diagnozy posłużyły wskaźniki oparte o dane statystyczne zgromadzone głównie w statystyce publicznej Głównego Urzędu Statystycznego. Wskaźniki te porównane ze wskaźnikami innych gmin zobrazowały wolniejszy rozwój gospodarczy, narastające problemy społeczne, czy nierozwiązane i uciążliwe dla mieszkańców kwestie środowiskowo – przestrzenne.

Partnerstwa składają się jednak z większej liczby gmin, niekiedy i powiatów. Gminy łącząc się z sobą, uznają, że najlepszą drogą do rozwiązania ich problemów są wspólne, skoordynowane i zaplanowane działania.

Partnerstwa są trudnymi do porównania podmiotami. Mają różny potencjał gospodarczy i społeczny. Funkcjonują w różnej przestrzeni. Gminy będące członkami partnerstw rozpoczęły wspólną drogę rozwoju posiadając wcześniejsze, bardzo różne potencjały i nieporównywalne doświadczenia rozwoju. Wiele zjawisk społecznych i ekonomicznych o wymiarze ogólnopolskim, czy europejskim wpłynęło na ich rozwój często w innym czasie i innym natężeniu. Są w końcu partnerstwami bardzo silnie lub tylko luźno z sobą związanymi.

Do opisanie i zdiagnozowania partnerstw uczestniczących w projekcie, zostało przygotowane narzędzie analizy statystycznej, które pozwala na ogólne porównanie tempa ich rozwoju, syntetyczne i bardziej szczegółowe spojrzenie na ten rozwój porównywany w trzech wymiarach: gospodarczym, społecznym i środowiskowo – przestrzennym. W końcu na precyzyjne analizy poszczególnych obszarów i drobiazgowo, ilustrowane już nie wskaźnikami, ale konkretnymi danymi nominalnymi, pogłębione analizy niewielkich zakresów – obszarów aktywności,

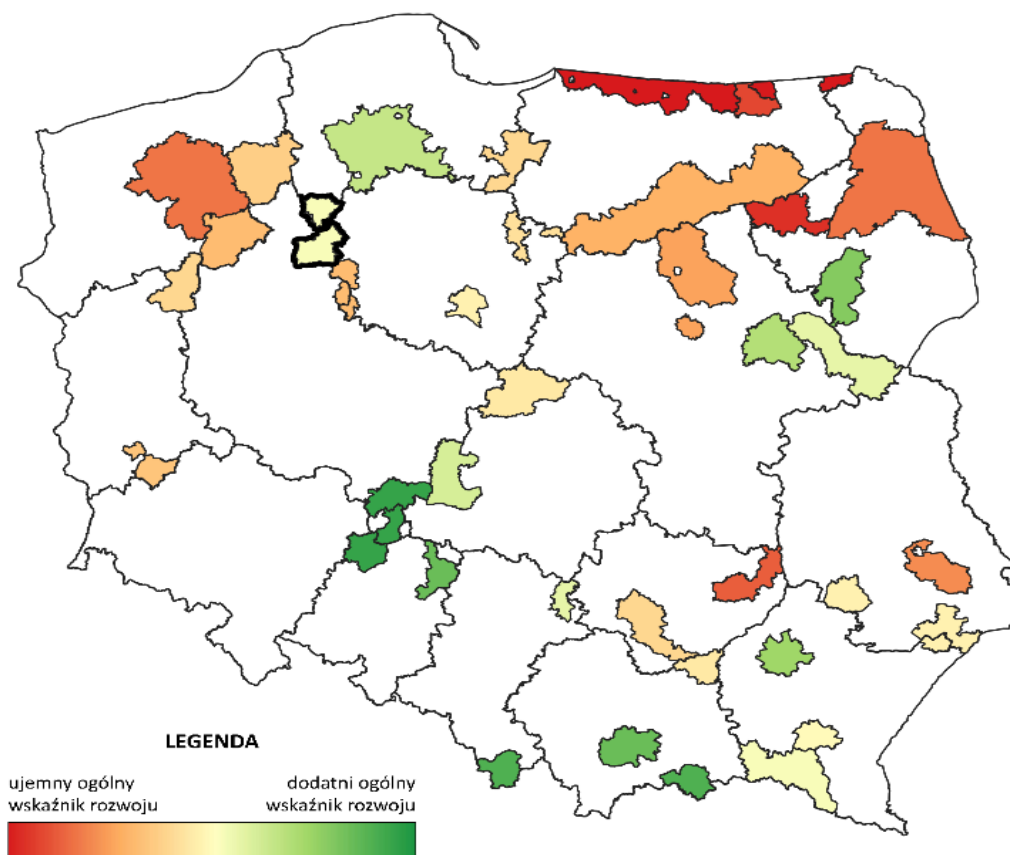
---

¹⁹ Opracowanie zgodnie z narzędziem ZMP: www.partnerstwa.monitorrozwoju.pl

niewielkich, ale istotnych z punktu widzenia rozwoju gmin i partnerstwa. Opisana w akapicie wyżej ścieżka poznawcza jest także drogą naszej prezentacji Partnerstwa w tym podrozdziale, do czego wykorzystamy trzy portale dedykowane specjalnie projektowi CWD.²⁰

Poniżej, na kolejnych kartogramach (ryc. 17, 18, 19, 20 i 21) zobaczymy ogólny wskaźnik rozwoju partnerstw, w tym i naszego Partnerstwa (ryc. 17). Można z niego odczytać wstępną bardzo informację, że **Partnerstwo rozwija się w tempie, które odpowiada mniej więcej średniemu tempu rozwoju innych gmin w Polsce**. Cała bowiem metodyka opiera się na porównywaniu poszczególnych gmin z partnerstwa z analogicznymi, posiadającymi tę samą charakterystykę i funkcjonalności gminami w Polsce. Oczywiście z kartogramu możemy odczytać tylko ogólną, wstępną wiadomość o tempie rozwoju partnerstwa.

Ryc. 17.   Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa

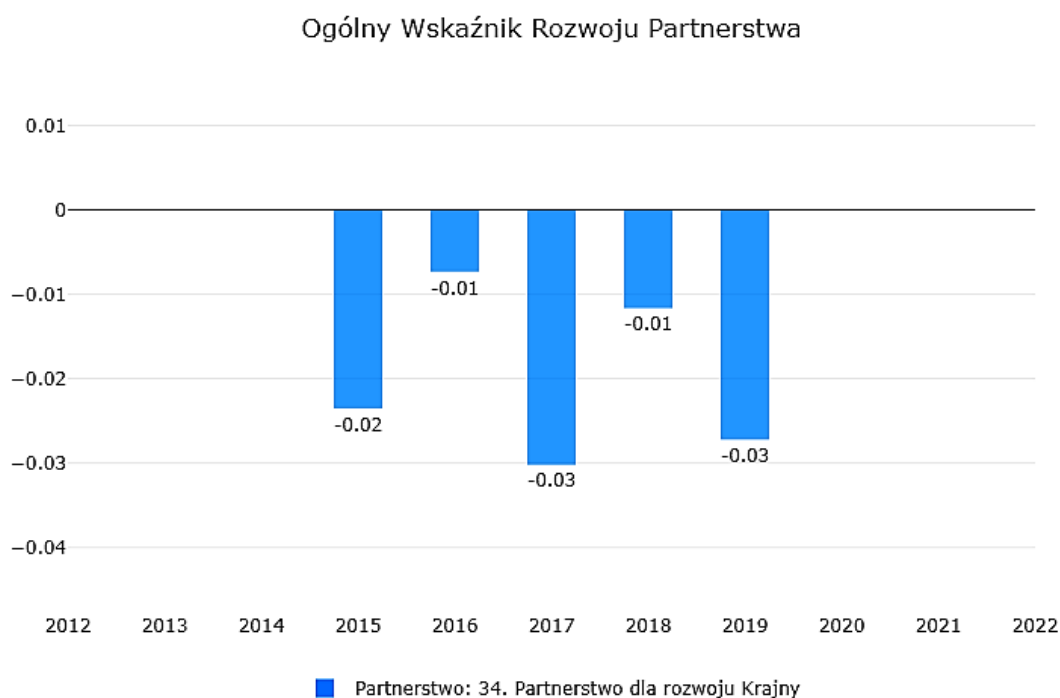

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

²⁰ Są to portale na stronach: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/> ; <https://gminy.monitorrozwoju.pl/> ; <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>.

Inne możliwe do wygenerowania z portalu na tym poziomie informacje (ryc.18), pozwalają już stwierdzić, że tempo rozwoju partnerstwa jest nieco wolniejsze niż tempo rozwoju innych gmin w Polsce. Różnice te nie są zbyt wielkie. Są to jednak wartości ujemne i przyczyn tego możemy szukać w dalszych analizach.

Ryc. 18.   Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie portalu: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Jedną ze ścieżek dalszych działań może być rozpoznanie wartości i tempa rozwoju wszystkich gmin partnerskich. Umożliwia to, na tym samym portalu i poziomie analizy, diagram ukazujący wszystkie partnerskie gminy położone w klasycznym układzie osi „XY”. Pokazuje to (ryc. 19).

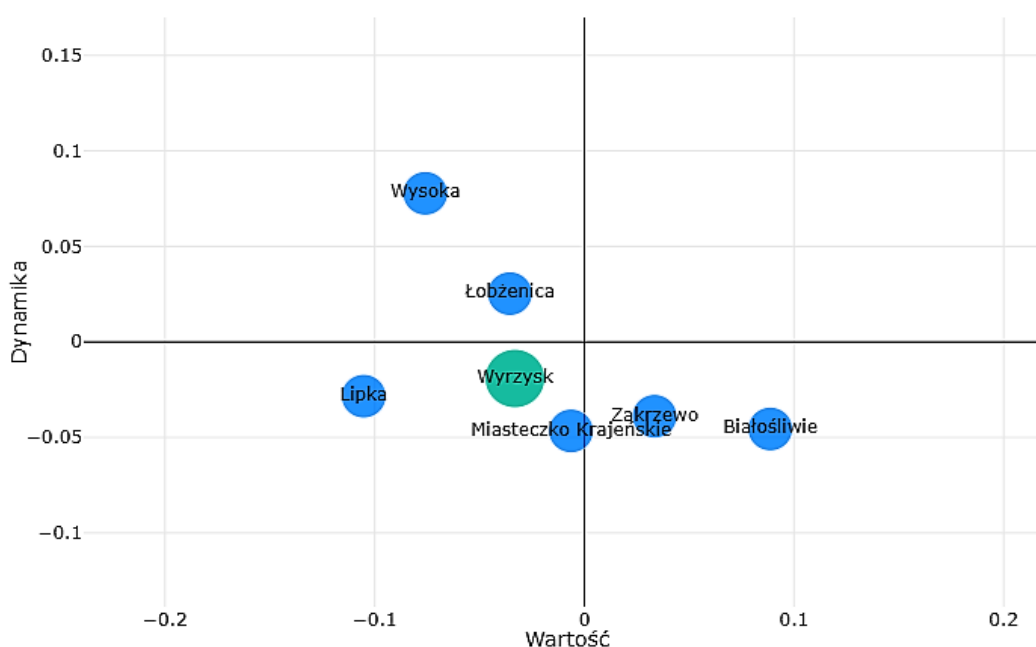
Oś „X” ukazuje nam dynamikę zmian w 5 letnim analizowanym okresie, oś „Y” wartość przypisaną poziomowi rozwoju gminy wynikającą z porównań wskaźników tej gminy do wskaźników innych gmin w Polsce zaklasyfikowanych do tej samej grupy funkcjonalnej. Innymi słowy nie porównujemy gmin partnerstwa między sobą, porównujemy gminy z innymi gminami o tym samym charakterze i te wynikami osadzamy na diagramie „XY”.

Z zestawienia zobrazowanego diagramem Partnerstwa wynika, że gminami porównywalnie lepiej rozwiniętymi w swojej grupie są: **Białośliwie i Zakrzewo**. Gminą niemal zrównującą się **poziomem rozwoju** do gmin w swojej grupie porównawczej jest **Miasteczko Krajeńskie**. Natomiast pozostałe gminy: **Wyrzysk, Łobżenica, Wysoka i Lipka** poziomem rozwoju nieco odstają od swych grup

porównawczych (wartości dodatnie lub ujemne na osi „Y”). Należy przy tym zauważyć, że odchylenia dla wszystkich gmin są niewielkie i wszystkie w zasadzie pozostają w obszarze, który moglibyśmy określić, jako bliską średniej dla innych gmin.

Podobny wniosek moglibyśmy wyciągnąć spoglądając na diagram ukazujący **dynamikę rozwoju** gmin partnerstwa w ostatnich 5 latach (wartości dodatnie lub ujemne na osi „X”). Tutaj nieco wolniej rozwijały się gminy: **Miasteczko Krajeńskie, Białosłowie, Zakrzewo, Lipka i Wyrzysk**, pozostając nieco w tyle za średnią grupy gmin porównawczych. Szybsze tempo rozwoju miały natomiast, oczywiście wobec średniej grupy gmin porównawczych, dwie gminy: **Wysoka i Łobżenica**.

Ryc. 19.   Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – wartość i dynamika tempa rozwoju gmin OP

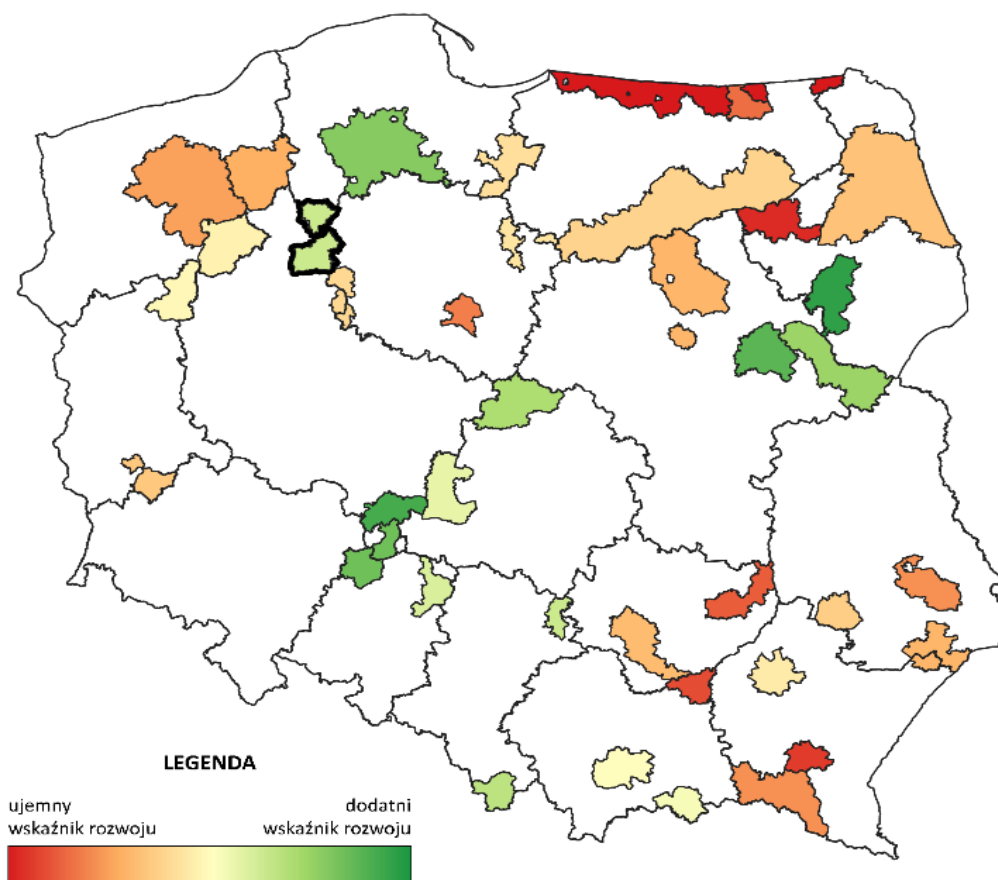

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie portalu: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Korzystając z portalu partnerstwa.monitorrozwoju.pl możemy także zdekonstruować ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa i problemów partnerstwa poszukać nie w informacjach dotyczących poszczególnych gmin, ale w syntetycznych wskaźnikach wymiarów aktywności partnerstwa: **wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym**. Dla każdego z tych wymiarów inaczej zostały dobrane szczegółowe wskaźniki.

Na kolejnych kartogramach (ryc. 20, 21 i 22) „składających się” na ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa zobaczymy, który z wymiarów i w jakim stopniu wpływa na ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa.

Ryc. 20.   **Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – wymiar gospodarczy**

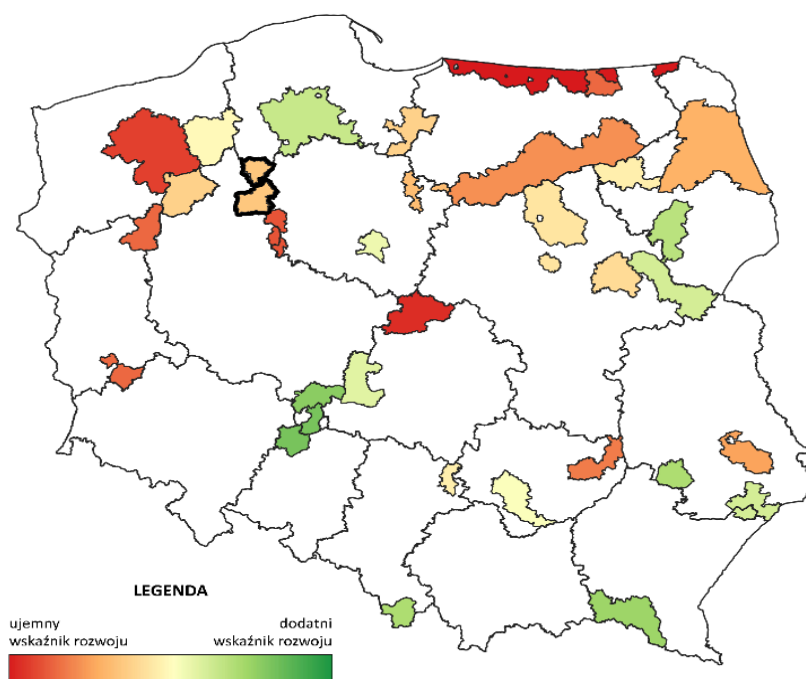

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Kolor zielony na kartogramie dedykowanym **wymiarowi gospodarczemu** Partnerstwa (ryc.20), choć nie intensywnie zielony, wskazywałby, że problemy wymiaru gospodarczego nie wpływają na nieco wolniejsze niż przeciętne tempo rozwoju OP. Co nie wyklucza istotnych problemów wewnątrz wymiaru gospodarczego, związanych z określonym obszarem – fragmentem wymiaru gospodarczego lub z problemami gospodarczymi poszczególnych gmin Partnerstwa.

Szukając dalej wymiaru „odpowiedzialnego” za wolniejsze nieco tempo rozwoju Partnerstwa, diagram na ryc. 21 przedstawiający **wymiar społeczny** rozwoju, sygnalizuje nam, że niektóre z przyczyn tu mogą mieć swoje źródło. Kolor beżowy nie sugerowałby znaczących problemów, ale koniecznym będzie przegląd wszystkich obszarów wymiaru społecznego rozwoju Partnerstwa.

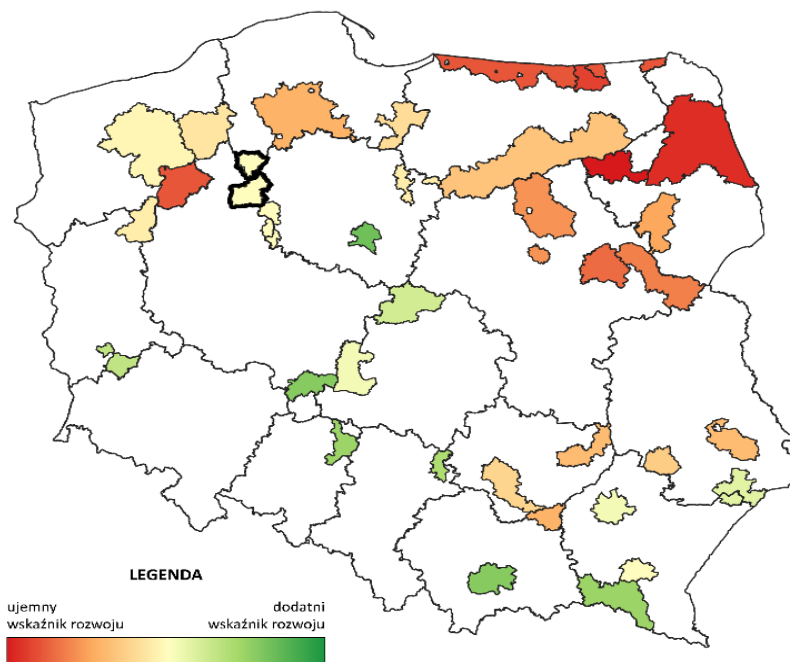
Ryc. 21.   Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – wymiar społeczny

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Nim jednak wejdziemy w głąb wymiaru **społecznego**, spójrzmy jeszcze na wymiar **środowiskowy** przywołany w kartogramie na ryc.22.

Ryc. 22.   Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – wymiar środowiskowy

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Wartości przypisane do koloru żółtego w kartogramie wymiaru środowiskowego, zweryfikowane o wykres słupkowy na portalu wskazują, że również ten wymiar rozwoju Partnerstwa należy poddać bardziej drobiazgowej analizie.

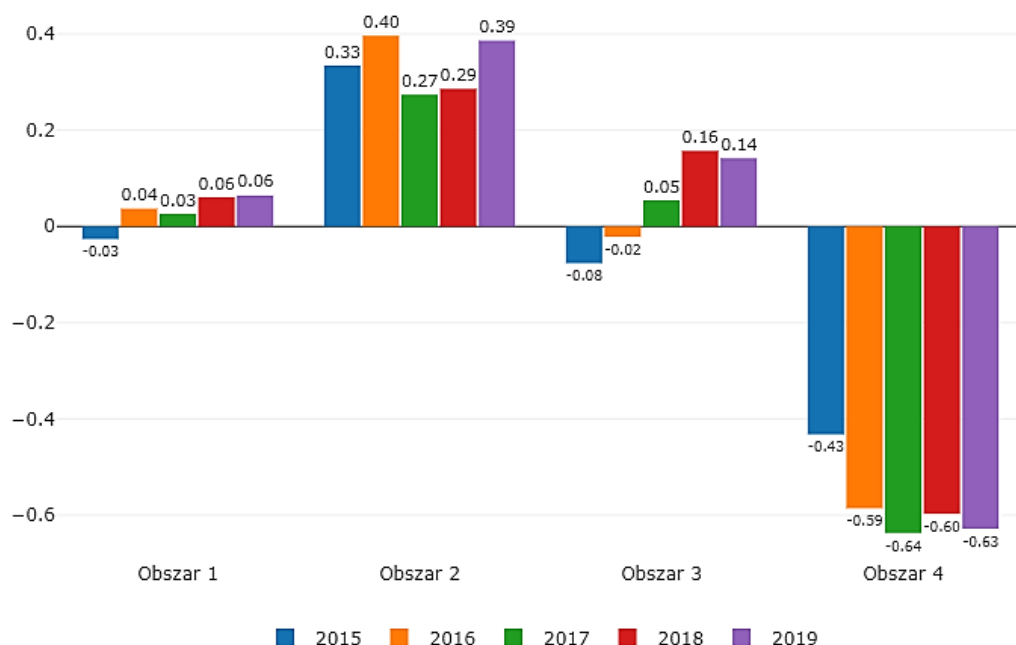
Przywołajmy zatem ze znanego nam już portalu trzy podobne do siebie diagramy, ulokowane w zakładkach dedykowanych poszczególnym wymiarom i dokonajmy ich krótkiej analizy. Przy czym wartość „0”, jak we wszystkich diagramach tego portalu odpowiada średniemu poziomowi rozwoju partnerstw. Wszystko co powyżej zera, jest wskazaniem na rozwój powyżej średniej, wszystko co poniżej zera, oznacza rozwój poniżej poziomu średniej.

Pierwszym z diagramów słupkowych ukazującym zmiany w obszarach, które nastąpiły w latach 2015 -2019, jest diagram **wymiaru gospodarczego** Partnerstwa. Diagram ten został pokazany poniżej jako: Ryc.23.

Spośród czterech obszarów, które zostały na nim zaprezentowane (obszary o numerach od 1 do 4) największe zaniepokojenie może budzić „Obszar 4”, który obejmuje zagadnienia dotyczące:

Stanu finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju).

Ryc. 23. Wskaźnik rozwoju obszarów dla wymiaru gospodarczego Partnerstwa

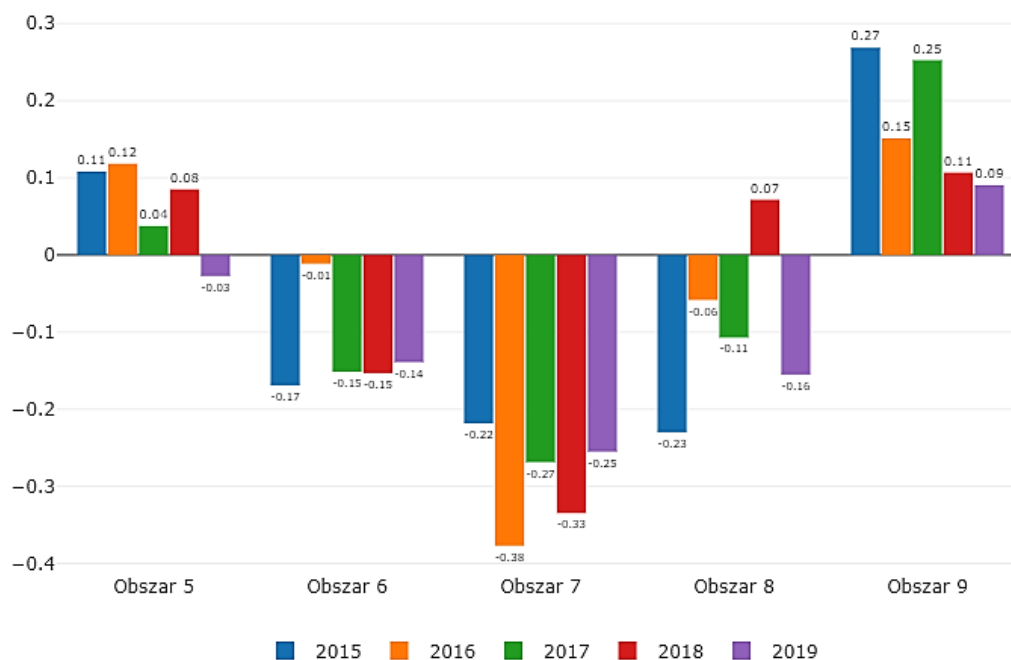

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie portalu: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

W diagramie pokazanym na ryc. 24 odnajdziemy obszary **wymiaru społecznego**. Obejmuje on pięć obszarów przypisanych do wymiaru społecznego (od 5 do 9),

ukazując ich wartości roczne w formie wykresów słupkowych. Poniższy diagram przywołuje wymiar odpowiadający jak się wydaje za szereg problemów spowalniających rozwój Partnerstwa, jak zdołaliśmy to ustalić, analizując kartogram na ryc. 21.

Ryc. 24. Wskaźnik rozwoju obszarów dla wymiaru społecznego Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie portalu: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Zauważymy więc w powyższym diagramie:

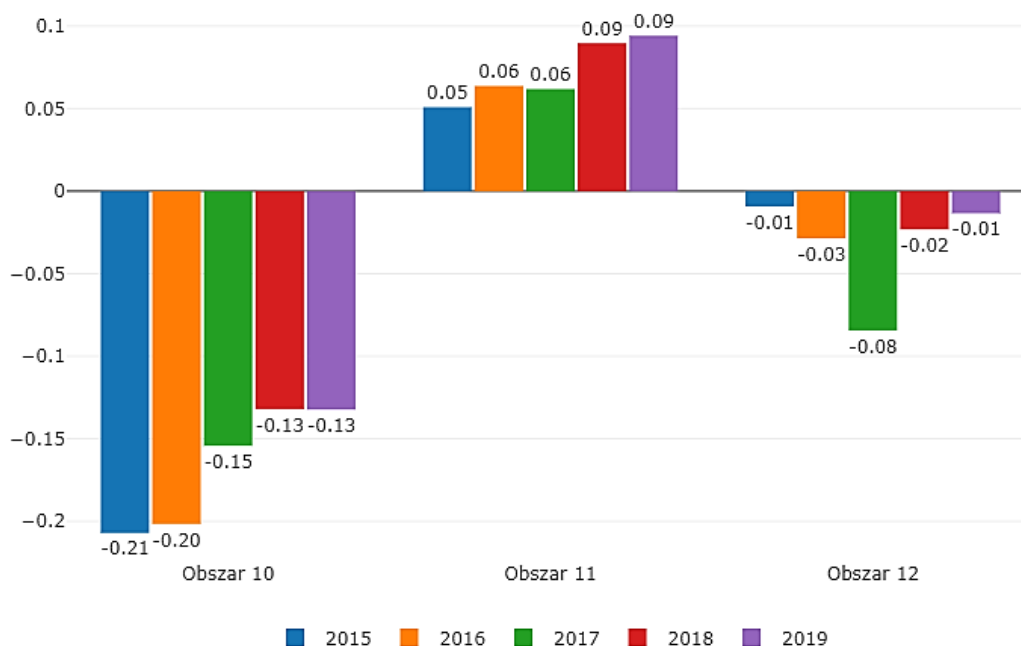
- obszar największych problemów, z którymi boryka się Partnerstwo:
„Obszar 7” - **Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny,**
- obszar o największej stagnacji ujemnych wartości:
„Obszar 6” - **Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych,**
- obszar o największej zmienności i niestabilność wartości:
„Obszar 8” - **Poziom bezpieczeństwa,**
- oraz obszar o największym spadku wartości:
„Obszar 9” - **Sytuacja demograficzna.**

Ostatnim diagramem, który przywołamy jest diagram obrazujący zmiany w okresie lat 2015 -2019 dla obszarów **wymiaru środowiskowego** Partnerstwa. Diagram ten, widoczny poniżej, oznaczony jest jako: Ryc.25.

Obejmuje on trzy obszary (od nr 10 do 12), w których najtrudniejszą sytuację dostrzeżemy w obszarze 10 definiowanym jako:

- **Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna).**

Ryc. 25. Wskaźnik rozwoju obszarów dla wymiaru środowiskowego Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie portalu: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

2.1.3. Podsumowanie

W przeprowadzonej wyżej, wstępnej analizie obszarów odpowiedzialnych za nieco wolniejszy rozwój Partnerstwa, wolniejszej niż średni poziom rozwoju innych partnerstw, wskazaliśmy wstępnie na 6 obszarów ze wszystkich wymiarów rozwoju Partnerstwa.

Przywołajmy je tu powtórnie w poniższej tabeli nr 8:

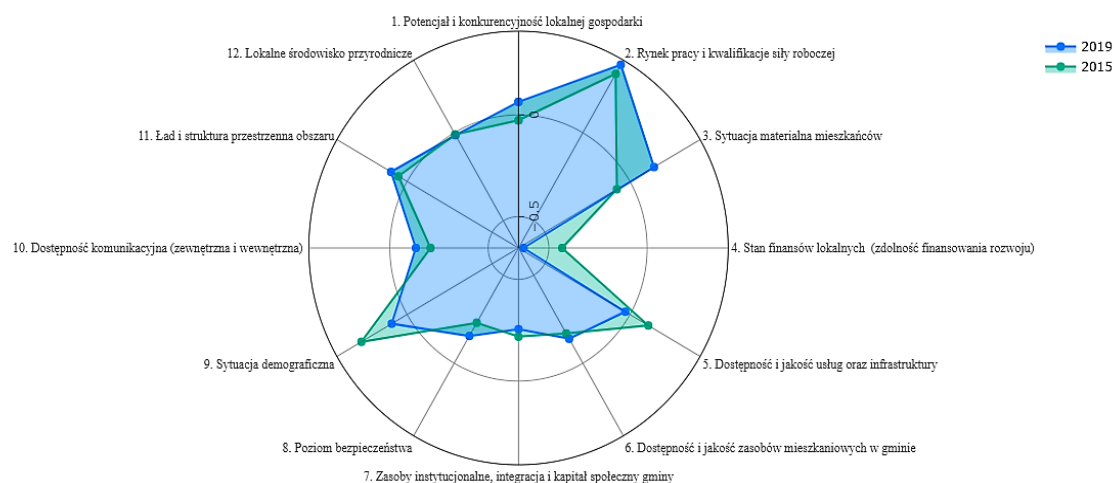
Tabela 8. "Partnerstwo dla rozwoju Krajny" obszary problemowe wg wymiarów

Wymiary analizy	"Partnerstwo dla rozwoju Krajny" obszary problemowe
Wymiar gospodarczy	Stanu finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)
Wymiar społeczny	Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny
	Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych
	Poziom bezpieczeństwa
	Sytuacja demograficzna
Wymiar środowiskowy	Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie portalu: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Możemy podobnej informacji poszukiwać poprzez przywołanie diagramu kołowego umieszczonego w zakładce „Ogólnego wskaźnika rozwoju Partnerstwa”. Diagram ten przywołuje wartości dla poszczególnych obszarów, porównując je dla 2019 i 2015 roku. Diagram ten widzimy poniżej na ryc. 26.

Ryc. 26. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – obszary rozwoju w wymiarze społeczno-ekonomicznym (porównanie roku 2019 do 2015)

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie portalu: <https://partnerstwa.monitorrozwoju.pl/>

Obszar, w którym kontur oznaczony kolorem niebieskim przypisanym do roku 2019 sięga dalej od centrum diagramu, poza obszar koloru zielonego, przypisanego do roku 2015 notujemy wzrost wartości i poziom rozwoju wyższy niż dla średniej partnerstw. Obszar, gdzie zauważymy odwrotne zjawisko, jest obszarem, w którym Partnerstwo nasze rozwijało się wolniej.

- (1) Mamy zatem **obszary nieco szybszego rozwoju**:
  - potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki,
  - rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej,
  - sytuacja materialna mieszkańców.
- (2) **Obszary stabilnego rozwoju** porównywalnego poziomem z innymi partnerstwami:
  - ład i struktura przestrzenna obszaru,
  - lokalne środowisko przyrodnicze.
- (3) Mamy również obszary, które choć zanotowały niewielką poprawę swojej pozycji wobec 2015 roku lub w innych przypadkach mogła się ich sytuacja nieco pogorszyć, to ich wspólną cechą jest ich lokowanie blisko centrum diagramu, wewnątrz okręgu oznaczającego wartość „0”. Zatem są to **obszary problemowe z niewielkim potencjałem zmian**. Te obszary to:
  - dostępność komunikacyjna (wewnętrzna i zewnętrzna),
  - zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny,
  - dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych,
  - poziom bezpieczeństwa.
- (4) Obszarami, które w największym stopniu w ostatnich 5 latach przyczyniły się do **obniżenia poziomu rozwoju** są natomiast obszary:
  - stanu finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju),
  - sytuacja demograficzna,
  - dostępność i jakość usług i infrastruktury.

Warto zatem poddać pogłębionej analizie te obszary, w których dopatrujemy się źródeł problemów Partnerstwa (4), które jednocześnie zostały dostrzeżone w analizie obszarów dla poszczególnych wymiarów. Byłyby to analizy obszarów:

- **sytuacja demograficzna,**
- **stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju).**

Spośród obszarów wymiaru społecznego analiza pogłębiona powinna objąć obszar, którego wartości wskaźników są zaskakująco niskie, najniższe w tym wymiarze:

- **zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny.**

Natomiast spośród obszarów, które postrzegamy jako te, które stanowią o potencjale rozwoju Partnerstwa (1), poddajmy pogłębionej analizie trzy obszary:

- **sytuację materialną mieszkańców,**
- **potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki,**

- **rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej**, w znaczącej części stanie się przedmiotem naszej pogłębionej analizy, gdy będziemy przywoływać dane dotyczące **sytuacji demograficznej i aktywności gospodarczej** obszaru Partnerstwa.

2.2. Analiza wskaźnikowa pogłębiona dla obszaru partnerstwa

2.2.1. Sytuacja demograficzna

Wiele różnych zjawisk społecznych i ekonomicznych ostatnich kilkudziesięciu lat złożyło się na obecną sytuację demograficzną Polski. Naprzemienne wyże i niższe demograficzne, procesy industrializacji, urbanizacji oraz późniejszej suburbanizacji, wzmożona emigracja zewnętrzna. To te najbardziej oczywiste i dostrzegalne procesy.

Obecna sytuacja bardzo często charakteryzowana jest kilkoma określeniami: depopulacja, starzenie się społeczeństwa, migracja wewnętrzna i zewnętrzna, suburbanizacja.

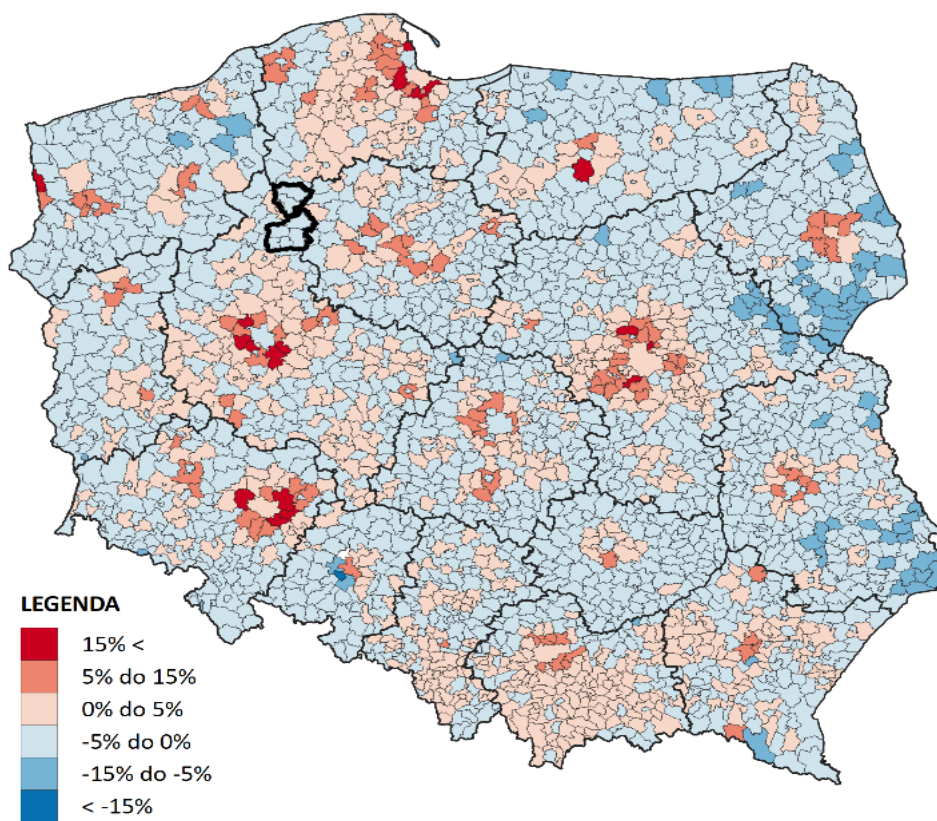
Tak hasłowo skrojony opis sytuacji demograficznej potrafi mieć bardzo różne oblicza w konkretnym obszarze, dla konkretnych gmin. Procesy demograficzne, które trwają i są widoczne w jednych obszarach Polski, w innych mogą przychodzić z opóźnieniem i mieć mniej dynamiczny przebieg. Różnić się mogą w zależności od regionu Polski, gęstości sieci i potencjału gospodarczego pobliskich ośrodków miejskich, funkcji obszarów wiejskich, struktury wiekowej mieszkańców, powiązań komunikacyjnych wewnętrznych i zewnętrznych.

Oznaki i symptomy najbardziej dotkliwych w skutkach procesów są jednak podobne: zmniejszająca się liczba mieszkańców, coraz mniejsza gęstość zaludnienia, ujemne saldo migracji, zanikające wsie, brak młodych mieszkańców, coraz większy udział w populacji mieszkańców osób starszych. Wsie gminne rozrastające się kosztem wsi położonych peryferyjnie i słabo skomunikowanych.

Jak zatem w statystyce publicznej prezentuje się obszar Partnerstwa? Jakie procesy demograficzne możemy zaobserwować i jaką mają one dynamikę? Jakie będą ich skutki? Poniższy kartogram, oznaczony jako ryc. 27, przedstawia **zmianę licznym mieszkańców** obszaru Partnerstwa w ostatnich 5 latach. W zasadzie kolor niebieski charakteryzujący gminy, w których liczba mieszkańców w ostatnich 5 latach spadła w przedziale od 0,0 do -5,0% jest jedynym kolorem dla wszystkich gmin w Partnerstwie. W pobliżu dostrzeżemy kilka gmin, w których liczba mieszkańców nieznacznie wzrosła. Nie ma jednak położonych zbyt blisko gmin, gdzie procesy depopulacyjne są intensywniejsze. Najbliższe to gminy powiatu szczecineckiego położone w województwie zachodniopomorskim.

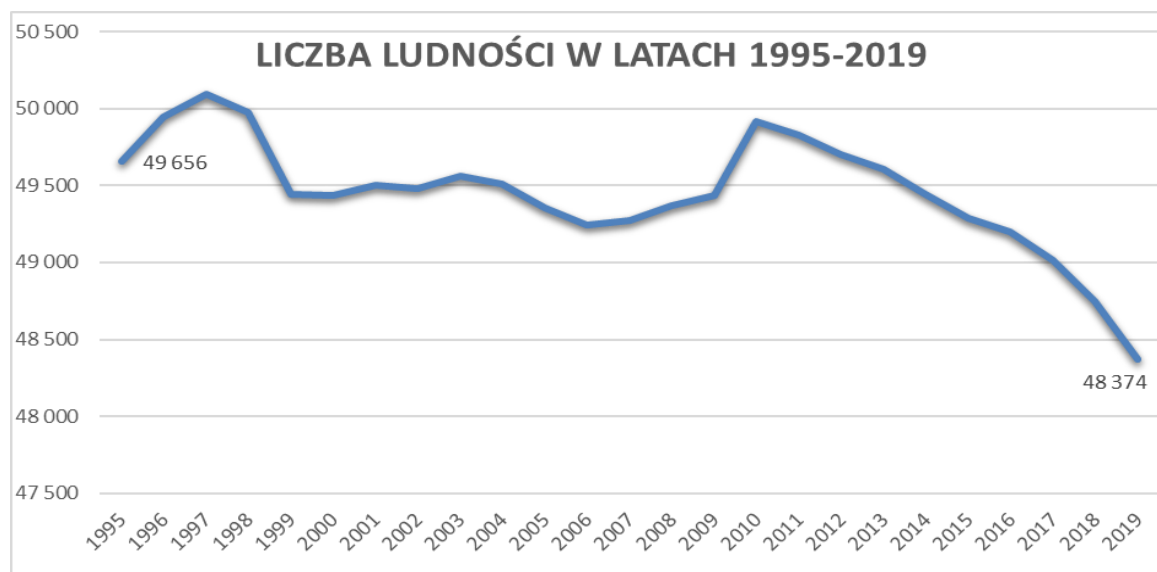

Ryc. 27. Zmiana liczby mieszkańców w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS za rok 2019.

Ryc. 28. Liczba ludności na terenie Partnerstwa w latach 1995-2019

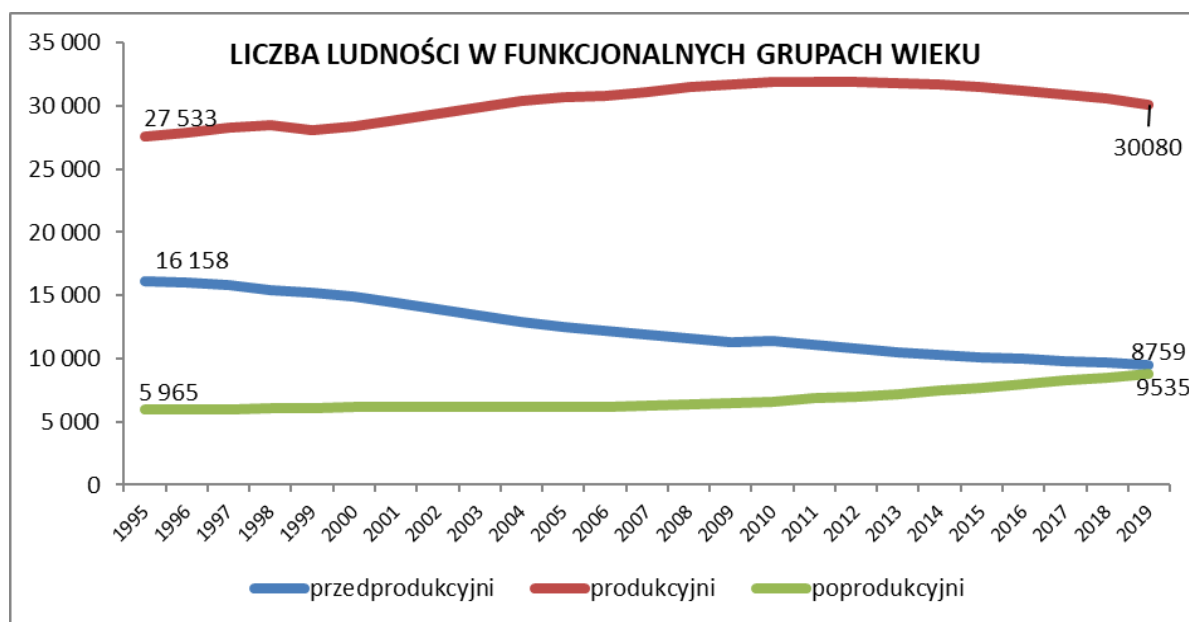

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS

Kolejny diagram, oznaczony jako ryc. 28, pokazuje **zmianę liczby ludności** na OP w ostatnim ćwierćwieczu – **w latach 1995 - 2019**. Linia na wykresie oznaczająca liczbę mieszkańców partnerstwa swoje maksimum osiąga w 1997 roku, przekraczając granicę 50 tysięcy mieszkańców. Od tego momentu spada do wartości bliskich 49.500 w roku 1999, by na zbliżonym poziomie pozostać niemal przez dekadę do roku 2009. Po spisie narodowym wprowadzono wówczas korekty, które zmieniły sposób liczenia mieszkańców. Ich liczba wzrosła. Od tego momentu widzimy już mocno zarysowaną tendencję spadkową, opadającą linię oznaczającą liczbę osób zamieszkujących OP.

Ważną informacją o procesach demograficznych zachodzących w OP jest zestawienie liczby mieszkańców w trzech funkcjonalnych grupach wieku: **mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym**. Diagram z wykresami dotyczącymi liczebności tych trzech grup zobaczymy na poniższej ryc. 29.

Ryc. 29. Liczba ludności w funkcjonalnych grupach wiekowych na obszarze Partnerstwa w latach 1995-2019

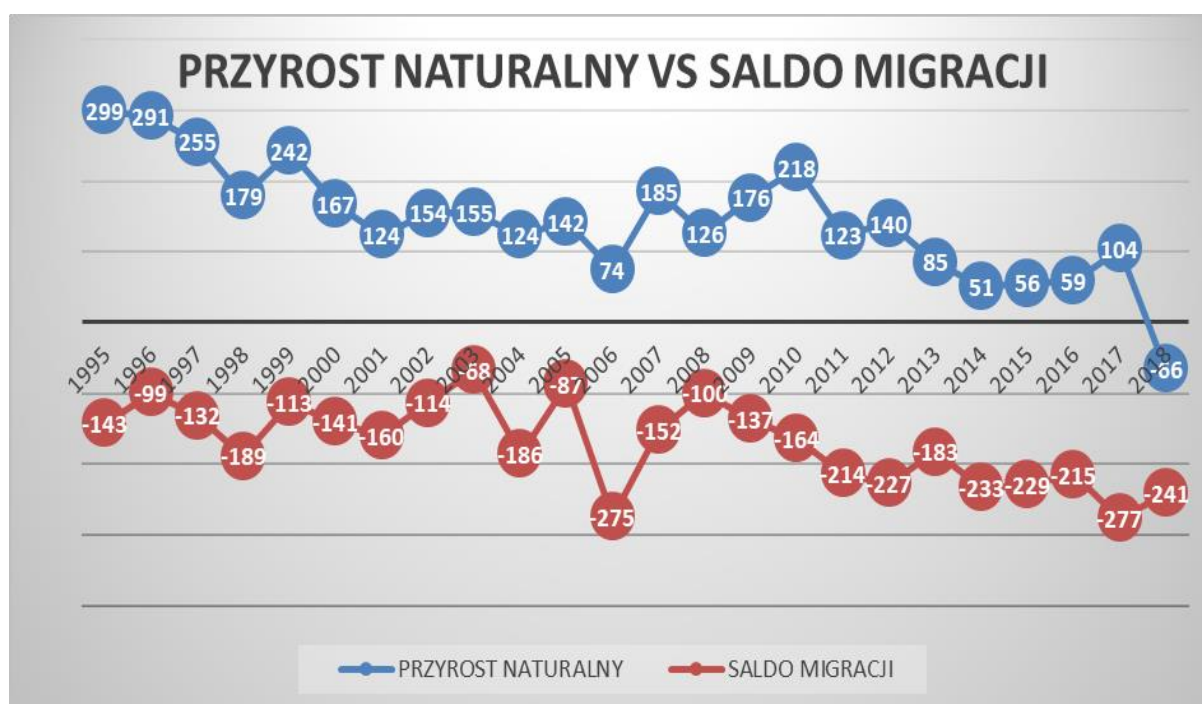
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS

Należy na przywołanym diagramie dostrzec trzy istotne tendencje. Liczba osób w wieku produkcyjnym, która systematycznie wzrastała do roku 2012, od tego momentu rozpoczęła wolny, ale zauważalny spadek. W roku 2019 osób, które mogły świadczyć pracę, gdyż znajdowały się w tej grupie mieszkańców, mieszkało na terenie Partnerstwa 30.080. Malą i to systematycznie grupą osób młodych w wieku przedprodukcyjnym. W roku 2019 była to grupa licząca 9.535

mieszkańców, czyli **59,01%** liczby tej grupy z roku 1995. Natomiast mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym, których w 1995 roku było 5.965 w 2019 roku stanowili już grupę liczącą 8.759 osób. Byli zatem grupą zbliżoną liczbą do grupa osób w wieku przedprodukcyjnym.

Dwa bezpośrednie powody determinujące opisane powyżej zmiany przynosi nam znajdujący się poniżej diagram (ryc. 30), który obrazuje zmiany rocznych sald **przyrostu naturalnego i migracji** dla obszaru Partnerstwa. Zestawienie obejmuje lata 1995 – 2019.

Ryc. 30. Przyrost naturalny i saldo migracji w obszarze Partnerstwa w latach 1995-2018

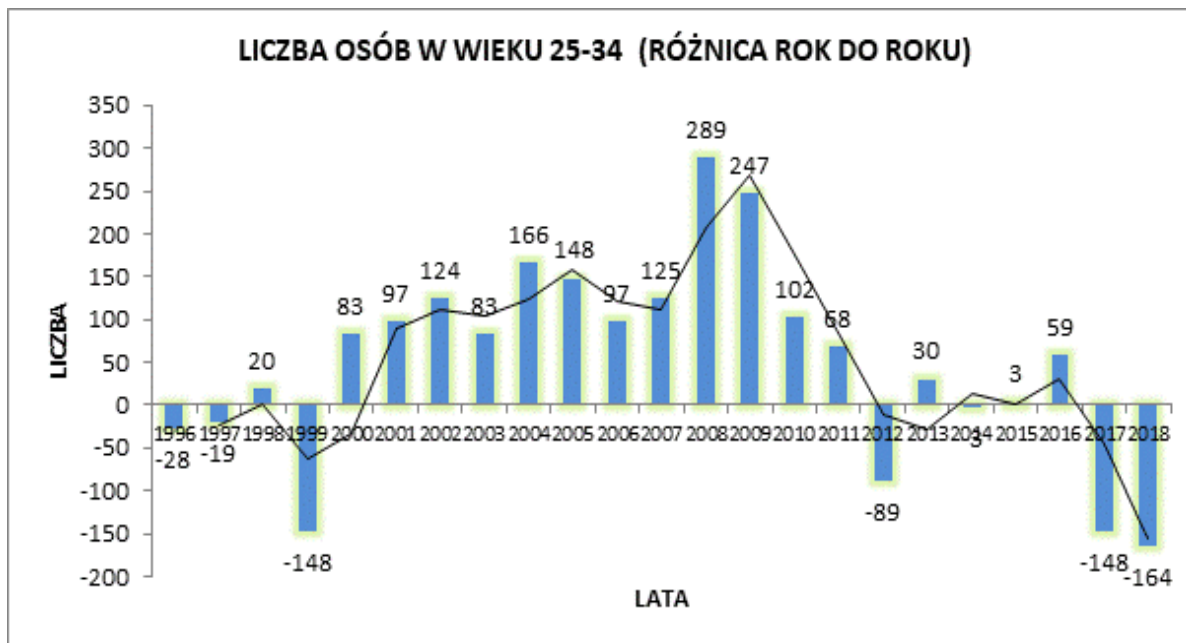
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS

Górna, przedstawiająca **przyrost naturalny** i dolna, obrazująca **saldo migracji** linie posiadają w zasadzie podobny trend - spadkowy. Przy czym linia górna, która jest różnicą pomiędzy **liczbą narodzin a liczbą zgonów** na terenie Partnerstwa, aż do roku 2018 miała wartości dodatnie. Linia dolna przywołująca **bilans migracji**, czyli różnicę pomiędzy liczbą wymeldowań i zameldowań w OP od 1995 przyjmowała wartości ujemne, by od roku 2013 nie przekroczyć już wartości wyższej niż – 215. O tyle bowiem więcej osób w każdym roku wymeldowywało się z OP niż w nim się zameldowywało. Dane te dotyczą migracji wewnętrznej i zagranicznej łącznie. Gdy zsumujemy obie wartości dla każdego roku, to uzyskamy informację o liczbie

mieszkańców, o którą każdorocznie zmniejszała lub zwiększała się społeczność Partnerstwa. Przy czym od roku 2012 były to już wyłącznie wartości ujemne.

Skutki takiej stopniowej, ale systematycznej depopulacji obniżają potencjał ludnościowy Partnerstwa, co widać na kolejnym diagramie ryc. 31.

Ryc. 31. Zmiana liczby osób w wieku 25-34 w kolejnych latach w OP

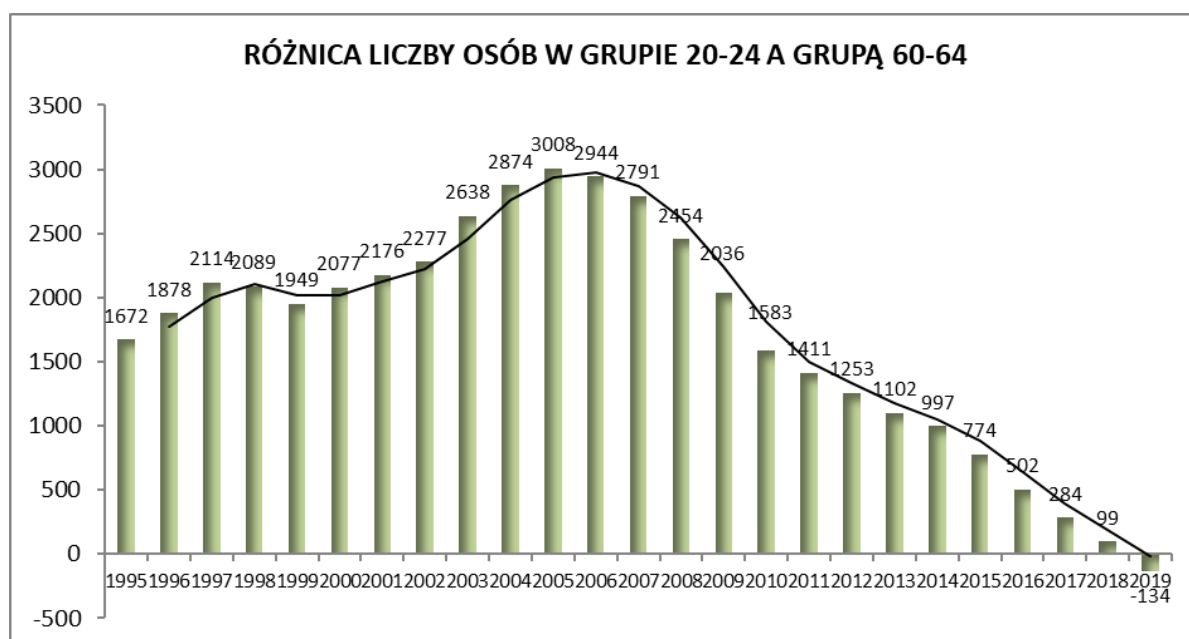
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS

Diagram ten do 2011 roku obrazuje dobre dla potencjału ludnościowego Partnerstwa zjawisko. Zwiększającą się z każdym rokiem liczbę osób zamieszkujących Partnerstwo w przedziale **wieku 25-34 lat**, czyli najbardziej wartościowym i cennym dla rozwoju społeczności. Młodzi, aktywni, zakładający rodziny, posiadający dzieci, zwiększający kwalifikacje, otwarci na zmiany, budujący domy i kupujący mieszkania. Poszukujący nowych usług i świadczących nowe usługi. Niestety począwszy od 2012 roku ta grupa mieszkańców niemal z każdym rokiem zaczęła maleć.

Podobne, ale bardziej dramatyczne w skutkach trendy pokazuje kolejny diagram na ryc.32 zamieszczonej poniżej. To diagram prezentujący **zastępowalność roczników** mieszkańców obszaru (w wieku 60-64 lata), **schodzących z rynku pracy** przez roczniki mieszkańców (w wieku 20-24 lata) **wchodzących na rynek pracy**. Diagram pokazuje z jednej strony, jak wiele młodych osób w kolejnych latach trafiło na rynek pracy – tylko w 2005 roku było to 3.008 osób więcej niż osób, które z tego rynku mogły odejść. Z drugiej strony pokazuje, że oparty na podaży rąk do pracy

znacznie przewyższającej popyt na pracowników rynek pracy odszedł już do przeszłości. Każdy kolejny rok po roku 2005 przynosił zmniejszającą się liczbę osób chętnych do podjęcia pracy, aż rok 2019 przyniósł sytuację, że z rynku pracy mogło odejść więcej osób niż na ten rynek wprowadził kolejny rocznik młodych pracowników. Od tego roku tendencja ta się już powinna utrwalić, a z rynku pracy, tak jak widzieliśmy to na diagramie (ryc. 29) ubywać powinny już znacznie szybciej osoby w wieku produkcyjnym. Jest to prawdziwe wyzwanie dla pracodawców i finansów lokalnych samorządów, które znaczną część dochodów czerpią z udziału w podatku od osób fizycznych płaconego przez mieszkańców gminy.

Ryc. 32. Różnica liczby osób w grupie wiekowej 20-24 lat a grupą 60-64 lat na terenie Partnerstwa

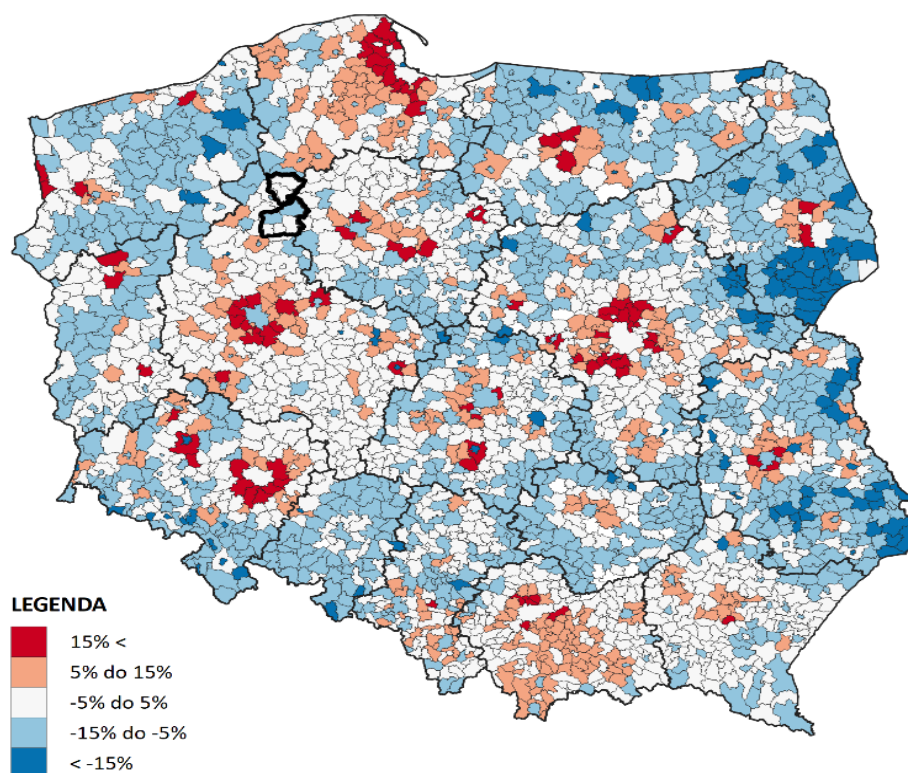
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS

Zatem przed ostatnim kartogramem w tej części powróćmy jeszcze do symptomów, które zazwyczaj towarzyszą pojawiającym się problemom demograficznym. Przypomnijmy, że były to: zmniejszająca się liczba mieszkańców, zmniejszająca się gęstość zaludnienia, ujemne saldo migracji, zanikające wsie, brak młodych mieszkańców, coraz większy udział w populacji mieszkańców osób starszych. Zatem gminy obszaru Partnerstwa stoją przed wyzwaniem sprostania zmianom demograficznym, które dość późno i z mniejszą dynamiką dotarły do Krajny. Na poparcie powyższej tezy przywołajmy jeszcze jeden kartogram (ryc. 33), będący **prognozą liczby mieszkańców, które zamieszkiwać będą w obszarze Partnerstwa w roku 2030.**

Na poniższym kartogramie gminy OP znajdują się albo w przestrzeni gmin oznaczonych kolorem białym (zmiana liczby mieszkańców w przedziale od -5% do 5%), albo utracą znacznie większą część swej populacji, gdyż są w obszarze, w którym spadek ten będzie sięgał od -5% do -15%. Pozostałe procesy demograficzne będą w zależności od tempa spadku liczby mieszkańców przybierały na sile.

Ryc. 33. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030

2.2.2. Popyt na usługi (publiczne i rynkowe) oraz na infrastrukturę techniczną i społeczną w kontekście zmian demograficznych

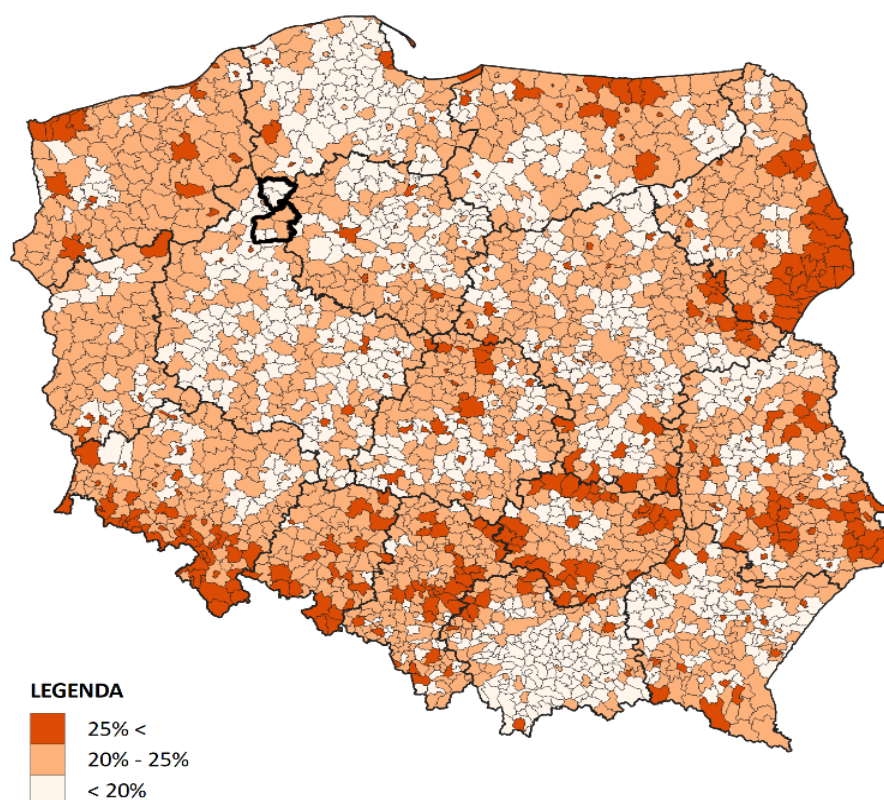
Spadek liczby mieszkańców, który już zaznaczył swą obecność w Partnerstwie, a wzmocniła jego rolę w przyszłości prognoza dalszego, już bardziej dynamicznego zmniejszenia się populacji Partnerstwa, zmienia również strukturę wiekową społeczności Partnerstwa. Ogólny spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oznacza, że rodzi się mniej dzieci, mniej ich trafi do żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Z kolei zwiększający się odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, seniorów powyżej 65 roku życia, zwiększy popyt na usługi opiekuńcze, domy dziennego pobytu, wsparcie dla osób niepełnosprawnych z uwagi na wiek, czas wolny i aktywizację seniorów.

Procesy w obszarze Partnerstwa nie są zbyt gwałtowne, pozwalają na przygotowanie się do tej zmiany. Rosnąć będą jednak koszty utrzymywania częściowo tylko użytkowanych budynków szkolnych i przedszkolnych, koszty dowozu do szkół coraz mniej licznych grup uczniów. Narastać będą problemy niewielkich, wyludniających się wsi, oddalonych od centrów gmin, w których nie będą już funkcjonować żadne instytucje publiczne. A utrzymywanie transportu publicznego do nich będzie całkowicie nieopłacalne. Tym bardziej, że rodzice i rodziny dużej części emigrantów zarobkowych pozostawią swoich bliskich bez realnego, codziennego wsparcia.

Z drugiej strony rosnąć będzie rola Partnerstwa, które może bilansować usługi społeczne na poziomie swojego obszaru. Określać centra świadczenia tych usług, ich rodzaje, czas i sposób realizacji. Bilansować wspólnie ponoszone koszty.

Ryc. 34. Prognozowany odsetek ludności w wieku 65+ w 2030 r.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030

Dziś osoby powyżej 65 roku życia stanowią na obszarze Partnerstwa ok. **22%** ogółu społeczności. Prognoza odsetka ludności powyżej 65 roku życia, która została przygotowana i przedstawiona na powyższym kartogramie (ryc.24) pokazuje, że w roku 2030 w społeczności Partnerstwa ten odsetek może wzrosnąć o kolejnych kilka procent.

Wśród usług społecznych, z których najczęściej korzystają osoby starsze, i które w coraz większym stopniu będą obciążały budżety samorządów, największą grupę stanowią usługi uznawane przez osoby ankietowane za deficytowe na terenie Partnerstwa. Staje się więc koniecznością, aby usługi te maksymalnie zbliżyć do zainteresowanych, a ich jakość uczynić akceptowalną. Informację tę przywołuje tabela ze zbiorczymi wynikami ankiet zapisana poniżej (Tabela 9).

Tabela 9. Wyniki zbiorcze dla ankiet – potencjały i deficyty – usługi wybrane²¹

NAZWA OBSZARU	NAZWA ANKIETY	POTENCJAŁY I DEFICYTY PARTNERSTWA KRAJNY					
		PTENCJAŁY		RÓWNOWAGA OCEN		DEFICYTY	
		≥ 70%	≥ 40%	%	T.P.	≥ 50%	≥ 70%
Bezpieczeństwo	A.M.		49,95%			28,10%	
	A.L.		67,44%				
	A.U.		57,45%				
Jakość i zakres usług komunalnych	A.M.			38,42%	40,61%		
	A.L.		51,94%				
	A.U.			41,49%	34,04%		
Działania i jakość pracy samorządu lokalnego	A.M.			38,42%	38,64%		
	A.L.		60,47%				
	A.U.			26,06%	33,51%		
Oferta kulturalna i rozrywkowa	A.M.					66,63%	
	A.L.			39,53%	37,98%		
	A.U.					45,74%	
Komunikacja i transport zbiorowy	A.M.					64,22%	
	A.L.					62,02%	
	A.U.					46,81%	
Oferta usług społecznych (zdrowotnych i in.)	A.M.					61,69%	
	A.L.					48,06%	
	A.U.					54,26%	
Oferta sportowa i rekreacyjna	A.M.					56,97%	
	A.L.		44,96%				
	A.U.			36,70%	37,23%		

Źródło: Opracowanie ZMP

²¹ Badania ankietowe przeprowadzono w grudniu 2020 i styczniu-lutym 2021. Badania liderów zostały przeprowadzone dla całego Partnerstwa, natomiast badania mieszkańców i uczniów nie objęły Gminy Miasteczka Krajeńskiego, z uwagi na jego przyłączenie w lutym 2021.

Natomiast poniższa tabela (tab. 10) jest zestawieniem danych, niestety w statystyce publicznej agregowanych do poziomu powiatów, które pokazują podstawowe informacje o infrastrukturze i bezpieczeństwie zdrowotnym mieszkańców.

Tabela 10. Bezpieczeństwo zdrowotne na terenie Partnerstwa

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
L. zgonów z powodu zachorowania na nowotwory (dane powiatowe)	2 147	1 962	2 013	2 040	2 015	2 058	2 145	2 242	2 361	2 672	b/d
L. porad lekarskich	231 881	223 307	240 762	226 927	204 660	255 484	263 924	265 884	272 073	274 560	264 950
L. łóżek w szpitalach ogólnych (dane powiat)	4 453	4 347	4 367	4 369	4 401	4 401	4 416	3 776	4 336	3 888	3 605
Wielkość wydatków na ochronę zdrowia	b/d	b/d	728 317,56	715 100,52	918 457,46	958 745,95	915 613,08	860 571,43	813 713,02	855 679,34	938 535,29
L. lekarzy pracujących wg podstawowego miejsca pracy (dane powiatowe)	1 142	1 177	1 195	b/d	1 140	1 171	1 025	944	988	903	905
L. lekarzy dentyistów pracujących wg podstawowego miejsca pracy (dane powiatowe)	137	72	42	b/d	34	51	26	2	7	12	17
L. zgonów z powodu zachorow. na choroby układu krążenia (dane powiatowe)	3 252	2 649	2 965	3 293	3 181	2 939	3 396	2 955	2 806	3 005	b/d

Źródło: opracowanie na podstawie analizy.monitorrozwaju.pl

2.2.3. Potencjał społeczny i ekonomiczny społeczności na terenie partnerstwa, potencjał ekonomiczny podmiotów prawnych, potencjał partnerów

Statystyka opisująca sytuację materialną mieszkańców, odwołuje się najczęściej do danych lub wskaźników pośrednio wskazujących na wartość majątku zgromadzonego przez mieszkańców, wielkość dochodów osiąganych z różnych tytułów, pokazuje poprzez odprowadzane przez podatników daniny, które w części trafiają do budżetu gminy.

W tym podrozdziale spójrzmy wnikliwiej na dochody, które są dochodami mieszkańców gmin Partnerstwa. Mogą one pochodzić z różnych źródeł, jednak utarło się, że przede wszystkim są to dochody z pracy najemnej, będące m.in. także znakomitą zasileniem budżetów gmin.

Rozpocznijmy zatem nasz przegląd od informacji o liczbie osób zgłaszanych w każdej z gmin Partnerstwa, jako osoby zatrudnione (wszystkie formy umów o pracę). Pozwoli to zidentyfikować potencjał gospodarczy gmin, wyrażony liczbą zawieranych umów. Domniemywać należy również, że gros z pracowników zgłaszanych w firmach działających na terenie gmin stanowią mieszkańcy tych gmin (tab.11).

Tabela 11. Łączna średnioroczna liczba osób zatrudnionych (wg deklaracji PIT-4R)

Gmina - średnioroczna liczba osób zatrudnionych								
Rok	Białośliwie	Łobżenica	Miasteczko Krajeńskie	Wyrzysk	Wysoka	Lipka	Zakrzewo	Partnerstwo
2015	645	1 306	421	1 864	1 669	802	925	9 647
2016	665	1 281	403	1 918	1 678	811	978	9 750
2017	684	1 276	411	2 185	1 583	863	1 038	8 040
2018	586	1 256	536	2 245	1 514	836	1 136	8 109
2019	565	1 270	554	2 285	1 325	817	1 121	7 937

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Kolejna, zmieszczona poniżej tabela (tab.12) będzie informacją o liczbie podatników, mieszkańców gmin, którzy są płatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT). Liczba ta jest wyższa od liczby osób zatrudnionych, choćby z tego powodu, że płatnikami podatku PIT są również osoby będące emerytami i rencistami. Mieszkańcy mogą posiadać również kilka źródeł przychodów opodatkowanych podatkiem od osób fizycznych. Zestawienie poniższe bardziej zatem wskazuje na liczbę podatników i ich aktywność zawodową.

Tabela 12. Liczba podatników podatku PIT mieszkańców gmin

Gminy Partnerstwa	Liczba podatników - osoby fizyczne				
	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	3 015	3 011	3 049	3 090	3 030
Łobżenica	5 837	5 838	5 936	6 029	5 895
Miasteczko Krajeńskie	2 065	2 065	2 099	2 148	2 070
Wyrzysk	9 078	9 071	9 139	9 403	9 221
Wysoka	4 210	4 211	4 298	4 542	4 341
Lipka	3 308	3 308	3 368	3 449	3 314
Zakrzewo	2 940	2 951	3 000	3 096	3 049
Partnerstwo	30 453	30 455	30 889	31 757	30 920

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Bardzo cenna jest wiedza o skali zjawiska pracy poza granicami Polski i jednoczesnego zamieszkiwania w Polsce, często z rodzinami, pozwala ona z jednej strony na zidentyfikowanie dość istotnego źródła zasilania budżetów gmin, z drugiej strony pokazuje również skalę zjawiska łączenia przez wielu mieszkańców życia w dwu odległych obszarach oraz problemów społecznych, których genezą jest bardzo często ta sytuacja.

Tabela (tab.13) zamieszczona poniżej pozwala na określenie liczby mieszkańców poszczególnych gmin OP z dochodami otrzymywanymi za granicą. Jest to znaczna i istotna w programowaniu rozwoju Partnerstwa liczba aktywnych zawodowo mieszkańców i ich rodzin.

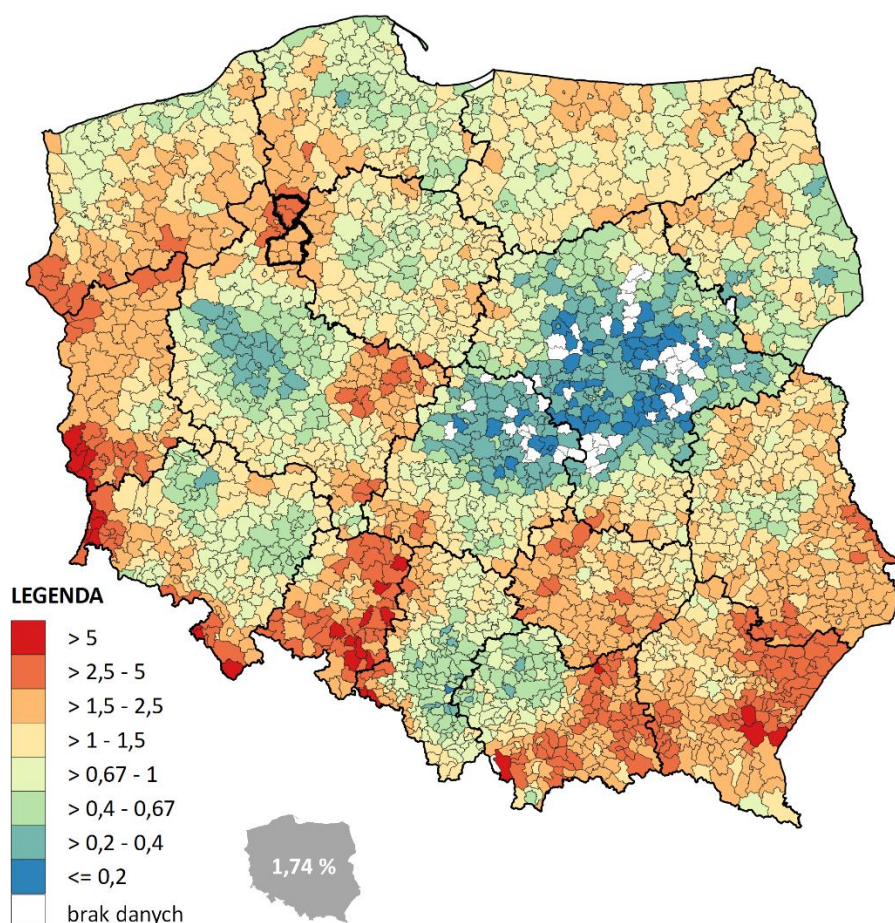
Tabela 13. Liczba podatników – osób fizycznych z dochodami zagranicznymi z OP

Gminy	Liczba podatników - osoby fizyczne z dochodami zagranicznymi				
	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	101	114	110	113	100
Łobżenica	290	286	297	268	236
Miasteczko Krajeńskie	72	84	95	84	63
Wyrzysk	382	371	379	407	345
Wysoka	145	124	144	152	139
Lipka	258	242	258	261	254
Zakrzewo	224	236	242	236	217
Partnerstwo	1 472	1 457	1 525	1 521	1 354

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Zamieszczony poniżej kartogram (ryc.35), ukazujący odsetek osób będących podatnikami podatku dochodowego, którzy są zatrudnieni za granicą, ale swoje dochody rozliczają w Polsce, określa uśredniony procent osób, znajdujących się w tej sytuacji na 1,74% . Widać wyraźnie, że gminy z obszaru Partnerstwa znajdują się jednak w wśród gmin z wyższymi niż średnia wartościami.

Ryc. 35.   Udział podatników z dochodami zagranicznymi w liczbie podatników ogółem

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Zatem spójrzmy na tabelę (tab. 14) zamieszczoną poniżej, która przywołuje wartości procentowe, określające procentowy udział podatników pracujących za granicą w ich ogólnej liczbie dla gmin i Partnerstwa. Wynika z niej, że procent ten w zasadzie dla wszystkich gmin maleje, co niestety nie musi oznaczać, ograniczenia skali zjawiska pracy za granicą, może oznaczać również rezygnację z deklarowania polskiej rezydencji przy rozliczaniu podatku od dochodów z pracy. Często nie zmienia to rzeczywistej sytuacji mieszkańców, zmienia się jednak „deklaracja” miejsca zamieszkania i miejsca rozliczania podatku.

Tabela 14.   Udział podatników z dochodami zagranicznymi w ogólnej liczbie podatników gmin OP

Gmina	Udział podatników z dochodami zagranicznymi w ogólnej liczbie podatników				
	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	3,35%	3,79%	3,61%	3,66%	3,30%
Łobżenica	4,97%	4,90%	5,00%	4,45%	4,00%
Miasteczko Krajeńskie	3,49%	4,07%	4,53%	3,91%	3,04%
Wyrzysk	4,21%	4,09%	4,15%	4,33%	3,74%
Wysoka	3,44%	2,94%	3,35%	3,35%	3,20%
Lipka	7,80%	7,32%	7,66%	7,57%	7,66%
Zakrzewo	7,62%	8,00%	8,07%	7,62%	7,12%
Partnerstwo	4,83%	4,78%	4,94%	4,79%	4,38%

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Kolejna przywoływana informacja może być traktowana jako swoisty barometr tempa rozwoju gospodarczego gminy i obszaru Partnerstwa. W przywołanej poniżej tabeli (tab.15) zostały zestawione liczby wystawionych przez pracodawców z gmin OP w kolejnych latach druków informacji PIT-11. Wzrost ich liczby może wiązać się ze wzrostem zatrudnienia, może wiązać się również ze wzrostem innej niż stałe zatrudnienie aktywności. Z reguły jednak oznacza on zwiększone transfery wynagrodzeń dla pracowników, a co za tym idzie i zwiększone kwoty udziału w podatkach od osób fizycznych wpływające na konta gmin. Spójrzmy zatem na poniższą tabelę:

Tabela 15. Liczba wystawionych informacji PIT-11 przez pracodawców w gminach OP

Gmina	Liczba wystawionych PIT-11 przez pracodawców z gminy				
	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	1 071	1 148	1 283	1 239	1 150
Łobżenica	1 910	1 932	2 027	2 050	2 016
Miasteczko Krajeńskie	657	592	630	841	823
Wyrzysk	2 879	2 918	3 410	3 563	3 831
Wysoka	2 456	2 419	2 256	2 278	2 000
Lipka	1 177	1 205	1 258	1 283	1 333
Zakrzewo	1 382	1 498	1 729	1 783	1 752
Partnerstwo	11 532	11 712	12 593	13 037	12 905

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Nie jest ona wcale jednoznaczna i w zasadzie należałoby dla każdej z gmin napisać odrębny scenariusz wzrostów i spadków liczby PIT-11 w kolejnych latach.

Generalizując, czyli odczytując wartości na poziomie Partnerstwa, liczba informacji PIT-11 wzrastała do 2018 roku, by w roku 2019 nieznacznie spaść. Inne zupełnie trendy rozeznamy w samych gminach. Bez wątpienia motor wzrostu znajduje się w **gminie Wyrzysk**. Z problemami być może borykają się pracodawcy w **gminie Wysoka**.

Tak jak barometrem tempa rozwoju gmin są dane dotyczące liczby PIT-11 wystawionych przez pracodawców z obszaru gminy, tak liczbę otrzymanych informacji PIT-11 przez pracowników zamieszkujących gminę można z jednej strony traktować podobnie, z drugiej jednak podkreślać i zauważać trzeba rolę aktywności zawodowej samych mieszkańców gmin. W przywołanej poniżej tabeli (tab.14) zobaczymy ten sam trend dla całego obszaru Partnerstwa. Systematyczny wzrost i małe zahamowanie w roku 2019. Dane przywołane poniżej (tab. 16) potwierdzają dominującą pozycję gminy **Wyrzyska**, dobre zdarzenia gospodarcze, które spotkały **Miasteczko Krajeńskie** w latach 2017 – 2019 oraz nadspodziewaną aktywność pracowników w gminie **Wysoka**.

Tabela 16. Liczba otrzymanych przez pracowników informacji PIT-11 w gminach OP

Gmina	Liczba otrzymanych PIT-11 w gminie ogółem				
	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	2 161	2 188	2 144	2 270	2 228
Łobżenica	3 688	3 711	3 801	3 919	3 893
Miasteczko Krajeńskie	1 436	1 472	1 616	1 626	1 609
Wyrzysk	6 672	6 685	6 770	6 970	7 007
Wysoka	2 987	3 095	3 430	3 477	3 383
Lipka	2 023	2 048	2 149	2 307	2 190
Zakrzewo	1 911	1 997	2 075	2 190	2 167
Partnerstwo	20 878	21 196	21 985	22 759	22 477

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych z systemu POLTAX

Potwierdza to również informacja z kolejnej tabeli (tab.17), która warta jest analizy nie tylko dlatego, że z gminy Wysoka otrzymujemy kolejny niepokojący sygnał, ale dlatego, że z informacją o wskaźniku - liczbie osób pracujących na 1000 ludności, będziemy mogli porównać obszar naszego Partnerstwa z innymi i bez wątpliwości stwierdzić, że gminy obszaru Partnerstwa odnajdziemy wśród gmin o charakterze rolniczym, w których struktura miejsko-wiejska obszaru sprawiła, iż mamy wyższą niż dla typowych gmin wiejskich aktywność zawodową mieszkańców.

Tabela 17. Wskaźnik liczby osób pracujących na 1000 osób ludności gmin OP

Gmina	Pracujący na 1000 ludności									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	135	120	120	112	130	121	139	141	140	106
Łobżenica	104	107	117	126	131	126	128	130	128	132
Miasteczko Krajeńskie	91	101	109	148	148	111	107	104	153	145
Wyrzysk	113	111	127	122	117	123	118	143	139	145
Wysoka	175	196	176	202	215	232	212	217	196	199
Lipka	83	84	100	95	102	87	84	94	103	105
Zakrzewo	121	123	126	140	169	169	175	326	332	323

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS-BDL

Tak oto aktywność ekonomiczna mieszkańców, przeistaczając się w podatki, staje się obok wpływów z podatku od nieruchomości jednym z najważniejszych źródeł dochodów budżetów gmin. Kiedy spojrzymy na wielkość i strukturę tych wpływów dla gmin obszaru Partnerstwa, to po raz kolejny dostrzeżemy dominację w niej gminy Wyrzysk, która dysponuje niemal jedną trzecią wielkości wszystkich wpływów. Obrazuje to najlepiej poniższa tabela (tab.18).

Tabela 18. Struktura wpływów z podatku PIT w Partnerstwie w %

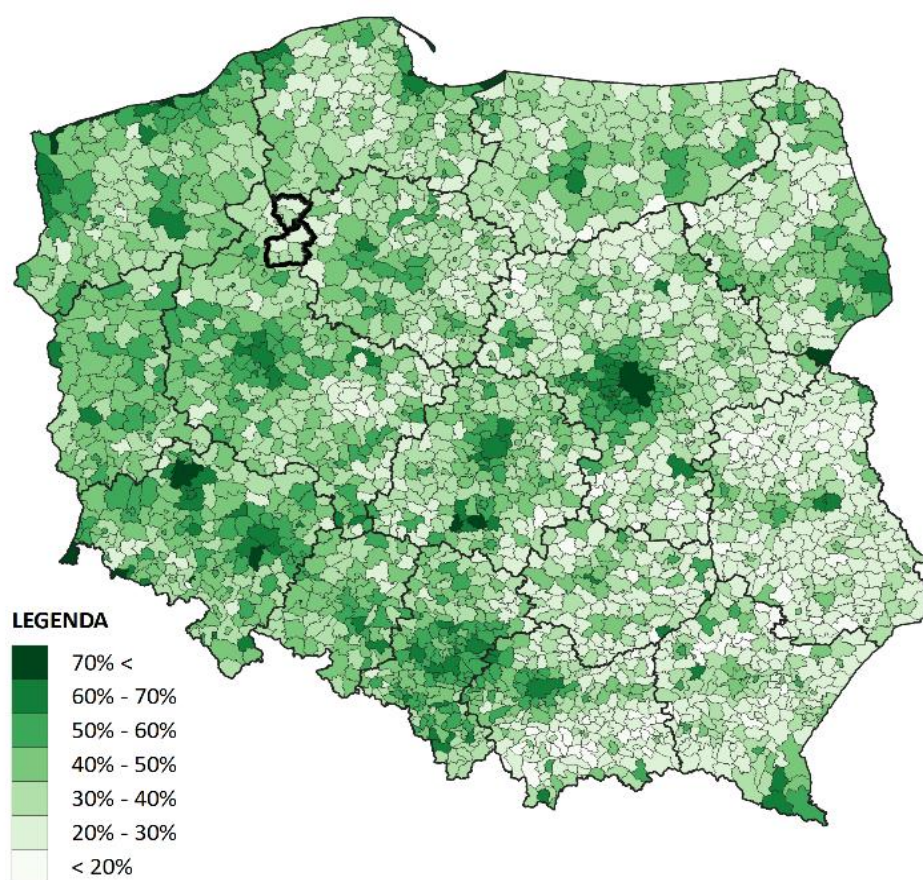
Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	11,79	10,45	10,59	10,28	11,03	10,21	9,37	10,14	10,91	11,09	10,62
Lipka	9,24	11,07	11,29	12,74	11,13	11,17	11,02	10,63	10,20	9,81	10,23
Łobżenica	17,42	18,53	18,21	17,21	18,25	18,22	18,18	17,60	17,90	17,77	17,95
Miasteczko Krajeńskie	6,99	6,82	7,28	7,11	7,58	7,36	7,28	8,30	7,61	7,26	6,93
Wyrzysk	34,60	33,57	32,88	31,67	31,35	32,29	32,94	30,97	30,27	31,06	31,31
Wysoka	12,23	12,30	12,45	12,80	12,29	12,31	12,42	12,75	12,85	12,77	12,55
Zakrzewo	7,73	7,26	7,31	8,18	8,38	8,44	8,79	9,62	10,27	10,24	10,42
Suma w PLN	10 24 2 851	10 35 4 493	11 86 6 830	12 85 0 716	13 97 3 492	15 52 1 508	17 04 3 979	18 62 4 332	20 93 5 757	23 53 4 363	25 78 4 612

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

Dochody własne, mogą być przez gminy przeznaczane na dowolne cele. Ich wielkość jest wskaźnikiem samodzielności finansowej, wskazują na mniejsze uzależnienie od środków z dotacji i subwencji, pochodzących z budżetu państwa. Mogą być także wykorzystywane do oceny możliwości rozwojowej gmin. Wówczas należy analizować je w połączeniu ze wskaźnikami obrazującymi poziom nadwyżki operacyjnej budżetu gminy.

Kartogram na ryc. 36 obrazuje wielkość udziału dochodów własnych w dochodach ogółem budżetów gmin, które dla gmin OP lokują się pomiędzy 20 a 40%.

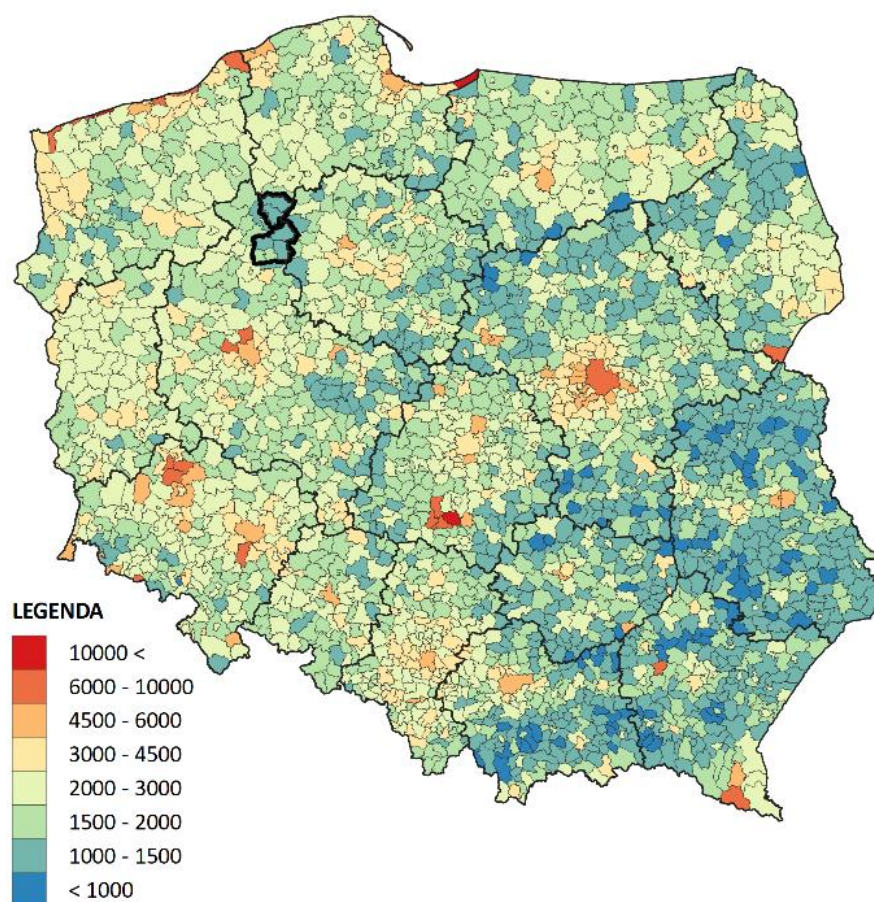
Ryc. 36.   Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w ramach Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie sprawozdań budżetowych za 2019 r.

Warto zatem sięgnąć po kolejny wskaźnik, który zweryfikuje w wartościach kwot nominalnych liczonych na jednego mieszkańca sytuację dochodową gmin obszaru Partnerstwa. Kartogram na ryc. 37 potwierdza niejako informację o niskich wielkościach dochodów własnych, w tym pochodzących z udziału w podatkach dochodowych, dla budżetów gmin OP.

Ryc. 37. Dochody własne przypadające na 1 mieszkańca

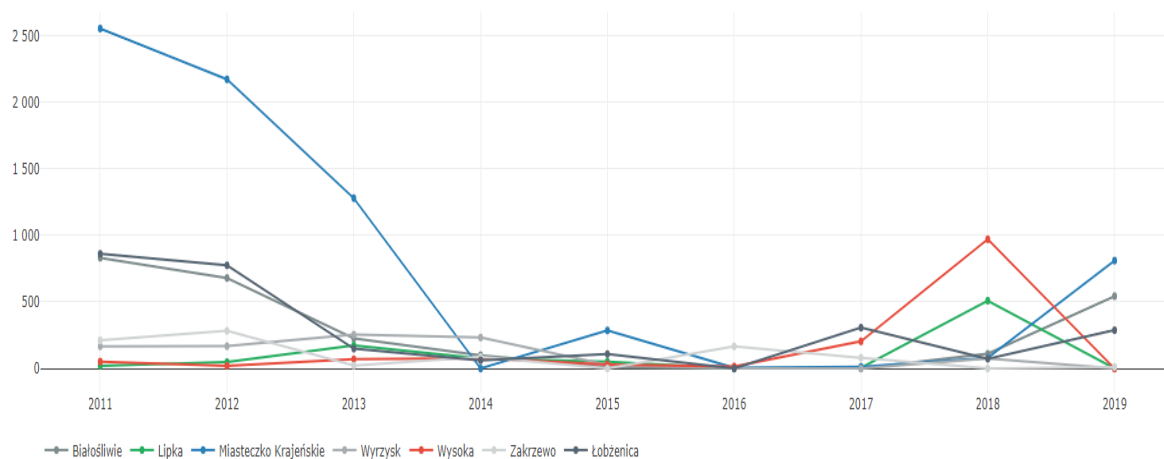
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie sprawozdań budżetowych za 2019 r.

Dla gmin Partnerstwa, które intensywnie wykorzystywały środki pochodzące z dotacji na projekty UE, co pokazują wykresy na poniższym diagramie (ryc. 38), bardzo istotne jest zachowanie równowagi finansowej, umożliwiającej podejmowanie kolejnych działań rozwojowych finansowanych z budżetu gminy.

Kolejnym wskaźnikiem pokazanym na kartogramie (ryc. 39), obrazującym możliwości rozwojowe gminy, tym razem odnoszące się do struktury wydatków budżetu, jest wskaźnik określający udział wydatków majątkowych w całkowitych wydatkach gminy. Za wartość bezpieczną uznaje się poziom, w którym nie przekracza on 25%. W zasadzie dwie gminy Partnerstwa wskaźnik ten przekroczyły, jest to **Białośliwie i Miasteczko Krajeńskie**.

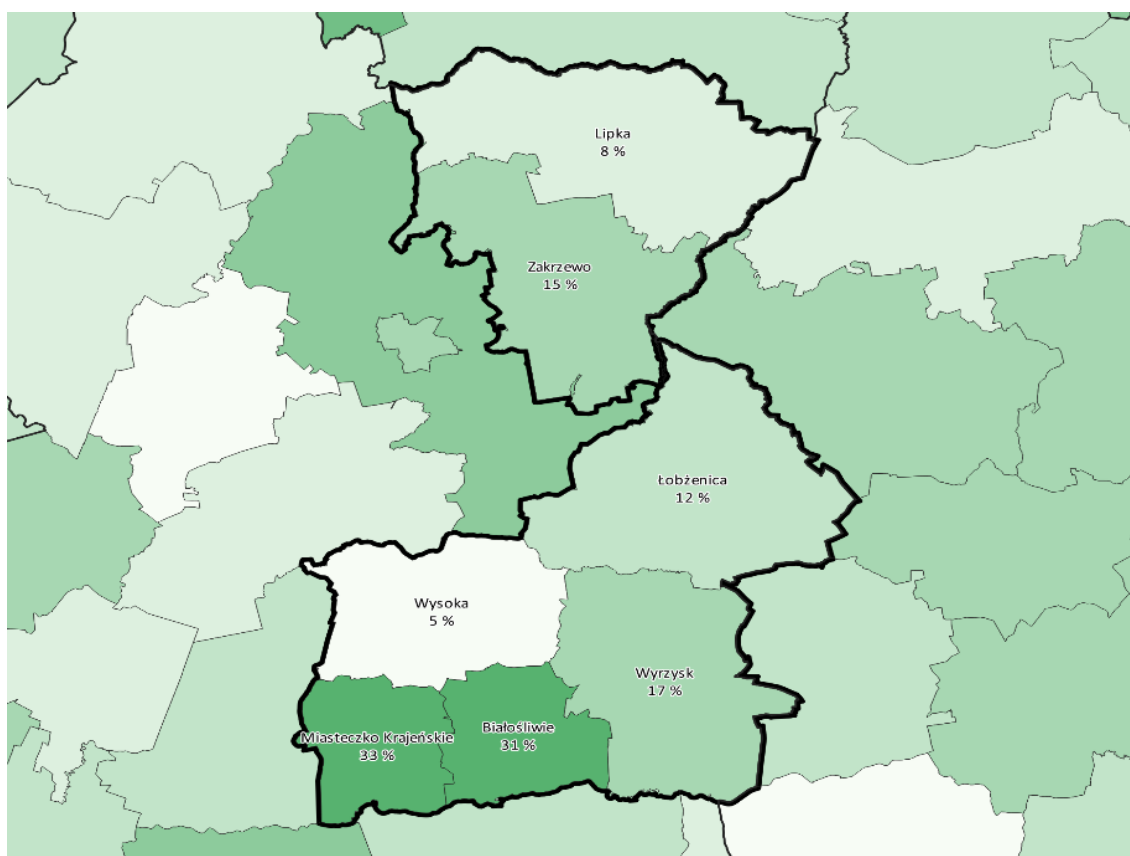

Ryc. 38. Kwota wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

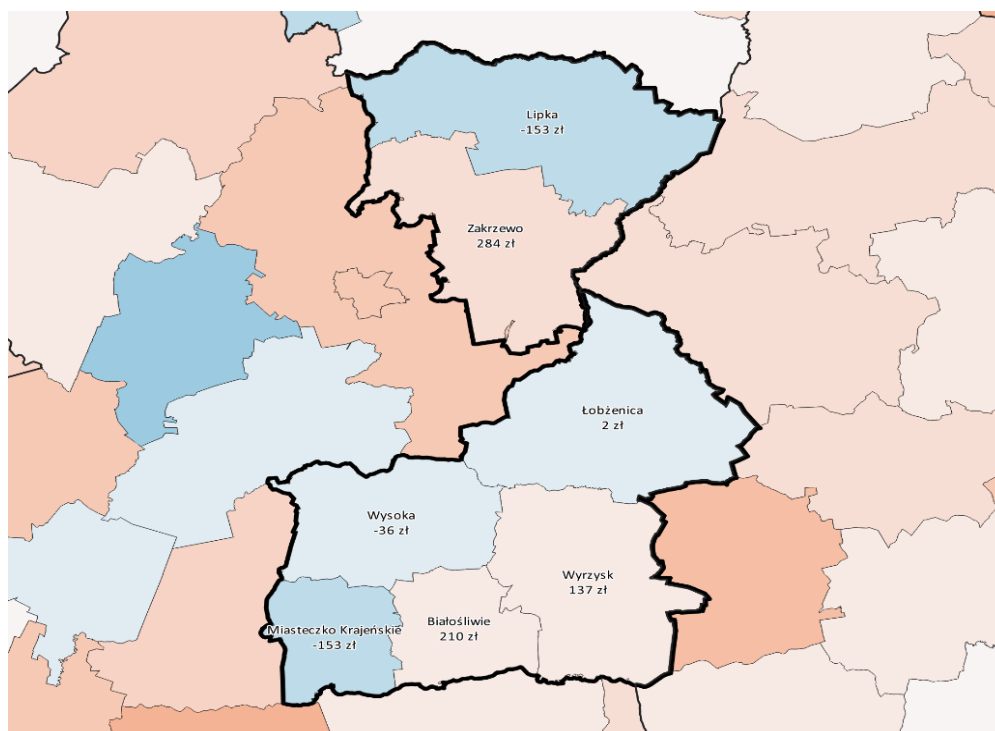
Ryc. 39. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie sprawozdań budżetowych za 2019 r.

Weryfikując powyższe informacje, przywołamy poniżej kartogram (ryc.40) ukazujący wskaźnik wielkość dochodów bieżących w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które pozostają do dyspozycji gminy po spłacie długu oraz zrealizowaniu wydatków bieżących. Wskaźnik ten im jest wyższy, tym więcej środków może być przeznaczone na wydatki majątkowe, które najczęściej utożsamiane są z inwestycjami stymulującymi rozwój gmin. Znacząca ujemna wartość wskaźnika, która w naszym przypadku dotyczy dwóch gmin: **Lipki i Miasteczka Krajeńskiego**, może wskazywać na potencjalną możliwość utraty zdolności do finansowania spłaty aktualnego zadłużenia i wywiązywania się z obligatoryjnych zadań bieżących gminy. Dostrzec powinniśmy również sytuację gminy **Wysoka**, która wskaźnik ten także odnotowuje w przedziale wartości ujemnych, choć zdecydowanie niższych oraz **Łobżenicy**, gdzie wskaźnik jest dodatni, ale oscyluje w bardzo niskich wartościach bliskich zera.

Ryc. 40. Kwota nadwyżki operacyjnej pomniejszona o spłaty długu przypadająca na 1 mieszkańca

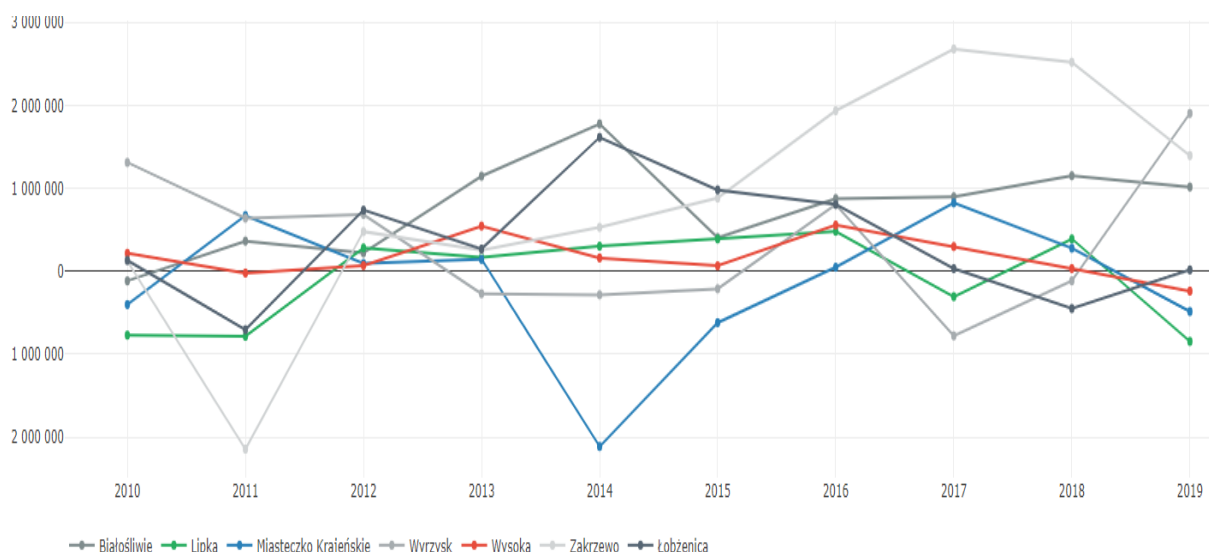

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie sprawozdań budżetowych za 2019 r.

Wynik operacyjny netto budżetów gmin Partnerstwa prezentuje diagram na ryc. 41, możemy na nim sprawdzić prawie dziesięcioletnią historię nadwyżek i deficytów kolejnych rocznych planów finansowych gmin OP.

Ryc. 41. Wynik operacyjny netto budżetu z podziałem na Partnerów

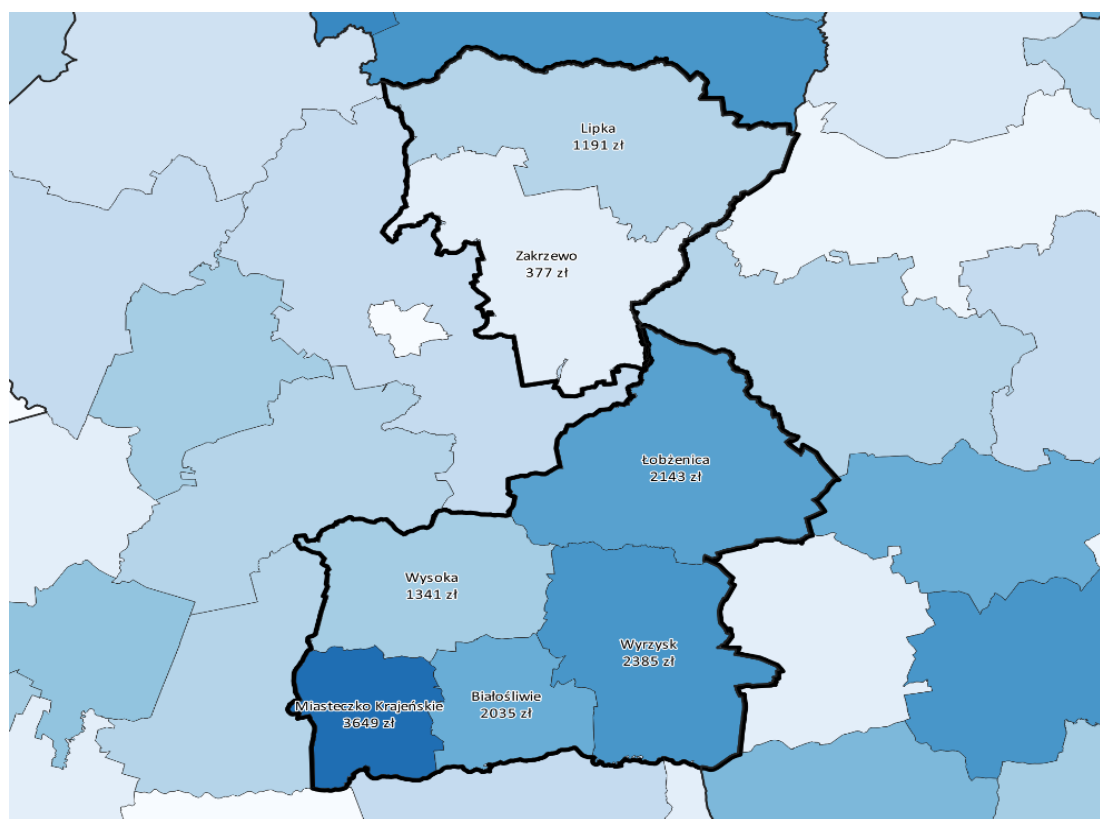

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

Wspomniane i przywołane wcześniej wskaźniki obrazujące sytuację finansową gmin obszaru Partnerstwa byłyby niemal nieczytelne, gdybyśmy nie włączyli do „portretu” informacji o zadłużeniu gmin w przeliczeniu na mieszkańca. Wielkość tego wskaźnika i wielkość nominalna kwot zadłużenia skonfrontowana z możliwością generowania tzw. nadwyżki budżetowej (wyniku operacyjnego netto budżetu) najwięcej nam może powiedzieć nie tylko o możliwości realizacji spłat zaciągniętych kredytów, ale także o możliwości zaciągania nowych zobowiązań, gdyby takowe były konieczne, choćby z uwagi wkład własny nieodzowny w wielu projektach. Spójrzmy zatem na kartogram (ryc.42) obrazujący wskaźnik zobowiązań budżetów gmin, łączną kwotę zadłużenia podzieloną przez liczbę mieszkańców. Kartogram pokazuje, że największy wskaźnik zadłużenia dotyczy gmin: **Miasteczko Krajeńskie, Wyrzysk, Łobżenica i Białosłowie**. Niższy jest dla gmin **Wysoka i Lipka**. Najniższy dla **Zakrzewa**. Oczywiście wartości nominalne zadłużenia inaczej budowałyby tę hierarchię. Inna byłaby także, gdyby zbudować ją wokół wskaźnika liczby lat, które byłyby potrzebne, aby przy generowanej obecnie nadwyżce budżetowej spłacić wszystkie kredyty.

Wydaje się jednak, że spojrzenie na możliwości rozwoju gminy i jego finansowania z perspektywy wskaźnika „na 1 mieszkańca” pokazuje, jak cenny jest każdy mieszkaniec, a szczególnie ten przysparzający wpływów do budżetu gminy i regularnie płacący za realizowane usługi komunalne.

Ryc. 42. Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie sprawozdań budżetowych za 2019 r.

Trudno pokazywać finanse Partnerstwa, które w rzeczywistości nie są wspólnymi środkami, tylko środkami poszczególnych gmin. Tym bardziej, że autonomia finansowa polskich samorządów, choć poddana kontroli zewnętrznej, jest znaczna. Wspólne działania i wspólne ich finansowanie jest już wieloletnią praktyką samorządów, ale budowanie wspólnych strategii, spoglądanie poza granice obszaru gminy, odnajdywanie wspólnych problemów i celów oraz gotowość do finansowania tak rozumianych działań jest jeszcze w konflikcie z postrzeganiem gminy, jako organizmu samowystarczalnego.

Może zatem na koniec tego podrozdziału jeszcze tabelaryczne zestawienie (tab.19), swoisty bilans działań rozwojowych całego Partnerstwa, tu rozumianych jako wydatki majątkowe, z wyodrębnieniem tych, które były dofinansowane ze środków Unii Europejskiej na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat.

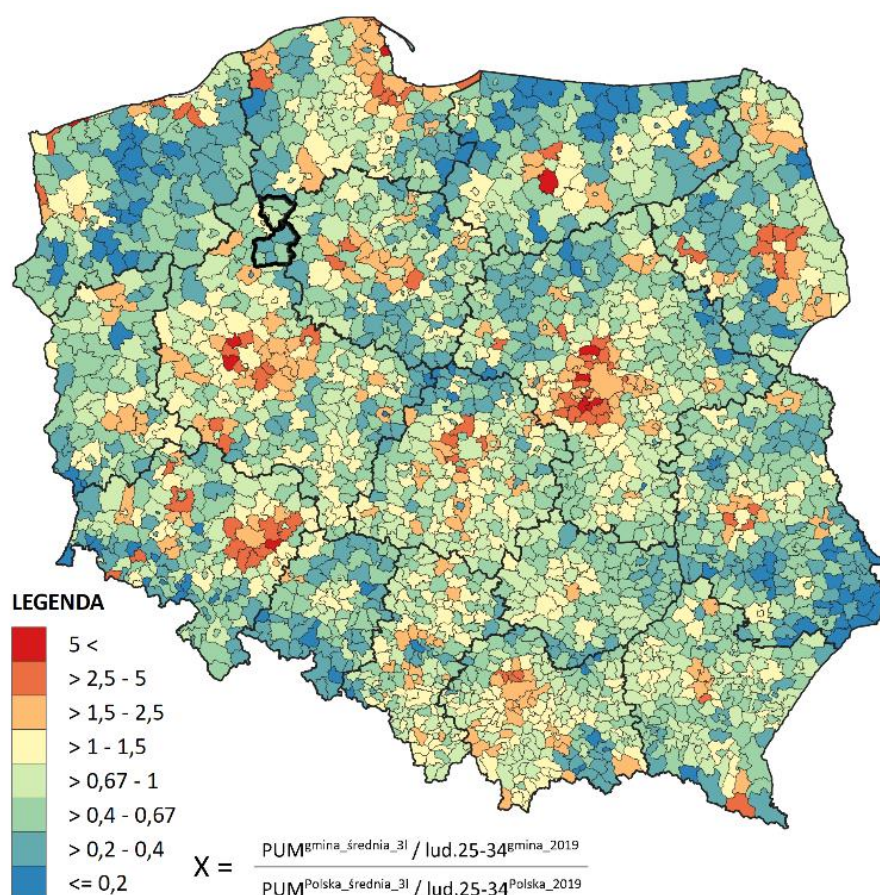
Tabela 19. Struktura finansowania działań rozwojowych Partnerstwa

Wskaźnik	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wydatki majątkowe ogółem	32 386 087,61	40 661 065,07	40 449 806,01	20 640 035,92	17 622 291,18	13 780 013,09	13 449 733,24	20 173 448,44	30 896 600,15	42 758 782,68
Liczba mieszkańców	49 919	49 828	49 700	49 605	49 446	49 286	49 202	49 012	48 747	48 374
Wydatki majątkowe na projekty dof. z UE		24 849 120,84	22 168 427,02	11 889 177,39	5 733 899,87	2 895 448,95	938 966	4 772 234,28	11 794 543,53	7 989 214,83
Kwota wydatków majątkowych na projekty dof. z UE na 1 mieszkańca		670,94	591,99	310,35	90,02	73,23	26,72	86,9	259,58	236,03
Udział wydatków majątkowych na projekty dof. z UE w wydatkach majątkowych ogółem		49,56	54,36	50,26	25,58	23	7,11	16,53	31,36	15,59

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

Wydatki majątkowe ogółem, poniesione przez wszystkie samorządy obszaru Partnerstwa począwszy od 2010 roku przekroczyły kwotę 272 milionów złotych. W znacznej części finansowane były środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej. Pozwoliły one podnieść standardy edukacyjne, komunikacyjne, zmodernizować i wybudować infrastrukturę komunalną, instalacje i urządzenia służące ochronie przyrody. Kolejne lata niosą jednak nowe wyzwania i społeczne oczekiwania. Z jakiego miejsca rozpoczyna się wspólna praca nad przyszłością obszaru Partnerstwa pokazuje, może subiektywnie i niesprawiedliwie, kartogram zamieszczony poniżej (ryc.43), w którym główny wskaźnik łączy zmiany demograficzne z zakresem realizowanych na obszarze inwestycji mieszkaniowych.

Ryc. 43. Wskaźnik atrakcyjności miejsca zamieszkania na terenie Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS-BDL

2.2.4. Rynek pracy, potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Dostępność zasobów dla prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczej, to odpowiedzi na pytania o dostępność wykwalifikowanej siły roboczej, skalę występującego bezrobocia, aktywność ekonomiczną mieszkańców.

To także odpowiedzi na pytania o przestrzeń i infrastrukturę przygotowaną do prowadzenia działalności produkcyjnej i usługowej, charakter i strukturę lokalnej gospodarki, powiązania gospodarcze i komunikacyjne pomiędzy ośrodkami obszaru. Na część z tych pytań, tę dotyczącą rynku pracy, odpowiedzi pojawiły się w poprzednim podrozdziale.

Rozpocznijmy jednak od portretu obszaru Partnerstwa złożonego z danych o aktywności i wpływach podatkowych zagregowanych w tabeli poniżej (tab.20).

Tabela 20. Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców Partnerstwa

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów gosp. nowozarejestr. w REGON	293	349	300	260	364	336	300	299	281	394	383
Podmioty gosp. w rej. REGON	2 509	2 676	2 667	2 713	2 856	2 931	2 923	2 946	2 947	3 098	3 277
L. podmiotów gospod. Wyrejestrow. z REGON	253	179	319	214	220	242	303	272	260	227	183
Dochody budżetu gmin z tyt. udziału w PIT w mln PLN	10,2	10,3	11,9	12,9	14,0	15,5	17,0	18,6	20,9	23,5	25,8
Dochody budżetu gminy z tyt. PN w mln PLN	10,5	10,5	10,6	12,0	12,3	12,4	12,5	13,2	14,1	14,6	16,6
Dochody budżetu gminy z tyt. CIT w tys. PLN	385,9	436,1	420,9	348,3	291,4	143,1	413,7	556,8	454,3	795,2	846,6

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

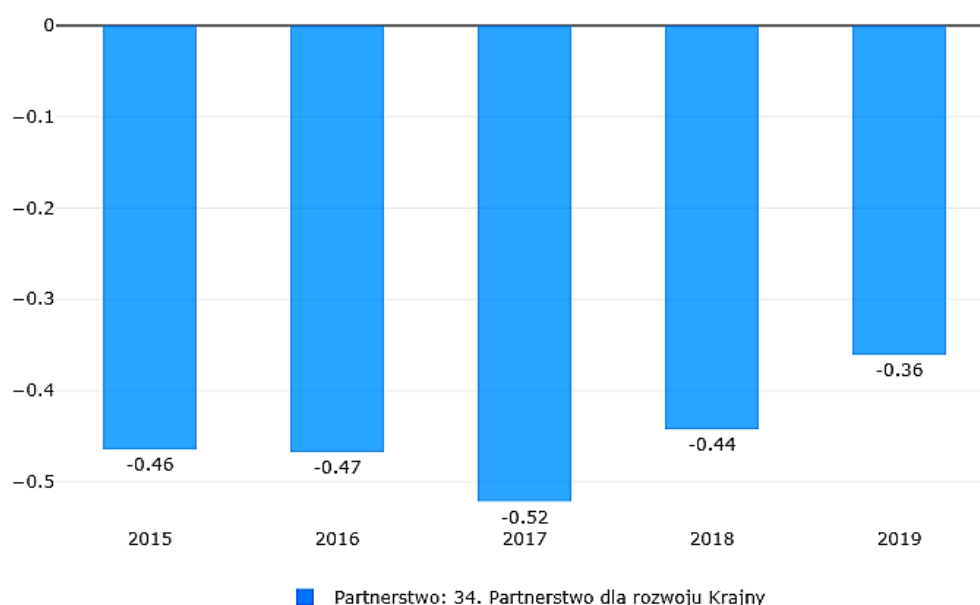
Dane eksponowane w tabeli dotyczą wszystkich gmin obszaru Partnerstwa i ukazują stały wzrost, który podąża za trendami polskiej gospodarki w tym okresie. Nie widać na nim nawet skutków spowolnienia gospodarczego z lat 2009-2011. Wydaje się, że w te trendy wpisuje się także zawsze chimeryczny i nieprzewidywalny udział w podatku CIT. Obszar rozwija się prężnie, aktywność ekonomiczna mieszkańców i podmiotów gospodarczych rośnie, przybywa nowych obiektów, które zwiększają przychody z podatku od nieruchomości.

Niestety już porównanie pierwszej informacji nakazuje nam zweryfikowanie naszego optymizmu. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach porównywalnych jest większa, a jej wzrost w gminach obszaru Partnerstwa, jak to widać na diagramie z wykresem słupkowym zamieszczonym poniżej (ryc.44) nie niweluje znacznie tej różnicy.

Podobnie jest z danymi dotyczącymi wzrostu podatków. Rosną, ale wolniej niż w grupie gmin porównawczych, a jeśli dynamika wzrostu jest okresowo większa, to nie dorównuje do poziomu średniej dla innych gmin.

Ryc. 44. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców

1.1.1 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie MRL

Przyjrzyjmy się zatem kolejnemu tabelarycznemu zestawieniu danych (tab.21), które w części pierwszej, czterech pierwszych wersach, przywołuje dane dotyczące powierzchni obiektów wybudowanych w latach 2009 – 2019 na terenie obszaru Partnerstwa.

Pierwszy z wersów przywołuje roczne powierzchnie, o które zwiększała się zabudowa **budynków gospodarstw rolnych**. Warto zwrócić tu uwagę na rok 2013, kiedy przybyła najmniejsza pula: **3 359 m²** – powierzchni tych obiektów oraz na rok 2016, kiedy powierzchnia budynków gospodarstw rolnych wzrosła o powierzchnie największą: **28 451 m²**. Kolejne wersy przywołują wzrost powierzchni budynków przemysłowych, który miał swój dobry okres inwestycyjny w latach 2010 – 2014, kiedy łącznie przybyło: **19 414 m²** powierzchni tych budynków i pozostałe 5 lat, do roku 2019 – kiedy ta powierzchnia zwiększyła się o **655 m²**.

Kolejne 4 wersy zestawienia, to dane demograficzne, które pokazują znaną nam już powolną, ale systematyczną tendencję zmniejszania się liczby osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Brak zastępowalności pokoleniowej osób na rynku pracy, czy zwiększającą się liczbę mieszkańców w wieku powyżej 60 roku życia. W kwestiach demograficznych jednak obszar Partnerstwa ma pewną przewagę nad obszarami innych porównawczych gmin. Procesy demograficzne, które rozpoczęły się w OP w innych gminach są już bardziej zaawansowane ze swoją destrukcyjną siłą.

Tabela 21. Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Partnerstwa

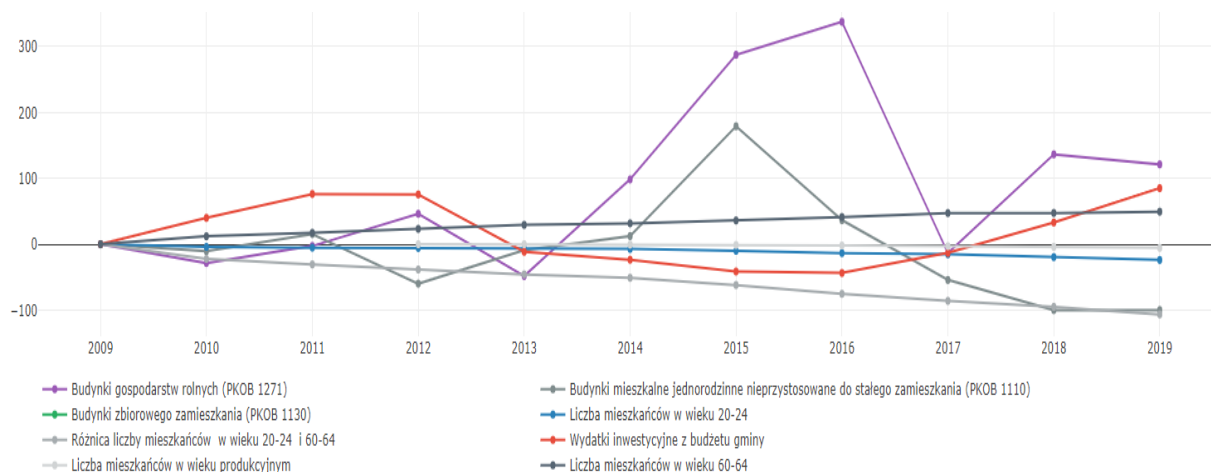
Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Budynki gosp. rolnych	6 501	4 642	6 325	9 502	3 359	12 894	25 195	28 451	5 624	15 366	14 380
Budynki handlowo-usługowe	0	194	796	2 002	372	1 749	645	0	723	362	1 946
Budynki przemysłowe	58	3 021	269	5 500	6 020	4 604	460	18	68	109	0
Budynki zbiorowego zamieszkania	0	1 938	0	0	0	93	0	0	0	0	0
L. mieszkańców w wieku 20-24	4 332	4 154	4 104	4 083	4 071	4 019	3 898	3 745	3 666	3 483	3 295
Różnica l. mieszkańców w wieku 20-24 i 60-64	2 036	1 583	1 411	1 253	1 102	997	774	502	284	99	-134
Wydatki inwest. z budżetu gminy w mln PLN	23,0	32,2	40,6	40,4	20,3	17,6	13,3	13,0	20,0	30,6	42,7
L.mieszkańców w wieku produkcyjnym	31 686	31 925	31 872	31 876	31 837	31 684	31 490	31 241	30 917	30 563	30 080
L.mieszkańców w wieku 60-64	2 296	2 571	2 693	2 830	2 969	3 022	3 124	3 243	3 382	3 384	3429

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

Nie jest przypadkiem, że w gminach obszaru Partnerstwa najczęściej buduje się budynki gospodarstw rolnych, a ich powierzchnia wzrasta od kilku do ponad 28 tysięcy metrów kwadratowych rocznie. Obszar Partnerstwa to obszar z dominującą funkcją rolniczą. Inną jego cechą szczególną jest struktura zabudowy mieszkaniowej, w której budynki mieszkalne wielorodzinne nie dominują w przestrzeni Partnerstwa. Podobnie nie podejmuje się prób ich budowy, tylko w roku 2010 oddano wybudowano obiekt o powierzchni 1.938 m². Obiekty przemysłowe miały swój czas powstawania, lata 2010 -2014 i boom ten nie znalazł swej kontynuacji w latach następnych. Widać to dobrze na poniższym diagramie (ryc. 45) ukazującym dynamikę powstawania obiektów.

Adekwatną do dynamiki wzrostu powierzchni budynków jest dynamika wzrostu wpływów z podatku od nieruchomości, który trafia do budżetów gmin. Na jego dynamikę wpływ mają również coroczne uchwały rad gmin, określające stawki podatkowe. Tu strategie gmin są różne.

Ryc. 45. Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Partnerstwa – ujęcie dynamiczne

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

Porównując jednak wskaźnik wielkości dochodów budżetów gmin z tytułu podatku od nieruchomości przeliczony na 1 mieszkańca, dla obszaru Partnerstwa z takim samym wskaźnikiem uśrednionym dla innych gmin porównawczych bez trudu dostrzeżemy, że dochody w Partnerstwie są widocznie niższe niż w innych gminach. Trudno też znaleźć w tabeli przywołującej strukturę dochodów od nieruchomości dla poszczególnych gmin (tabela 22) stałe trendy, czy cele, które realizują gminy prowadząc politykę podatkową.

Tabela 22. Struktura wpływów z podatku od nieruchomości w Partnerstwie

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	10,73%	10,75%	10,70%	13,51%	12,03%	11,44%	12,38%	11,17%	11,19%	11,40%	11,59%
Lipka	17,61%	12,50%	12,07%	11,05%	11,35%	11,92%	12,10%	11,25%	10,02%	10,94%	10,01%
Miasteczko Krajeńskie	6,14%	6,75%	6,66%	6,38%	6,62%	7,20%	7,00%	6,78%	6,68%	6,81%	8,94%
Wyrzysk	28,25%	32,40%	31,17%	28,73%	30,13%	29,00%	27,52%	30,31%	28,52%	28,37%	29,92%
Wysoka	12,28%	11,79%	12,17%	11,45%	12,32%	14,09%	14,50%	13,43%	14,07%	14,10%	13,94%
Zakrzewo	11,39%	12,95%	14,04%	15,46%	14,45%	13,11%	12,44%	13,06%	16,03%	15,51%	13,92%
Łobżenica	13,60%	12,85%	13,20%	13,43%	13,11%	13,25%	14,05%	14,02%	13,50%	12,87%	11,68%
Suma w PLN	10 599 482,92	10 579 503,18	10 672 200,01	11 952 941,97	12 338 886,54	12 427 302,82	12 518 683,50	13 248 764,58	14 064 698,56	14 588 595,85	16 582 257,05

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

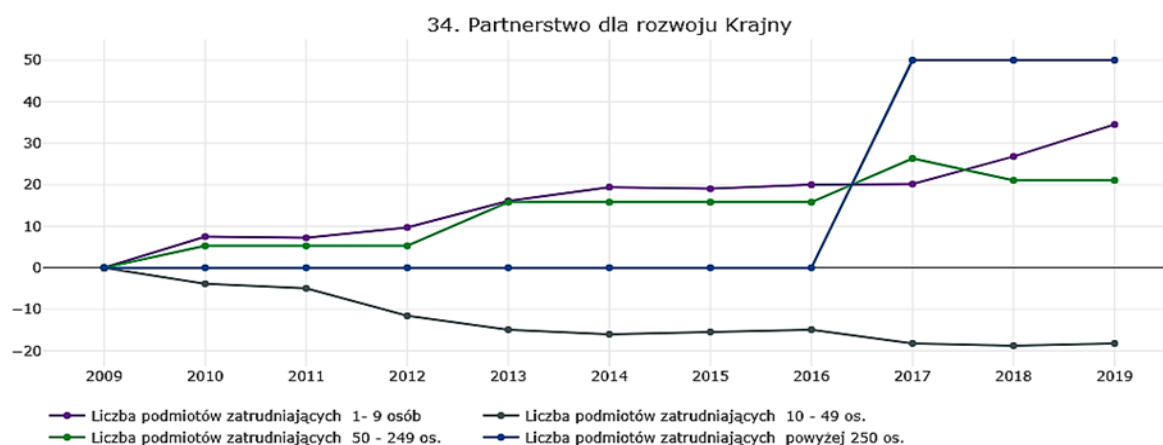
Na koniec jeszcze jedna w tym podrozdziale tabela nr 23 i wykres (ryc.46) z dominującym przekazem. Jediną grupą podmiotów gospodarczych, która w latach 2009 – 2019 zmniejszyła swą liczbę o 33 podmioty była grupa przedsiębiorstw zatrudniających do 10 do 49 osób.

Tabela 23. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w Partnerstwie

Liczba podmiotów	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Dynamika
1- 9 osób	2 307	2 480	2 473	2 531	2 678	2 755	2 746	2 768	2 772	2 925	3 103	34%
10 - 49 os.	181	174	172	160	154	152	153	154	148	147	148	-18%
50 - 249 os.	19	20	20	20	22	22	22	22	24	23	23	21%
pow. 250 os.	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	50%

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

Ryc. 46. Struktura podmiotów wg liczby zatrudnionych pracowników

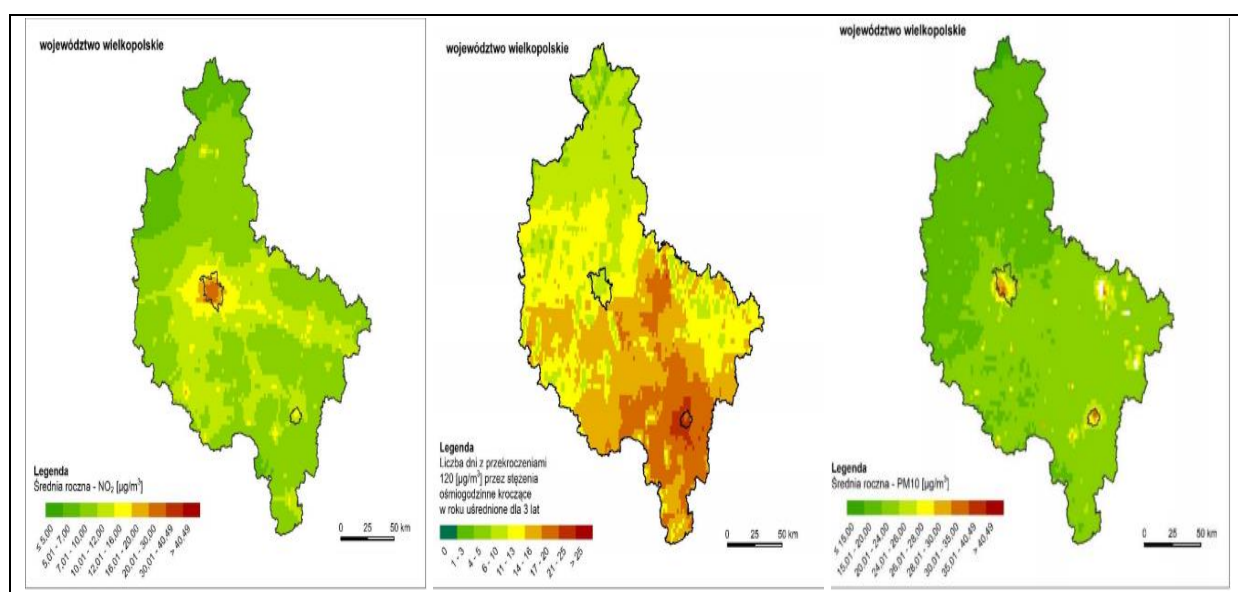

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

2.2.5. Stan i jakość środowiska na obszarze Partnerstwa oraz zagospodarowanie przestrzenne

Stan i jakość środowiska wskazują nam kluczowe problemy występujące lokalnie i na obszarze całego Partnerstwa, a związane ze zmianami klimatu, zanieczyszczeniem powietrza, gospodarką odpadami, czy też rosnącym zużyciem energii. Przy czy z zebranych podczas warsztatów informacji, problemem są lokalne źródła zanieczyszczeń, niska emisja i brak świadomości o wadze tego problemu. Poziom stężenie dwutlenku azotu, ozonu, pyłu PM10 obszaru na tle województwa wielkopolskiego wskazuje ryc. 47 potwierdza, iż jakość powietrza jest atutem dla obszaru Partnerstwa. Sposób gospodarowania zasobami środowiska na terenie Partnerstwa przedstawia tabela 24. Z analizy danych wynika, iż wartości nominalne rosną na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Ryc. 47. Jakość powietrza za rok 2019

Źródło: RWMŚ w Poznaniu GIOŚ

Tabela 24. Sposób gospodarowania zasobami środowiska na terenie Partnerstwa

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem	8 919,7	8 706,6	8 861,6	8 954,8	9 083	9 048,2	7 721,7	20 086,8	19 703,7	20 076,6	20 010,5
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku	773	721	711	764	900	920	1 010	1 081	1 204	1 171	1 130
Ścieki oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	204	222	205	290	364	354	400	438	469	505	498
Ilość zmieszanych odpadów z gospodarstw domowych zebranych w ciągu roku	5 616,86	6 569,23	6 585,01	6 711,32	7 633,08	9 028,93	9 479,28	10 364,42	10 848,91	10 959,28	9 850,77
Ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku	7 342,19	8 284,7	8 442,78	8 356,13	9 259,86	10 565,79	10 827,99	11 626,57	12 059,54	12 181,84	10 956,32
Odpady wytworzone w ciągu roku (z wyłączeniem komunalnych)	b/d	33,6	65	54,4	52,4	55,3	66,1	48,2	50,6	36,7	16,7

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

Pomiędzy rokiem 2009 a 2019 o ok. 25% wzrosła powierzchnia Partnerstwa objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (tabela 25), przy czym główna część wzrostu przypadła na rok 2010, gdy gmina **Wysoka** objęta planami prawie 4.200 dodatkowych hektarów swojej powierzchni. W przypadku pozostałych gmin dynamika była mniej spektakularna. Warto zauważyć, iż **Miasteczko Krajeńskie** nie posiada miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla żadnej z działek.

Tabela 25. Stosowanie instrumentów planowania przestrzeni na terenie Partnerstwa

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Powierzchnia Partnerstwa objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (w ha)	20 377	24 606	24 592	24 602	24 670	25 171	25 431	25 431	25 811	25 811	25 845
Liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	56	59	59	60	62	64	86	67	70	71	82
Liczba mieszkań oddanych do użytku	44	60	53	72	46	62	80	77	74	86	76
Liczba decyzji o warunkach zabudowy ogółem	228	280	305	304	301	281	322	299	295	226	271

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

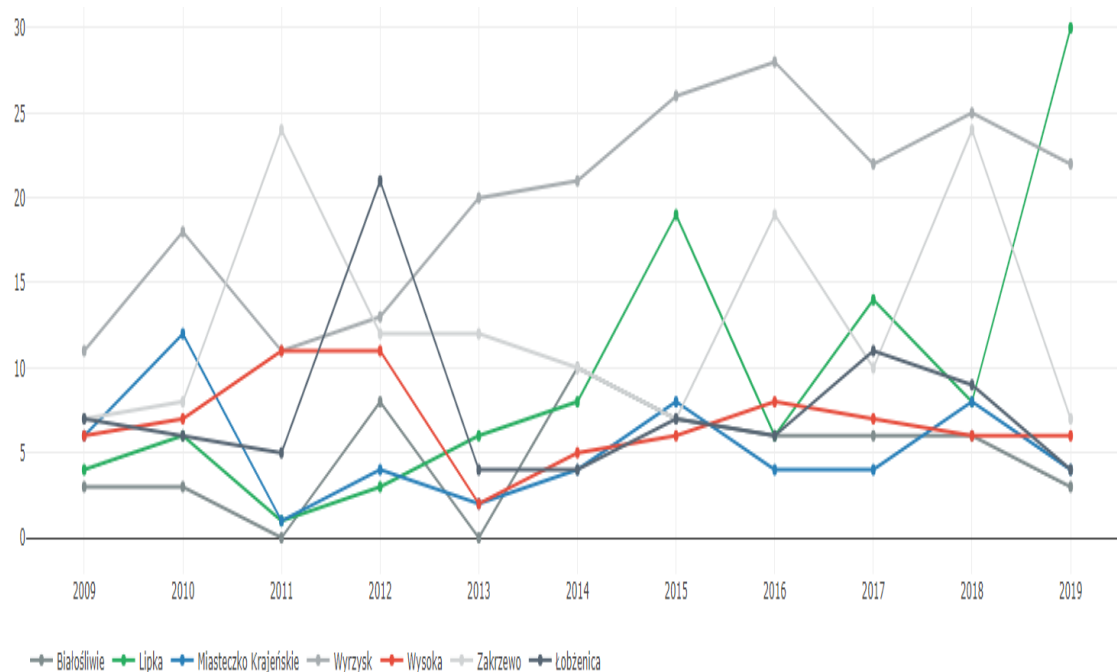
Tabela 26 i 27 oraz ryc. 48 pokazują w jaki sposób prowadzona jest polityka przestrzenna w poszczególnych gminach Partnerstwa. Warto zauważyć, iż w trakcie prac warsztatowych, w ocenie interesariuszy dostępność mieszkań i polityka przestrzenna została wskazana jako obszar problemowy, wpływający na konkurencyjność obszaru Partnerstwa.

Tabela 26. Liczba decyzji o warunkach zabudowy ogółem

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	18	15	25	38	36	29	25	11	5	14	20
Lipka	61	76	84	78	64	75	62	64	75	47	48
Miasteczko Krajeńskie	16	23	26	25	33	29	48	45	41	38	46
Wyrzysk	49	57	60	71	73	46	54	67	64	56	64
Wysoka	37	34	36	33	27	31	40	43	41	22	37
Zakrzewo	47	75	74	59	68	71	93	69	69	49	56
Łobżenica ²²	98	87	93	97	102	75	83	92	95	107	69

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

Ryc. 48. Liczba mieszkań oddanych do użytku w latach 2009-2019

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

²² Dane Urzędu Miejskiego Gminy Łobżenica

Tabela 27. Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (w ha)

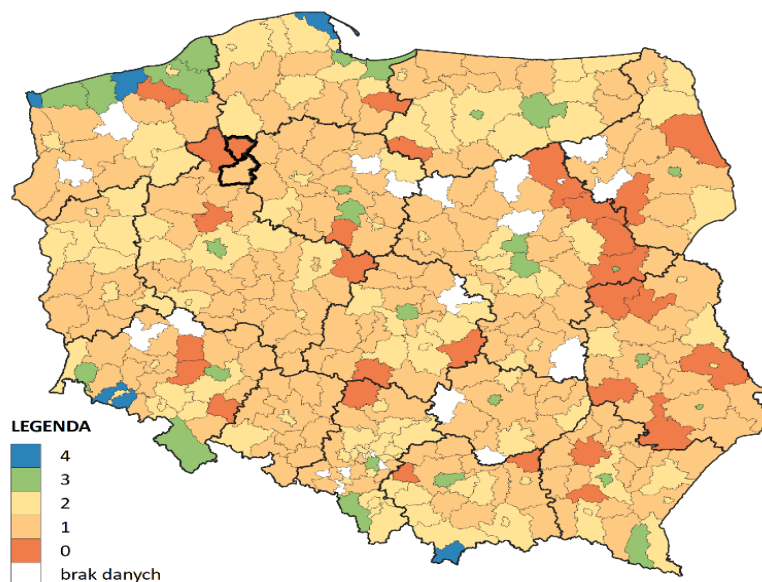
Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Białośliwie	43	43	39	39	39	362	362	362	362	362	362
Lipka	68	68	58	58	58	76	76	76	76	76	76
Miasteczko Krajeńskie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wyrzysk	622	622	622	632	700	860	1120	1120	1500	1500	1512
Wysoka	526	4715	4715	4715	4715	4715	4715	4715	4715	4715	4737
Zakrzewo	50	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
Łobżenica	19 068	19 068	19 068	19 068	19 068	19 068	19 068	19 068	19 068	19 068	19 068

Źródło: opracowanie na podstawie MRL

2.2.6. Turystyka na obszarze Partnerstwa

Obszar Partnerstwa aspiruje do bycia regionem pełniącym funkcje turystyczne.

Ryc. 49. Pozycja powiatów wg syntet. wskaźnika rozwoju fun. turystycznej (2019)²³

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych BDL GUS oraz metodyki A. Szromka

²³ Wskaźnik ma charakter syntetyczny i powstaje w oparciu o 4 wskaźniki składowe: dwa wskaźniki intensywności ruchu turystycznego (wskaźnik Baretje’a — Deferta

W tym momencie pozycja gmin OP w rankingu rozwoju funkcji turystycznych jest na niskim poziomie, czego przyczyną jest z pewnością brak zintegrowanej promocji regionu i oferty turystycznej wynikającej z faktu, iż Partnerstwo jest bardzo młodą inicjatywą. Powyższy kartogram (ryc. 49) przedstawia pozycję w rozwoju funkcji turystycznej (PRFT) w powiatach w roku 2019 w formie oceny od 0 do 4, gdzie 0 oznacza bardzo niską, zaś 4 to bardzo wysoką pozycję.

Dalsza analiza wskazuje, iż baza hotelowa na terenie partnerstw nie jest rozwinięta. Poza obszarem wiejskim Gminy Wyrzysk nie ma żadnych obiektów hotelowych. Liczba innych obiektów na terenie Partnerstwa również nie wskazuje, aby na obecny moment mogło to być postrzegane jako silny zasób. Szczegóły znajdują się w tabeli 28 i 29. Także infrastruktura, przywołująca obiekty noclegowe sezonowe nie dedykowane wyłącznie turystyce, jest nieliczna i zlokalizowana w obszarze 3 gmin.

Tabela 28. Miejsca noclegowe na terenie Partnerstwa (rok 2019)

Gmina	Obiekty ogółem				hotele				obiekty noclegowe krótkotrwałego zakwaterowania			
	obiekty noclegowe	całoroczne	miejsca noclegowe ogółem	miejsca noclegowe całoroczne	obiekty ogółem	obiekty całoroczne	miejsca noclegowe ogółem	miejsca noclegowe całoroczne	obiekty ogółem	obiekty całoroczne	miejsca noclegowe ogółem	miejsca noclegowe całoroczne
Łobżenica	4		106						4		106	
Wyrzysk - miasto	1	1	57	57					1	1	57	57
Wyrzysk - obszar wiejski	2	2	44	44	1	1	32	32	1	1	12	12
Lipka	1	1	12	12					1	1	12	12
Zakrzewo	2	1	170	20					2	1	170	20

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych BDL GUS

---

informujący o liczbie miejsc noclegowych w danym roku przypadających na 100 mieszkańców oraz wskaźnik gęstości bazy noclegowej informujący o liczbie miejsc noclegowych przypadających na 1 km² powierzchni) oraz dwa wskaźniki zagospodarowania turystycznego (wskaźnik Schneidera informujący o liczbie turystów przypadających na 100 mieszkańców oraz wskaźnik Deferta, informujący o liczbie turystów przypadających na 1 km² powierzchni)

Tabela 29. Inna infrastruktura noclegowa na terenie Partnerstwa (rok 2019)

Gmina	ośrodki kolonijne i szkoleniowo-wypoczynkowe				zespoły domków turystycznych		pola biwakowe		kwatery agroturystyczne	
	obiekty kolonijne	miejsca noclegowe	obiekty szkoleniowo-wypoczynkowe	miejsca noclegowe	obiekty	miejsca noclegowe	obiekty	obiekty całoroczne	miejsca noclegowe	miejsca noclegowe całoroczne
Łobżenica obszar wiejski	1	30	2	16	1	60				
Wyrzysk - miasto							1	1	57	57
Wyrzysk obszar wiejski							1	1	12	12
Lipka							1	1	12	12

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych BDL GUS

3. Analiza potencjałów, barier i potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

3.1. Potencjał obszaru partnerstwa

Potencjały obszaru Partnerstwa to przede wszystkim posiadane zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynieść korzyści bezpośrednie (dochody) lub pośrednie poprzez wytworzenie wartości dodanej dla mieszkańców i interesariuszy partnerstwa.

3.1.1. Produkty i zasoby Partnerstwa

Na potrzeby niniejszej diagnozy przeprowadzono warsztaty on-line w celu identyfikacji kluczowych zasobów i produktów oraz determinantów rozwoju Partnerstwa. Odbłyły się one w dwóch cyklach, gdzie w każdym udział wzięło kilkunastu interesariuszy i lokalnych liderów – przedstawicieli wszystkich sektorów z obszaru całego Partnerstwa. W ich wyników zidentyfikowano kilkanaście produktów i zasobów występujących na terenie Partnerstwa. W kolejnym etapie produkty i zasoby zostały zweryfikowane przez Grupę Roboczą. W trakcie kolejnych prac warsztatowych z Grupą Roboczą zdecydowano, które produkty są kluczowe na terenie Partnerstwa. Decyzja ta wynikała z oceny produktów pod kątem dwóch zmiennych: wartości produktu dla całego Partnerstwa oraz jego potencjału i perspektywy dalszego rozwoju. Wyniki tej oceny wskazują, iż kluczowymi produktami na terenie Partnerstwa, które mają największy potencjał są: Wyrzyska Kolejka Wąskotorowa wraz z kompleksową ofertą turystyczną, gastronomiczną i kulturową, Produkty krajeńskie (lokalnych artystów, rolników), Festiwal Krajeński, , Festiwal Talentów i Pasji Krajny, Bazylika Górka Klasztorna wraz z innymi obiekty sakralne, zakład Dolina Noteci w Polanowie oraz oferta dla seniorów (Kluby, rehabilitacja, dietetyka, zajęcia artystyczne i kulturowe, w tym przeglądy chórów) i oferta sportowa (np. biegi, nordic walking, piłka nożna, morsowanie). Szczegóły identyfikacji najistotniejszych produktów wpływających na rozwój Partnerstwa przedstawia poniższa tabela 30.

Tabela 30. Matryca kluczowych produktów na terenie Partnerstwa

Nazwa produktu	Wartość dodana dla całego partnerstwa (w skali 0 do 10)	Potencjał i perspektywy rozwoju produktu dla całego partnerstwa (w skali od 0 do 10)
Miody Krajeńskie	3	3
Wyrzyska Kolejka Wąskotorowa wraz z kompleksową ofertą tur., gastr., kult.	7	10
Bazylika Górka Klasztorna plus inne obiekty sakralne	5	8
Produkty Krajeńskie - Wyroby lokalnych artystów	3	9
Produkty Krajeńskie -Produkty lokalnych rolników	3	8
Szpital plus oferta usług medycznych i rehabilitacyjnych oraz sanatoryjna	4	7
Zespół Szkół w Łobżenicy	3	6
Stadniny koni wraz ze szkółkami i imprezami towarzyszącymi, zawodami	2	6
Festiwal Krajeński, Wysocki Festiwal Rękodzielnictwa i Smaku	2	9
Oferta sportowa (biegi, nordwalking, piłka nożna, kajaki, morsowanie)	3	8
Oferta dla seniorów (Kluby, rehabilitacja, dietetyka, zajęcia art., kult. przegląd chórów)	4	8
Chóry na terenie Krajny np. Chór Wyrzyski - Pan Jańczak	5	4
Zespół Mandolinowy - Pan Gortat	2	5
Festiwal Talentów i Pasji Krajny	0	8
Oferta turystyczna Krajny np.. Zabytki	3	6
Zakład Dolina Noteci w Polanowie	5	8

Źródło: opracowanie ZMP

Zidentyfikowane kluczowe produkty i zasoby na terenie Partnerstwa zostały poddane ocenie interesariuszom w formie ankiety on-line. Jednoznacznie wskazują

oni, iż 3 kluczowe produkty to Produkty Krajeńskie (miody i wyroby lokalnych rolników), Wyrzyska Kolejka Wąskotorowa wraz z kompleksową ofertą turystyczną, gastronomiczną i kulturową oraz Bazylika Górka Klasztorna wraz z innymi obiektami sakralnymi. Wpisują się one w kluczowe zasoby Partnerstwa, którymi zgodnie z ankietą on-line są zasoby przyrodnicze, turystyczne i infrastruktura kajakowa, ludzie wraz z ich talentami i kompetencjami oraz zasoby kulturowe (tradycja, dawne rzemiosła i historia). Szczegółowe wyniki ankiet przedstawiają ryc. 50 i 51.

Ryc. 50. Kluczowe produkty na terenie Partnerstwa dla Rozwoju Krajny

Źródło: Menimeter.com

Ryc. 51. Kluczowe zasoby Partnerstwa dla Rozwoju Krajny

Źródło: Menimeter.com

3.1.2. Podsumowanie

Identyfikacja najistotniejszych produktów potwierdza zdefiniowane wcześniej funkcje jakie pełni Partnerstwo. Funkcja rolnicza, turystyczna i rekreacyjna jest dominującą w obszarze. Zdefiniowane w rozdziale I niniejszej diagnozy wnioski w zakresie powiązań funkcjonalnych odpowiadają analizie potencjałów obszaru, a specjalizacje ośrodków tzn. Wyrzyska, Łobżenicy i Miasteczka Krajeńskiego wybrzmiewają w zidentyfikowanych kluczowych produktach i zasobach.

Warto zauważyć, iż kluczowe produkty generalnie wpisują się w zidentyfikowane zasoby obszaru. Pojawia się tylko pytanie dotyczące zasobu jakim są młodzi ludzie. Jest to dość wysoko oceniony zasób na obszarze Partnerstwa, ale póki co nie wybrzmiał na tym etapie diagnozy żaden produkt, który byłby specyficznym i dedykowanym tylko dla młodych osób.

3.2. Bariery, problemy, deficyty obszaru partnerstwa

Szereg odbytych warsztatów z różnymi grupami interesariuszy na terenie Partnerstwa, konsultacje z Grupą Roboczą oraz Radą Partnerstwa, a także analiza statystyczna w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym i instytucjonalnym oraz badania ankietowe uczniów, mieszkańców, liderów i otoczenia biznesu pozwoliły dokonać identyfikacji i strukturyzacji najważniejszych problemów i deficytów występujących na terenie Partnerstwa. Warto zaznaczyć, iż jako problem rozumiemy zarówno niekorzystne zjawiska jak i niewykorzystane dla rozwoju potencjały.

3.2.1. Problemy i deficyty na obszarze Partnerstwa

Główny problem Partnerstwa został określony jako:

Niski poziom konkurencyjności Partnerstwa dla Rozwoju Kraju

Problem ten został zdekomponowany na 3 następujące problemy główne:

- Niska aktywność gospodarcza – Wymiar gospodarczy,
- Niska aktywność społeczna – Wymiar społeczny,
- Niefunkcjonalna przestrzeń – Wymiar środowiskowo-przestrzenny,
- Niski poziom kapitału instytucjonalnego – Wymiar instytucjonalny.

Problemy I rzędu stanowiące przyczyny problemów głównych dotyczyły głównie braku zintegrowanej oferty turystycznej, niskiej efektywności rynku pracy, niskiej jakości infrastruktury, niskiego poziomu wykorzystania kapitału ludzkiego, lokalnego zanieczyszczenia środowiska, położenia na krańcu województwa, niskiej dostępności mieszkań, braku zintegrowanej strategii rozwoju obszary a także problemów wynikających z faktu, iż Partnerstwo jest nową formą bez wypracowanych formalnych struktur oraz bez centrum i podziału funkcji w obszarze. Szukając dalszych związków przyczynowo - skutkowych dochodzimy do głównej przyczyny wszystkich problemów tzw. korzenia, który wybrzmiał jako: brak wystarczającej komunikacji, współpracy i integracji działań samorządów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców całego Partnerstwa.

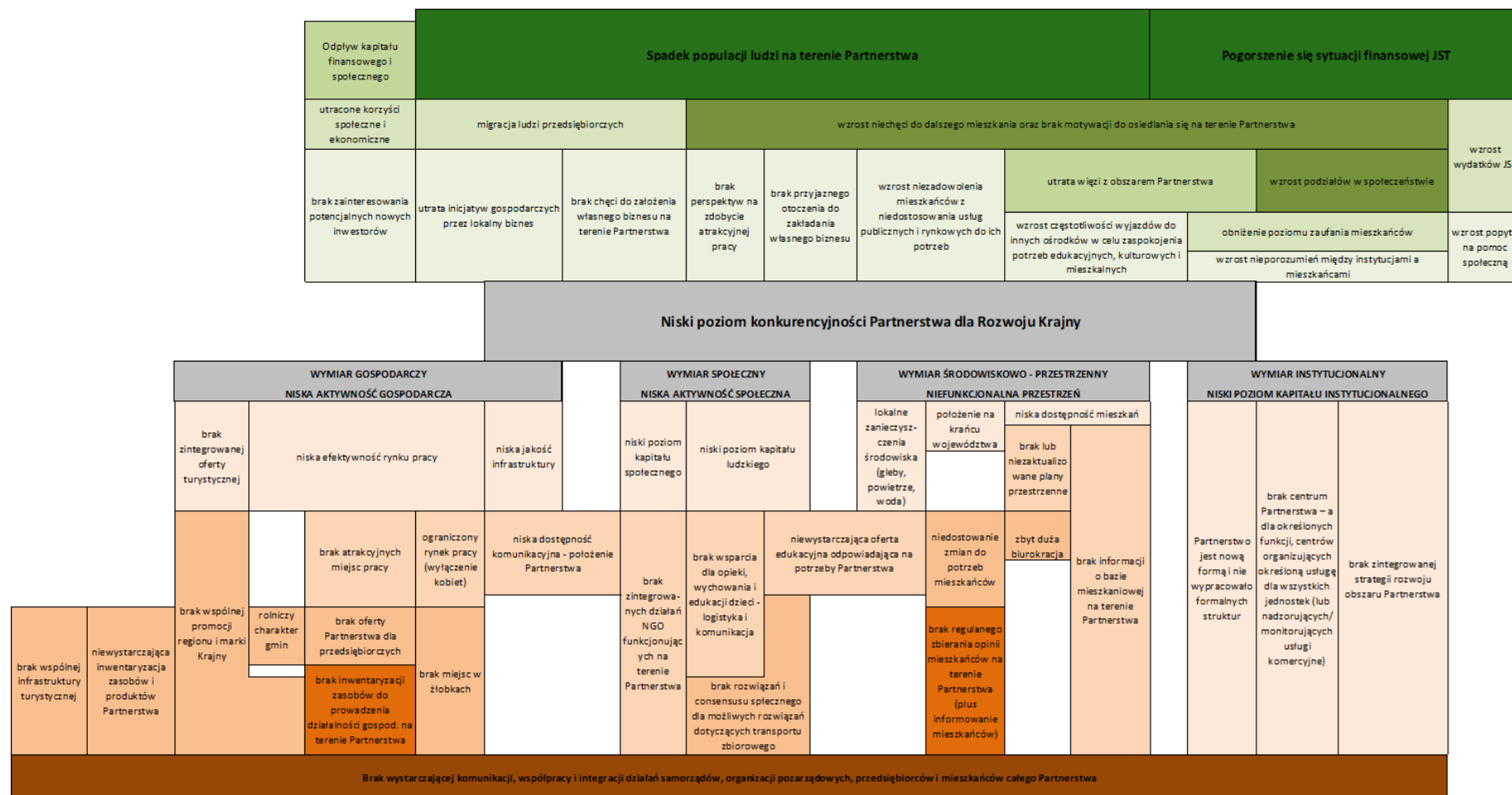
3.2.2. Negatywne następstwa nierozwiązania problemów

Skutki nierozwiązania zidentyfikowanych problemów mogą prowadzić do braku zainteresowania ze strony potencjalnych nowych inwestorów oraz rozwijania lokalnych firm czy zakładania własnego biznesu na obszarze partnerstwa. Nie będzie także perspektyw na zdobycie atrakcyjnej pracy. Może nastąpić także wzrost niezadowolenia mieszkańców z oferty usług publicznych i rynkowych i generalnie wzrost częstotliwości wyjazdów do innych ośrodków w celu zaspokojenia potrzeb edukacyjnych, kulturowych i mieszkalnych. Skutkami może być także wzrost popytu na pomoc społeczną oraz wzrost nieporozumień między mieszkańcami a instytucjami. W konsekwencji skutki nierozwiązania problemów mogą się nadal pogłębiać i doprowadzić do migracji ludzi przedsiębiorczych, utraty więzi z obszarem, wzrostem niechęci do dalszego mieszkania i osiedlania się a w konsekwencji spadkiem populacji ludzi i pogorszeniem się sytuacji finansowej jednostek samorządowych na obszarze Partnerstwa.

3.2.3. Drzewo problemów

Zestawiając problemy, ich przyczyny oraz ich negatywne następstwa otrzymujemy hierarchiczne tzw. „drzewo problemów”. Jest to graficzna wizualizacja kluczowych problemów Partnerstwa w układzie przyczyna – problem – skutek. Zobrazowane związki przyczynowo - skutkowe pokazują co tak naprawdę stanowi istotę problemu, co jest przyczyną, a co skutkiem, co musi być rozwiązane jako pierwsze, by skutecznie dążyć do rozwiązania problemów głównych. Warto dodać, iż analiza problemów stanowi dane wejściowe dla analizy celów strategicznych oraz konkretnych projektów. Dzięki wykorzystaniu „drzewa problemów” cele ustalane są wychodząc od istniejącego problemu, czyli potrzeby, która jest wyznacznikiem powstania i realizacji konkretnego projektu na obszarze Partnerstwa. Graficzną ilustrację drzewa problemów dla Partnerstwa stanowi poniższa ryc. 52.

Ryc. 52. Drzewo problemów Partnerstwa dla Rozwoju Krajny

Źródło: Opracowanie ZMP

3.3. Determinanty potrzeb rozwojowych obszaru partnerstwa

Determinanty rozwoju to elementy, które mogą pozytywnie lub negatywnie wpływać zarówno na potencjał rozwoju poszczególnych członków jak i całego Partnerstwa. Mogą to być zarówno mierzalne elementy rozwoju (np. dostępność komunikacyjna, dostępność określonych usług), jak i trudno mierzalne (np. zaufanie, współpraca, wspólna wizja rozwoju).

W trakcie pracy warsztatowej z liderami oraz pozostałymi interesariuszami za pomocą ankiety on-line powstała lista determinant, którą przedstawia poniższa ryc. 53.

Ryc. 53. Determinanty potrzeb rozwojowych na terenie Partnerstwa

Źródło: Menimeter.com

Powyższy katalog determinant jest oczywiście powiązany ze zdefiniowanymi potencjałami partnerstwa, a współpraca z Grupą Roboczą pozwoliła na wyłonienie najbardziej istotnych, do których należą:

- Potencjał i aktywność mieszkańców,
- Klimat dla przedsiębiorczych,
- Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna, infrastruktura IT, transport zbiorowy),

- Klimat do wzajemnej współpracy i integracji działań,
- Dostępność dobrze płatnych miejsc pracy i mieszkań,
- Walory przyrodniczo-krajobrazowe z jakością środowiska,
- Demografia (migracje, przyrost naturalny).

3.4. Kluczowe wyzwania, kierunki strategicznej interwencji i współpracy

Determinanty, które mają największy wpływ na zmianę lub poprawę sytuacji na obszarze całego partnerstwa są dla Partnerstwa wyzwaniem kluczowym. Wskazując kluczowe wyzwania odpowiadamy sobie na pytanie: co musi się stać, co muszą zrobić partnerzy (w najszerszym tego słowa rozumieniu tj. wszyscy interesariusze na terytorium partnerstwa), aby zdefiniowane kluczowe wyzwania pozytywnie oddziaływały na rozwój partnerstwa. Z kolej odpowiedź na pytanie: jak i jakimi środkami partnerzy mają to zrobić, prowadzić będzie do wskazania kierunków strategicznej interwencji oraz określenia kierunków współpracy.

Zidentyfikowane kluczowe wyzwania, które najsilniej wpłyną na procesy rozwojowe zachodzące na terenie Partnerstwa oraz kierunki strategicznej interwencji i współpracy przedstawia tabela 31.

Tabela 31. Matryca kluczowych wyzwań oraz kierunków strategicznej interwencji i współpracy dla Partnerstwa

Kluczowe wyzwania, które najsilniej (pozytywnie i negatywnie) wpłyną na rozwój Partnerstwa w najbliższych latach	Kierunki strategicznej interwencji
Klimat do wzajemnej współpracy i integracji działań	- pogłębienie integracji i stopnia zinstytucjonalizowania Partnerstwa - wspólna promocja regionu i marki Krajny - tworzenie ośrodków oferujących komplementarne usługi publiczne (specjalizacje ośrodków na terenie Partnerstwa) - zintegrowanie działań NGO funkcjonujących na terenie Partnerstwa
Demografia (migracje, przyrost naturalny)	- zwiększenie dostępności terenów pod mieszkalnictwo na terenie Partnerstwa - zintegrowanie oferty edukacyjnej i opieki dla najmłodszych (żłobki i przedszkola) - tworzenie systemowego wsparcia dla osób mieszkających (w tym oferta dla młodzieży) i chcących się osiedlić na terenie Partnerstwa
Walory przyrodniczo-krajobrazowe z jakością środowiska	- mapowanie i waloryzacja obszarów turystyczno-przyrodniczych - poprawa jakości powietrza - rozwój zielonej energii (zielono-niebieska infrastruktura) - stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej dla całego Partnerstwa
Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna, infrastruktura IT, transport zbiorowy)	- poprawa mobilności mieszkańców - wsparcie dla nowoczesnego transportu publicznego łączącego jednostki z sąsiednimi miejscami koncentracji miejsc pracy oraz usług publicznych - rozwój nowoczesnych technologii i infrastruktury IT
Klimat dla przedsiębiorczych	- wzmocnienie i promocja rynków lokalnych opartych na wykorzystaniu lokalnych zasobów i przewag konkurencyjnych, jak również przedsiębiorczości mieszkańców, w tym młodzieży - wspieranie innowacyjnych przedsięwzięć

Źródło: opracowanie ZMP

Spis rysunków

Ryc. 1.	Położenie „Partnerstwa dla rozwoju Krajny”	12
Ryc. 2.	Gęstość zaludnienia	15
Ryc. 3.	Szkielet układu komunikacyjnego obszaru Partnerstwa	17
Ryc. 4.	Klasy pokrycia terenu obszaru Partnerstwa	19
Ryc. 5.	Formy ochrony przyrody obszaru Partnerstwa	24
Ryc. 6.	Matryca bilansu usług publicznych związanych z edukacją i wychowaniem	34
Ryc. 7.	Matryca bilansu usług publicznych związanych z ochroną zdrowia i pomocą społeczną	35
Ryc. 8.	Matryca bilansu usług publicznych związanych z kulturą, rozrywką i rekreacją	36
Ryc. 9.	Matryca bilansu usług publicznych dotycząca innych usług publicznych	37
Ryc. 10.	Matryca bilansu usług publicznych administracyjnych i transportowych	38
Ryc. 11.	Matryca bilansu usług rynkowych na terenie partnerstwa	39
Ryc. 12.	Matryca bilansu usług związanych z rynkiem pracy	40
Ryc. 13.	Bilans popytu i podaży usług na terenie Partnerstwa	42
Ryc. 14.	Mapa interesariuszy - Formy komunikacji z Liderami na terenie Partnerstwa	47
Ryc. 15.	Partnerstwo na tle delimitacji obszarów problemowych	57
Ryc. 16.	Partnerstwo w typologii obszarów problemowych	58
Ryc. 17.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa	60
Ryc. 18.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa	61
Ryc. 19.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – wartość i dynamika tempa rozwoju gmin OP	62
Ryc. 20.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – wymiar gospodarczy	63
Ryc. 21.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – wymiar społeczny	64
Ryc. 22.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – wymiar środowiskowy	64
Ryc. 23.	Wskaźnik rozwoju obszarów dla wymiaru gospodarczego Partnerstwa	65
Ryc. 24.	Wskaźnik rozwoju obszarów dla wymiaru społecznego Partnerstwa	66
Ryc. 25.	Wskaźnik rozwoju obszarów dla wymiaru środowiskowego Partnerstwa	67
Ryc. 26.	Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa – obszary rozwoju w wymiarze społeczno-ekonomicznym (porównanie roku 2019 do 2015)	68

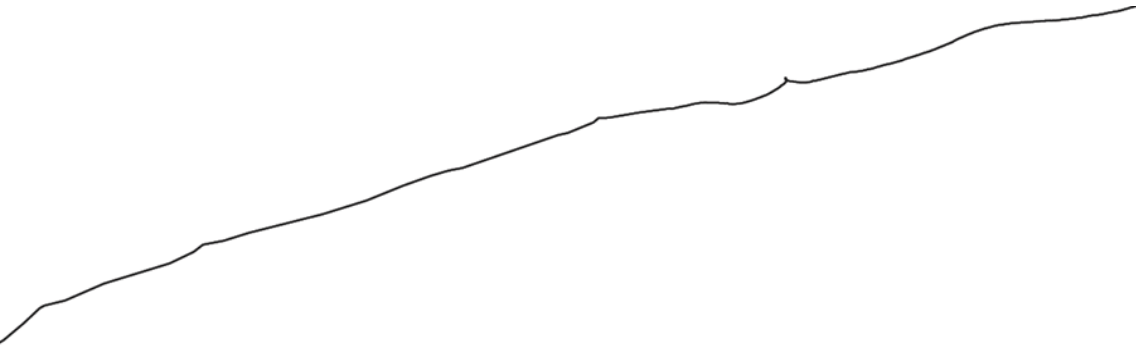
Ryc. 27.	Zmiana liczby mieszkańców w ostatnich 5 latach jako % ludności w roku bazowym	71
Ryc. 28.	Liczba ludności na terenie Partnerstwa w latach 1995-2019	71
Ryc. 29.	Liczba ludności w funkcjonalnych grupach wiekowych na obszarze Partnerstwa w latach 1995-2019.....	72
Ryc. 30.	Przyrost naturalny i saldo migracji w obszarze Partnerstwa w latach 1995-2018	73
Ryc. 31.	Zmiana liczby osób w wieku 25-34 w kolejnych latach w OP	74
Ryc. 32.	Różnica liczby osób w grupie wiekowej 20-24 lat a grupą 60-64 lat na terenie Partnerstwa	75
Ryc. 33.	Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.	76
Ryc. 34.	Prognozowany odsetek ludności w wieku 65+ w 2030 r.	77
Ryc. 35.	Udział podatników z dochodami zagranicznymi w liczbie podatników ogółem ..	82
Ryc. 36.	Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w ramach Partnerstwa	86
Ryc. 37.	Dochody własne przypadające na 1 mieszkańca	87
Ryc. 38.	Kwota wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE na 1 mieszkańca	88
Ryc. 39.	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	88
Ryc. 40.	Kwota nadwyżki operacyjnej pomniejszona o spłaty długu przypadająca na 1 mieszkańca	89
Ryc. 41.	Wynik operacyjny netto budżetu z podziałem na Partnerów	90
Ryc. 42.	Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca	91
Ryc. 43.	Wskaźnik atrakcyjności miejsca zamieszkania na terenie Partnerstwa	93
Ryc. 44.	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców	95
Ryc. 45.	Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Partnerstwa – ujęcie dynamiczne.....	97
Ryc. 46.	Struktura podmiotów wg liczby zatrudnionych pracowników	98
Ryc. 47.	Jakość powietrza za rok 2019.....	99
Ryc. 48.	Liczba mieszkań oddanych do użytku w latach 2009-2019	101
Ryc. 49.	Pozycja powiatów wg syntet. wskaźnika rozwoju fun. turystycznej (2019).....	102
Ryc. 50.	Kluczowe produkty na terenie Partnerstwa dla Rozwoju Krajny.....	107
Ryc. 51.	Kluczowe zasoby Partnerstwa dla Rozwoju Krajny	107

Ryc. 52.	Drzewo problemów Partnerstwa dla Rozwoju Krajny	110
Ryc. 53.	Determinanty potrzeb rozwojowych na terenie Partnerstwa	111

Spis tabel

Tabela 1.	Powierzchnia, liczba mieszkańców i gęstość zaludnienia	14
Tabela 2.	Powierzchnie użytków rolnych w obszarze Partnerstwa w hektarach	21
Tabela 3.	Powierzchnia lasów w obszarze Partnerstwa w hektarach	22
Tabela 4.	Powierzchnie obszarów chronionych na terenie Partnerstwa w hektarach	25
Tabela 5.	Zintegrowane wyniki ankiet – rodzaje usług świadczonych w gminie OP (cz.1)	41
Tabela 6.	Przegląd organizacji pozarządowych na terenie Partnerstwa	45
Tabela 7.	Matryca celów operacyjnych	49
Tabela 8.	"Partnerstwo dla rozwoju Krajny" obszary problemowe wg wymiarów	68
Tabela 9.	Wyniki zbiorcze dla ankiet – potencjały i deficyty – usługi wybrane	78
Tabela 10.	Bezpieczeństwo zdrowotne na terenie Partnerstwa	79
Tabela 11.	Łączna średnioroczna liczba osób zatrudnionych (wg deklaracji PIT-4R)	80
Tabela 12.	Liczba podatników podatku PIT mieszkańców gmin	81
Tabela 13.	Liczba podatników – osób fizycznych z dochodami zagranicznymi z OP	81
Tabela 14.	Udział podatników z dochodami zagranicznymi w ogólnej liczbie podatników gmin OP	83
Tabela 15.	Liczba wystawionych informacji PIT-11 przez pracodawców w gminach OP	83
Tabela 16.	Liczba otrzymanych przez pracowników informacji PIT-11 w gminach OP	84
Tabela 17.	Wskaźnik liczby osób pracujących na 1000 osób ludności gmin OP	85
Tabela 18.	Struktura wpływów z podatku PIT w Partnerstwie w %	85
Tabela 19.	Struktura finansowania działań rozwojowych Partnerstwa	92
Tabela 20.	Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców Partnerstwa	94
Tabela 21.	Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Partnerstwa	96
Tabela 22.	Struktura wpływów z podatku od nieruchomości w Partnerstwie	97
Tabela 23.	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w Partnerstwie	98
Tabela 24.	Sposób gospodarowania zasobami środowiska na terenie Partnerstwa	99

Tabela 25.	Stosowanie instrumentów planowania przestrzeni na terenie Partnerstwa ..	100
Tabela 26.	Liczba decyzji o warunkach zabudowy ogółem.....	101
Tabela 27.	Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (w ha)	102
Tabela 28.	Miejsca noclegowe na terenie Partnerstwa (rok 2019)	103
Tabela 29.	Inna infrastruktura noclegowa na terenie Partnerstwa (rok 2019)	104
Tabela 30.	Matryca kluczowych produktów na terenie Partnerstwa.....	106
Tabela 31.	Matryca kluczowych wyzwań oraz kierunków strategicznej interwencji i współpracy dla Partnerstwa.....	113

Załącznik nr 1

Miejsca i kierunki realizacji usług publicznych i rynkowych na terenie Partnerstwa

Działalność związana z kulturą, rozrywką i edukacją

Większość usług związanych z kulturą, rozrywką i rekreacją nie jest zaspokajanych na terenie partnerstwa, w związku z tym nie ma dominujących ośrodków w partnerstwie. Nie ma również specjalizacji określonych ośrodków. W większości powyższe usługi zaspokajane są poza obszarem partnerstwa w dużych ośrodkach miejskich o randze województwa (Poznań, Bydgoszcz), średnich ośrodkach subregionalnych (Piła), bądź też miastach powiatowych (Złotów, Nakło nad Notecią). Szczególnie jest to widoczne w przypadku kultury wysokiej (teatry, opery, filharmonie), jak i kultury popularnej (kina, koncerty). Jednakże również w sferze wydarzeń sportowych jak i klubów i sekcji sportowych mieszkańcy wybierają większe ośrodki, gdzie oferta jest szersza. Brakuje zauważalnych stałych powiązań pomiędzy poszczególnymi gminami w ramach partnerstwa, oczywiście zdarzają się sporadyczne zależności, ale mają one charakter incydentalny i zazwyczaj jednostronny.

Edukacja i wychowanie

Edukacja przedszkolna i szkolna na poziomie podstawowym jest usługą świadczona przez wszystkich partnerów na poziomie zaspokajającym potrzeby mieszkańców danego terenu. Edukacja na poziomie szkół średnich jest usługą deficytową, występującą nielicznie i wymaga od mieszkańców poszukiwania jej poza terenem partnerstwa. To samo dotyczy szkolnictwa wyższego, które zlokalizowane jest w większych miastach.

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Usługi z zakresu opieki zdrowotnej, pomijając podstawową opiekę zdrowotną, są produktami deficytowymi na terenie Partnerstwa. Usługi z zakresu pomocy społecznej również. Szczególnie w oparciu o aspekt związany z polityką senioralną jest widoczny niedostatek usług a zapotrzebowanie na usługi sprawia, że mieszkańcy zmuszeni są poszukiwać tego typu usług w innych gminach, czasem odległych od ich własnej.

Ochrona środowiska, Transport Publiczny, Administracja, Usługi Rynkowe, Rynek Pracy

Zdecydowanie obserwujemy przepływ ludzi między ośrodkami w szczególności w przypadku usług, do których możemy zaliczyć:

- transport publiczny- Wyrzysk, Białosłowie, Piła, Złotów, Nakło nad Notecią, Człuchów, Krajenka, Miasteczko Krajeńskie
- handel (czynne targowiska) – Łobżenica, Wyrzysk
- usługi finansowe -Wyrzysk
- handel (sieciowe sklepy wielopowierzchniowe)- Wyrzysk
- usługi „beauty”- Białosłowie, Łobżenica, Wyrzysk, Wysoka
- duże zakłady pracy (>250 < 1000 pracowników) -Wyrzysk, Wysoka, Piła, Bydgoszcz, Nakło nad Notecią

Specjalizacje ośrodków

W przypadku Gminy Łobżenica zdecydowanie można wskazać na specjalizację związaną z handlem w postaci czynnych targowisk.

Gmina Wyrzysk wyróżnia się poprzez świadczone usługi administracyjne szczebla powiatowego, usługi finansowe, handel (sieciowe sklepy wielkopowierzchniowe) oraz jako miejsce posiadające zakłady pracy, z których korzystają mieszkańcy obszaru partnerstwa.

Gmina Białosłowie wskazywana jest w kontekście usług komunikacji kolejowej , często też wskazuje się usługi naprawcze, remontowe, budowlane , a także usługi ze strefy „beauty” .

Gmina Lipka oraz Gmina Zakrzewo w większości korzystają z usług publicznych na terenie miasta Złotów, jedynie mieszkańcy Gminy Lipka zwracają uwagę na handel w postaci czynnych targowisk w Gminie Łobżenica.

Gmina Wysoka przoduje w kwestii lokalnego dużego zakładu pracy w przedziale (>250 < 1000 pracowników)

W gminie Łobżenica i Miasteczku Krajeńskim wyróżniającą jest oferta edukacyjna.

Obszary wspólne

Poszczególne jednostki posiadają usługi, które łączą członków partnerstwa, a mianowicie w zakresie ochrony środowiska- usługi zaopatrzenia mieszkańców w wodę, odbiór i oczyszczalnie ścieków oraz zapewnienie administracji szczebla

gminnego. Większość gmin korzysta z usług zewnętrznych związanych z odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych, ponadto elementem łączącym jednostki partnerstwa jest brak odpowiedniej ilości lokalnych oraz dużych zakładów pracy, a także Instytucji Wsparcia Biznesu. Ponadto, gminy łączy brak odpowiedniego zabezpieczenia usług publicznych w postaci zintegrowanego transportu publicznego.

Usługi wspólnie świadczone (co najmniej przez dwóch partnerów lub więcej)

Zdecydowanie mamy do czynienia z usługami świadczonymi wspólnie, szczególnie w zakresie usług związanych z transportem zbiorowym, gdyż mieszkańcy z terenu partnerstwa często korzystają z usług transportu zbiorowego w poszczególnych gminach partnerskich.

Zauważamy także, iż w przypadku usług budowlano, remontowo, naprawczych oraz usług typu „beauty” członkowie partnerstwa naprzemiennie korzystają z oferowanych usług w danym obrębie.